



**Izvještaj o radu
Kancelarije zastupnika Crne Gore
pred Evropskim sudom za ljudska
prava u Strazburu za 2021.godinu**



Kancelarija zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava

Broj 10 - 20/2022

Podgorica, maj 2022.godine

VLADI CRNE GORE

Na osnovu člana 14 Uredbe o zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava („Službeni list Republike Crne Gore”, br.56/06 od 07.09.2006.godine, br.79/06 od 26.12.2006.godine, „Službeni list Crne Gore”, br.04/08 od 17.01.2008.godine, br.81/08 od 26.12.2008.godine, br.28/14 od 04.07.2014.godine, br.36/14 od 22.08.2014.godine),

podnosim

IZVJEŠTAJ O RADU

KANCELARIJE ZASTUPNIKA CRNE GORE

PRED

EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA U STRAZBURU

ZA 2021. GODINU

maj 2022.godine

Podgorica

SADRŽAJ

I UVOD	9
1. Osvrt na usvojeni Izvještaj o radu Kancelarije zastupnika za 2020.godinu	17
2. Osvrt na Izvještaj Evropske komisije za Crnu Goru za 2021.godinu	17
3. Reforma konvencijskog prava	19
3.1. Protokol br. 15 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima	19
II STRUKTURA SAVJETA EVROPE	23
1. Promjene u predsjedavanju Komitetom ministara Savjeta Evrope	23
2. Organizacija Evropskog suda za ljudska prava	23
2.1. Predsjednik i Registrar Evropskog suda za ljudska prava	23
2.2. Rad u Sekciji – Odjeljenju Evropskog suda za ljudska prava	24
2.3. Veliko vijeće (<i>Grand Chamber</i>)	24
3. Anonimizacija predstavki	25
III MEĐUNARODNOPRAVNI POSTUPCI PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA	25
1. Opšti pregled rada Evropskog suda za ljudska prava	25
2. Najčešće povrede Konvencije	25
3. Statistički pregled na osnovu Godišnjeg izvještaja o radu Evropskog suda za ljudska prava	26
3.1. Opšti statistički pregled u odnosu na Crnu Goru	26

3.2. Broj predstavki u odnosu na Crnu Goru dodijeljenih nekoj od sudskih formacija Evropskog suda za ljudska prava u prethodnih pet godina	26
3.3. Indeks broja podnijetih predstavki u odnosu na Crnu Goru na 10,000 stanovnika (prethodnih pet godina)	27
3.4. Pregled utvrđenih povreda po članovima u presudama koje su donijete u odnosu na Crnu Goru	28
3.5. Pregled predmeta koji su u toku u kontekstu članova Konvencije na koje su se podnosioci predstavke žalili	29
4. Pregled i sadržaj predstavki koje se nalaze u radu Kancelarije zastupnika u 2021. godini.....	31
5. WECL predmeti (WECL fast-track i Broader WECL) i prijateljska poravnanja (friendly settlements).....	34
5.1. WECL predmeti koji su u radu u odnosu na Crnu Goru.....	35
6. Pregled i sadržaj predstavki koje su komunicirane Kancelariji zastupnika i završene u 2021. godini.....	37
7. Pregled i sadržaj predstavki koje su komunicirane Kancelariji zastupnika u 2021. godini po osnovu člana 36 Konvencije.....	39
IV PRESUDE I ODLUKE EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U ODNOSU NA CRNU GORU U 2021. GODINI	41
1. Presude	41
2. Odluke o neprihvatljivosti predstavke	54
3. Pregled postavljenih zahtjeva za pravično zadovoljenje (materijalna šteta, nematerijalna šteta, troškovi postupka i drugi izdaci) i dosuđenih iznosa od strane Evropskog suda za ljudska prava u presudama i odlukama iz 2021.godine	59

V POSTUPAK IZVRŠENJA PRESUDA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

..... 62

1. Statistički pregled Odjeljenja za izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru 64

2. Isplata pravičnog zadovoljenja kao dio postupka izvršenja 65

3. Diseminacija presuda i odluka Evropskog suda za ljudska prava 66

VI AKTIVNOSTI ZASTUPNICE NA AFIRMACIJI LJUDSKIH PRAVA I OSNOVNIH SLOBODA I PREVENCIJI NJIHOVOG KRŠENJA NA NACIONALNOM NIVOU 66

1. Horizontalni program Evropske unije i Savjeta Evrope za Zapadni Balkan i Tursku 2019-2022 (Horizontal Facility II) 67

2. Učešće na seminarima, konferencijama i obukama na nacionalnom nivou 68

3. Učešće na međunarodnim i regionalnim konferencijama 75

4. Seminari i konferencije putem *online* platformi 76

5. Članstvo u *ad hoc* pregovaračkoj grupi CDDH „47+1“ o pristupanju Evropske unije Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima 81

6. Članstvo u radnoj grupi CDDH-SCR koja će se baviti zaštitom ljudskih prava u doba krize 82

7. Saradnja Kancelarije zastupnika sa Vrhovnim sudom Crne Gore 82

8. Saradnja sa medijima 83

9. Autorska djela i publikacije Zastupnice i Kancelarije zastupnika 83

9.1. *Analiza presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru za 2020.godinu* 83

<i>9.2. Priručnik sa odabranim slučajevima iz novije prakse Evropskog suda za ljudska prava</i>	84
<i>9.3. Reforma konvencijskog prava Protokol br. 15 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima</i>	84
VII PREPORUKE ZA PREVENTIVNO UKLANJANJE MANJKAVOSTI UNUTAR CRNOGORSKOG PRAVNOG SISTEMA	85
VIII ZAKLJUČCI	92

I UVOD

Uvaženi predsjedniče Vlade,

Poštovani ministri i članovi Vlade,

Imam čast i zadovoljstvo da Vam predam i predstavim Izvještaj o radu Kancelarije zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava (u daljem tekstu: „Kancelarija zastupnika”) za 2021.godinu, koja je kao i prethodna bila obilježena nastavkom i posljedicama pandemije coronavirusa (COVID-19), koji nije zaobišao ni našu zemlju i njene građane. Iako se, prije svega, radi o zdravstvenom izazovu, saglasićemo se da se isti odrazio i na ostale aspekte ekonomskog, društveno-političkog, socijalnog i pravosudnog sistema naše zemlje. Kada je u pitanju sam rad i funkcionisanje Kancelarije zastupnika, čijim radom rukovodim, moram istaći da i pored činjenice da je izvještajna godina bila veoma izazovna, svi predviđeni zadaci i obaveze su uspješno realizovani i Kancelarija zastupnika je nastavila da maksimalno posvećeno i predano obavlja poslove iz svoje nadležnosti, o čemu ćete u narednim stranicama i redovima ovog Izvještaja biti detaljno informisani. Kroz sam Izvještaj dat je pregled i pozicija naše države pred Evropskim sudom za ljudska prava (u daljem tekstu: „Evropski sud” ili „Sud“).

Kao što sam već istakla, rad na ovogodišnjem Izvještaju pratio je niz poteškoća usljed novonastalih okolnosti, koje su postavile pred nama mnogobrojne izazove i pitanja sa kojima smo se morali pravno i faktički nositi i u hodu rješavati, ali sa jasnim i isključivim ciljem, a to je na prvom mjestu zaštita zdravlja svih naših građana i u tom dijelu maksimalna aktivacija pozitivne obaveze koju imaju države, preduzimajući neophodne mjere radi njihove zaštite, a na drugom, nastojanje da ni po koju cijenu ne ugrozimo osnovna ljudska prava i slobode, odnosno da uspostavimo pravičnu ravnotežu između zaštite javnog zdravlja, sa jedne strane i privatnog života pojedinca, sa druge strane, u skladu sa međunarodnim standardima koji štite prava i slobode zagarantovane Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: „Konvencija“). U ovom vremenskom okviru, ne smije se zanemariti činjenica da evropske integracije predstavljaju ključni pokretački faktor i glavni političko – strateški cilj za sve preduzete reforme u sistemu nacionalnog pravosudnog sistema dok se sa druge strane odvija „redovan život“ pravosudnih institucija uz sprovođenje postupaka u kojima

stranke pokušavaju da ostvare ili zaštite svoje subjektivno pravo, pa ukoliko ne budu zadovoljne njihovu zaštitu traže pred međunarodnim sudom.

Izvještaj je pripremljen na osnovu rada na predmetima koji su bili u fokusu pažnje Evropskog suda, kako u odnosu na našu državu, tako i u odnosu na najnovije standarde vladavine prava koji se mogu ticati budućih postupaka. Da bi ovaj Izvještaj bio pregledan i jasan, isti je podijeljen po poglavljima u kojima je nakon pregleda i predstavljanja samog rada Evropskog suda, dat osvrt na međunarodne postupke koje naša država vodi pred Evropskim sudom, uz detaljno predstavljanje, između ostalog, analize postupaka koji se vode pred Evropskim sudom protiv Crne Gore, analize presuda i odluka koje je Evropski sud donio u izvještajnoj godini u odnosu na Crnu Goru, kao i postupka izvršenja presuda i odluka Evropskog suda. Pored navedenog, kao Zastupnica države i njenih interesa pred međunarodnom sudskom instancom koja predstavlja kamen temeljac (*cornerstone*) evropske jurisprudencije, uz analitički pristup, kao i u ranijim Izvještajima, date su preporuke za preventivno djelovanje, a sve u cilju sprječavanja budućih povreda Konvencijom zaštićenih ljudskih prava i sloboda. Takođe, posebna pažnja usmjerena je i na rad i aktivnosti Kancelarije zastupnika, u cilju afirmacije zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda na nacionalnom nivou.

Kao što Vam je poznato, Kancelarija zastupnika je *sui generis* stručna služba Vlade Crne Gore zadužena za zastupanje države u postupcima pred Evropskim sudom. U tom smislu, Kancelarija zastupnika je i tokom ove izvještajne godine nastavila sa redovnim aktivnostima prema Evropskom sudu u postupcima pravne odbrane države, te moram naglasiti da ni u jednom postupku nije bilo odlaganja ili kašnjenja u bilo kakvoj korespondenciji sa Evropskim sudom. Osim navedenog, odlična saradnja je nastavljena i sa Odjeljenjem za izvršenje presuda Evropskog suda, kao posebnim tijelom Komiteta ministara Savjeta Evrope (u daljem tekstu: „Komitet ministara“), u čijoj je nadležnosti nadzor nad izvršenjem presuda i odluka Evropskog suda. Važno je istaći i da je značajan broj aktivnosti Zastupnice bio usmjeren na podizanje svijesti o značaju zaštite ljudskih prava i sloboda u vrijeme pandemije COVID-19, što će takođe biti predstavljeno u nastavku Izvještaja.

Zbog same specifičnosti rada, Kancelarija zastupnika ima veoma mali broj, kako sistematizovanih, tako i popunjenih radnih mjesta, pa i pored te manjkavosti u izvještajnoj godini, kada su u pitanju kadrovski kapaciteti same Kancelarije zastupnika, došlo je i do

značajnih kadrovskih izmjena koje su se odnosile na prelazak stručnog kadra (koji se dugi niz godina obučavao i pripremao za učešće u izradi pisanih opservacija koje se podnose Sudu u cilju odbrane države) na druge visoke pozicije u Vladi, tako da je rad na izradi opservacija i cjelokupne stručne komunikacije, kako sa Evropskim sudom tako i sa Odjeljenjem za izvršenje presuda, obavljan od strane Zastupnice. U ovakvim uslovima, Kancelarija zastupnika je funkcionisala i radila veoma otežano, jer je u jednom trenutku Kancelarija funkcionisala bez stručnog kadra (tačnije 2 izvršioca) koji je pokrивao poziciju samostalnog savjetnika I. Posao i obaveze koje su proizašle iz međunarodnopravne obaveze države su obavljani i uspješno završavani kao rezultat maksimalne posvećenosti, entuzijazma, stručnosti, kako same Zastupnice, tako i ostalih zaposlenih koji su svojim radom i profesionalnom stručnošću vrlo često pokrivali širok djelokrug poslova u samoj Kancelariji, bez obzira na već utvrđen opis poslova i radnih zadataka. Sve to je dovelo da se tekuća godina završi veoma uspješno i ne ostane niti jedna neobrađena ili neposlata pisana opservacija koja je neophodna kako bi se učestvovalo u kontradiktornom postupku pred Evropskim sudom. Želim jasno ukazati da je usljed nepopunjenosti pojedinih službeničkih i namješteničkih mjesta u samoj Kancelariji (zbog nedonošenja kadrovskog plana na nivou Generalnog sekretarijata Vlade) neophodno sprovesti javno oglašavanje za upražnjena savjetnička mjesta tokom 2022. godine, kako bi se konačno stabilizovalo stanje u smislu popunjenosti kadrovskim kapacitetima. Napominjem da ni jedan zaposleni u Kancelariji zastupnika nije dobio niti jedan dodatni materijalni iznos (bilo kakvu nadoknadu/varijabilu), iako je bio maksimalno angažovan, ne samo u toku radnog vremena, već i van istog, tokom vikenda (prijem predmeta sa oznakom za privremenu mjeru) ili čak tokom trajanja godišnjeg odmora (kada su komunicirane pojedine privremene mjere od strane Evropskog suda).

Kako bih slikovitije prikazala trenutnu situaciju, a i radi preglednosti, Kancelarijom rukovodi Zastupnica, g-đa Valentina Pavličić, kojoj u radu pomaže samostalni savjetnik III (jedan izvršilac), samostalni savjetnik I - prevodilac (izvršilac se nalazio na porodiljskom odsustvu do juna mjeseca 2021.godine (a ovo radno mjesto bilo je samo dijelom popunjeno angažovanjem zaposlenog na određeno vrijeme) i vozač-dostavljač. Radno mjesto samostalnog referenta-sekretarice, koje je bilo upražnjeno skoro godinu dana, popunjeno je tek u drugom kvartalu izvještajne godine. Slobodna radna mjesta samostalnog savjetnika I tokom godine su popunjena putem ugovora o privremenim i povremenim poslovima ili putem ugovora na

određeno vrijeme i izvršioци koji su trenutno na tim pozicijama pokazali su, prije svega, izuzetnu stručnost i znanje koje je neophodno za obavljanje ovih pozicija.

U skladu sa Konvencijom, Poslovníkom Evropskog suda i Uredbom o zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Zastupnik Crne Gore je nadležan da zastupa državu, odnosno sve državne organe, u postupcima koji se pokreću predstavkom pred Evropskim sudom. U tim postupcima, zastupnik pruža sveobuhvatnu pravnu odbranu, analizom predstavlki i dokumenata koja se dostavljaju od strane Evropskog suda, pribavljanjem izjašnjenja nadležnih državnih organa koji su obuhvaćeni pritužbama i pripremanjem pisanih izjašnjenja u vezi sa predmetom koji je izniet pred Evropskim sudom.

Pored navedenog, Zastupnik je nadležan za koordinisanje postupkom izvršenja presuda i odluka koje Evropski sud donese u odnosu na Crnu Goru, u kom dijelu dostavlja Akcione planove/izvještaje Komitetu ministara Savjeta Evrope (u daljem tekstu: „Komitet ministara“), koji vrši nadzor nad ovim postupkom u skladu sa članom 46 Konvencije. Kancelarija se bavi i analizom sudske prakse Evropskog suda, u cilju upoznavanja nacionalnih organa sa istom, kako bi preventivno djelovali u cilju zaštite Konvencijom zajemčenih prava i sloboda. U tom smislu, naročiti fokus rada Kancelarije je usmjeren na podizanje svijesti o značaju standarda Evropskog suda kroz objavljivanje publikacija i priručnika, kao i kroz niz predavanja na brojnim obukama, treninzima, seminarima i konferencijama. Sve navedeno čini opus opštih mjera koje se prezentuju Komitetu ministara, kao nadležnom za praćenje i nadzor nad izvršenjem mjera koje Visoke strane ugovornice preduzimaju.

Kriza izazvana pandemijom COVID-19, nastavljena je i tokom izvještajne godine, pri čemu se rad odvijao kad je god to bilo moguće u fizičkom i neposrednom prisustvu, a kada to nije bilo moguće rad se odvijao putem *online* platformi. Ovaj način rada je u svakom smislu doprinio ažurnijem i efikasnijem završavanju redovnih obaveza samog Evropskog suda, tako da je broj podnijetih predstavlki Evropskom sudu u odnosu na Crnu Goru u 2021. godini veći u odnosu na prethodnu godinu čak za 70% (tokom 2020. godine ukupno 218 pojedinačnih predstavlki je dodijeljeno u rad nekoj sudskoj formaciji, dok je tokom 2021. godine taj broj iznosio 381). U svakom slučaju, kada se broj podnijetih predstavlki sagleda na osnovu statističkog parametra koji primjenjuje Evropski sud, zaključujemo da je taj broj i dalje izuzetno visok (detaljnije o ovom u odjeljku posvećenom statističkom pregledu). Tokom ove izvještajne godine, određeni

procenat podnijetih predstavki i dalje se u preliminarnoj fazi ispitivanja odbacuje kao neprihvatljiv, s tim što taj procenat prema raspoloživim podacima nije više tako visok kao prethodnih godina i isti tokom izvještajne godine iznosi oko 50%. U trenutku pisanja godišnjeg izvještaja stvarni razlog takvog stanja se još uvijek ne može pouzdano znati, dok Evropski sud u preostalim neriješenim predstavkama ne odluči. U slučajevima odbacivanja predstavki u ovoj fazi, Evropski sud ne obavještava tuženu državu, s obzirom na to da se takve predstavke u suštini odbacuju zbog „očiglednog” neispunjavanja uslova prihvatljivosti, osim u izuzetnim slučajevima. Iz tih razloga, kao Zastupnik ne posjedujem informacije o sadržini predstavki koje su odbačene u ovoj fazi, niti Evropski sud o tome obavještava tuženu državu.

Kancelarija zastupnika, kao stručna služba Vlade Crne Gore, strukturalno i organizaciono pripada Generalnom sekretarijatu Vlade, ali je u vršenju svojih nadležnosti samostalna, što je slučaj i sa statusom zastupnika drugih država, koji se u terminologiji Konvencije i Evropskog suda nazivaju Agentima Vlade (*“Government Agent”*). Izuzetak su postupci zaključenja prijateljskih poravnanja, gdje je zbog materijalne odgovornosti države, koja se novčano isplaćuje iz budžeta države, neophodna prethodna saglasnost Vlade. O ulozi zastupnika država i njihovom značaju u dijalogu sa Evropskim sudom, kao i njihovoj ulozi i doprinosu u pogledu izvršenja samih presuda i novoj strategiji rada Evropskog suda u prethodnoj godini govorio je i predsjednik Suda, g-din Robert Spano, na razmjeni mišljenja sa Komitetom ministara (1414. sastanak Komiteta ministara) u oktobru 2021. godine.

Kada je u pitanju postupak pred Evropskim sudom, odnosno metodologija rada te institucije, u skladu sa društveno-političkim okolnostima i sam Evropski sud se tokom godina reformisao na više načina. U tom smislu, počev od 90-ih godina, na najvišem nivou je održano više konferencija koje su definisale proceduru rada Evropskog suda, u cilju optimizacije postupka.

Evropski sud funkcioniše po principu podijeljenosti u nekoliko sudskih formacija: Sudija pojedinac (*Single-judge*), Odbor (*Committee*), Vijeće (*Chamber*) i Veliko vijeće (*Grand Chamber*)

Sudija pojedinac ispituje prihvatljivost pojedinačne predstavke i može takvu predstavku da proglasi neprihvatljivom ili da je skine sa liste predmeta Evropskog suda „ako se takva odluka može donijeti bez daljeg ispitivanja”. Ako sudija pojedinac ne proglasi predstavku neprihvatljivom ili je ne skine sa liste predmeta, ustupiče je Odboru ili Vijeću na dalji postupak.

Odbore, u sastavu od troje sudija, obrazuju Vijeća na određeni period. Odbor ispituje prihvatljivost pojedinačne predstavke i može takvu predstavku jednoglasnom odlukom da proglasi neprihvatljivom ili da je skine sa liste predmeta Evropskog suda „ako se takva odluka može donijeti bez daljeg ispitivanja”. Odbor može jednoglasnom odlukom i da proglasi predstavku prihvatljivom i da istovremeno donese meritornu presudu „ako je pitanje koje je predmet spora takvo da se odnosi na tumačenje ili primjenu Konvencije ili Protokola uz nju i već je razjašnjeno u ustaljenoj praksi Suda”. Vijeće odlučuje meritorno o pojedinačnim predstavkama, koje sudija pojedinac ili Odbor prethodno nisu odbacili, odnosno povodom koje Odbor nije donio presudu. U svakom trenutku Vijeće može i da odbaci predstavku ukoliko utvrdi da nisu ispunjeni uslovi prihvatljivosti. Vijeća čine sedam sudija i organizovana su po Odjeljenjima. Ona se, kao i Odjeljenja, obrazuju na period od tri godine, a sudije koje ih čine određuje predsjednik Odjeljenja, u skladu sa sistemom rotacije, bez izričite obaveze da se zadovolje kriterijumi reprezentativnosti Vijeća. Sistemom rotacije izbjegava se da državi protiv koje je pokrenut postupak uvijek sudi isto sudijsko vijeće. Veliko vijeće ima sudeću i savjetodavnu nadležnost. Ono presuđuje povodom pojedinačnih i državnih predstavi. Postupak se tada pokreće na dva načina. Najprije, Vijeće može donijeti odluku da se odrekne svoje nadležnosti u korist Velikog vijeća ukoliko se povodom predmeta koji se pred njim razmatra pokrene neko ozbiljno pitanje od značaja za tumačenje Konvencije ili Protokola uz nju, ili ukoliko rješenje pitanja pred Vijećem može da dovede do rezultata koji nije u saglasnosti s nekom prethodno donijetom presudom Evropskog suda, a sve pod uslovom da se nijedna stranka u sporu tome ne protivi. Drugi vid pokretanja postupka pred Velikim vijećem je u vidu žalbe protiv presude Vijeća. Nadležnost van suđenja Velikog vijeća sastoji se u davanju savjetodavnih mišljenja o pravnim pitanjima vezanim za tumačenje Konvencije i Protokola uz nju, a na zahtjev Komiteta ministara.

Duži vremenski period primjenjivan je tzv. *Interlakenski proces*, koji je zatvoren započinjanjem novog, tzv. *Brajton procesa*. Jedna od novina koja je navedena u prethodnim Izvještajima Kancelarije zastupnika jeste i primjena “*IMSI*“ procedure („*Procedure of immediate simplified communication of Chamber cases*“ - *Procedura brze pojednostavljene komunikacije predmeta koji se dodjeljuju u rad Vijeću ili Odboru*), s kojom je nastavljeno i u izvještajnoj godini. Ovim metodom rada, zastupnici su dužni da u odnosu na činjenični opis predmeta, ospore svaki navod podnosioca predstavke koji smatraju da nije tačan, jer se u

suprotnom smatra da su saglasni sa istim. Na ovaj način, teret dokazivanja činjenica koje su navedene u predstavkama, kao i pozivanje na relevantno pravo, je na tuženim državama, odnosno njihovim zastupnicima. Za razliku od ranijih procedura, gdje je sam Evropski sud na osnovu dostavljene dokumentacije pripremao činjeničnu analizu predmeta, prema *IMSI* proceduri, zastupnik ima dužnost da temeljno ispita svaki navod u podnijetoj predstavi i isti opovrgne odgovarajućim dokazima, ukoliko ima osnova za to.

Za *IMSI* proceduru, Evropski sud se opredijelio kako bi snažno razvio mogućnost obrade predmeta pred Odborom (*Committee*), u cilju ubrzavanja procedure odlučivanja po podnijetim predstavkama. Rukovodeći se i poštujući princip „da ostavi dovoljno vremena za analiziranje novih pitanja koja se pokreću podnošenjem novih predstavi“, Evropski sud je proširio nadležnost ove sudske formacije, dajući mogućnost Odboru da donosi presude o osnovanosti u predmetima koji su označeni kao *WECL* predmeti (o *WECL* predmetima i proceduri vidjeti u nastavku Izvještaja), uzimajući u obzir i presude iz *WECL* predmeta protiv drugih država, gdje je određeno pitanje već razmotreno od strane Evropskog suda.

Jedna od novina koja je uvedena u rad Evropskog suda i dalje se nalazi u ispitnoj fazi, tzv. vanraspravna i raspravna procedura (*non-contentious phase/contentious phase - NCP/CP*) nastavljena je i tokom izvještajne godine. Predsjednik Evropskog suda (na sastanku Registrara Suda i državnih zastupnika) naglasio je da mora postojati adekvatan nivo interakcije između nacionalnog i međunarodnog nivoa koji mora biti zasnovan na institucionalnom i intenzivnom dijalogu između državnih organa i Evropskog suda. Platforma za dijeljenje informacija koje se tiču same sudske prakse dostupna je kroz *Superior Courts Network* (mreža Vrhovnih sudova). Prilikom reformisanja i uspostavljanja novih metoda u svom radu, a polazeći od primarne obaveze Visokih strana ugovornica da obezbijede djelotvornu implementaciju Konvencije na nacionalnom nivou, Evropski sud je proširio princip rada, implementirajući podijeljenu odgovornost funkcionisanja konvencijskog sistema. Sam proces rada na predmetima koji je poznat kao *Interlakenski proces* je zatvoren, pa se rad nastavio na tipologiji predmeta, gdje se predmeti dijele u dvije kategorije: *na očigledno neprihvatljive i očigledno prihvatljive predmete*. Osim navedenog, tu su grupisani *predmeti koji su dodijeljeni u rad sudiji pojedincu* i *WECL fast-track predmeti*.

Kada je u pitanju *NCP/CP* procedura u radu na predmetima, upravo je uvođenjem vanraspravne procedure, promovisan princip podijeljene odgovornosti kroz opsežnije učešće samih zastupnika država već u fazi obrade predmeta. Uvođenjem ove novine u postupanju sa predmetima, Evropski sud nastoji da Visokim stranama ugovornicama (državama koje su pristupile Konvenciji) ustupi još jednu značajnu ulogu, a to je iniciranje i predlaganje što češćih prijateljskih poravnanja i jednostranih deklaracija, a u skladu sa zaključcima sa Konferencije u Kopenhagenu. Naime, Deklaracijom iz Kopenhagena preporučeno je da Komitet ministara, uz konsultaciju sa Evropskim sudom, ispita na koji način može da se obezbijedi brzo i efikasno rješavanje predmeta, a naročito repetitivnih predmeta, u kojima su strane otvorene da se spor riješi putem prijateljskog poravnanja ili jednostrane deklaracije. U tom smislu, od strane Registra Evropskog suda upućeno je pismo zastupnicima država, kojim se isti ohrabruju da pristupe vanraspravnom rješavanju ponavljajućih predmeta.

Tokom izvještajne godine, predmeti koji su od strane Evropskog suda bili komunicirani, upravo su zasnovani na ovoj proceduri rada (način i broj komuniciranih predmeta je u isključivoj nadležnosti Evropskog suda). Kada je u pitanju ovaj način rada koji obavezuje zastupnike država, potrebno je naglasiti da određeni predmeti koji su komunicirani po *NCP* proceduri Kancelariji zastupnika, nisu riješeni u vanraspravnoj proceduri, jer prema procjeni Zastupnice, stanje u spisima predmeta, okolnosti i iznijete pritužbe, nisu ukazivali na nesporno postojanje povrede Konvencije, dok je tokom izvještajne godine u određenom predmetu prihvaćen prijedlog koji je Evropski sud ponudio i u kojem se donošenje odluke očekuje tokom 2022. godine.

Nadalje, tokom izvještajne godine Sud sprovodi testnu fazu vanraspravnog dijela postupka za određenu grupu predmeta, međutim kada je u pitanju komunikacija predstavlja sa implikacijama sistemske prirode ili onih koje se mogu opisati kao „predmeti od značajnog uticaja (*impact cases*), gore pomenuta faza postupka se ne koristi, već je opšte pravilo da se primjenjuje uobičajeni postupak u okviru kojeg u vremenskom periodu od 16 (šesnaest) nedjelja od dana komuniciranja određenog predmeta, Vlada tužene države ima obavezu da se izjasni, kako o prihvatljivosti, tako i o meritumu predmeta.

1. Osvrt na usvojeni Izvještaj o radu Kancelarije zastupnika za 2020.godinu

Kada je u pitanju Izvještaj o radu Kancelarije zastupnika za 2020. godinu, isti je shodno Uredbi o zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, dostavljen potpredsjedniku Vlade za unutrašnju i spoljnu politiku i Ministru pravde, ljudskih i manjinskih prava u Vladi Crne Gore, te razmatran na sjednici Vlade održanoj u martu mjesecu 2021.godine. Izvještaj je ocijenjen kao izuzetno dobar i kvalitetan i u cjelosti usvojen sa svim predloženim preporukama i zaključcima koji su iznijeti u njemu, a koji se odnose na poboljšanje unutrašnjeg pravnog sistema u cilju što niže stope kršenja Konvencije.

Kao i ranijih godina, Izvještaj je dostavljen i Skupštini Crne Gore - Odboru za ljudska prava i slobode, i predstavljen u novembru 2021. godine na 14. održanoj sjednici Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u novom sazivu. Izvještaj je ocijenjen sa pozitivnom ocjenom, a njegovi zaključci su upućeni Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore na upoznavanje.

2. Osvrt na Izvještaj Evropske komisije za Crnu Goru za 2021.godinu

Kao što smo i prethodnih godina davali osvrt na Izvještaje Evropske komisije o napretku Crne Gore u procesu pristupanja Evropskoj uniji za 2021.godinu, s obzirom na to da je prioritetni strateški društveno-politički cilj naše države pristupanje Crne Gore Evropskoj uniji, to ćemo uraditi i ovog puta u dijelu Izvještaja Evropske komisije koji je objavljen 19. oktobra 2021.godine, a koji se tiče rada same Kancelarije.

Naime, dana 19.10.2021.godine Evropska komisija predstavila je Izvještaj o napretku Crne Gore u procesu pristupanja Evropskoj uniji za 2021. godinu u kome se između ostalog osvrnula na fundamentalna prava, zakonodavni i institucionalni okvir zaštite ljudskih prava, te ispunjavanje međunarodnopravnih obaveza i istakla da postoje izazovi u djelotvornoj implementaciji evropskih standarda.

U odjeljku posvećenom fundamentalnim pravima, Evropska komisija je dala pozitivnu ocjenu i naročito konstatovala da je „Crna Gora nastavila da obezbjeđuje dobar nivo saradnje s Evropskim sudom za ljudska prava.“ Ova ocjena odnosi se na rad Kancelarije zastupnika,

imajući u vidu da je Kancelarija zastupnika jedina ovlašćena da zastupa državne interese pred ovom međunarodnom institucijom.

Podsjećanja radi, Evropska komisija se i u svojim prethodnim izvještajima takođe pozitivno izjasnila u pogledu ispunjavanja ovih međunarodnopravnih obaveza koje predstavljaju djelokrug poslova naše institucije.

Nadalje, istaknuto je da je tokom 2020. godine, 218 novih predstavki protiv Crne Gore dodijeljeno nekoj od sudskih formacija, dok je krajem godine pred Evropskim sudom 37 predstavki bilo u radu. Tokom 2020. godine i u prvoj polovini 2021. godine, Evropski sud je donio odluke u 16 predmeta. Iako se većina utvrđenih povreda odnosila na prekomjernu dužinu trajanja postupka, Evropski sud je takođe utvrdio povrede i procesnog aspekta zabrane mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja zbog nedostatka djelotvorne istrage zlostavljanja od strane više policijskih službenika tokom protestnog skupa opozicione političke koalicije u oktobru 2015. godine, prava na poštovanje privatnog i porodičnog života i nezakonitog lišenja slobode.

„Nijedan predmet protiv Crne Gore, tokom 2021. godine, nije bio predmet pojačanog nadzora izvršenja od strane Komiteta ministara Savjeta Evrope“, što ukazuje na rezultat dugogodišnjeg profesionalnog i predanog rada Kancelarije zastupnika, a što je i prepoznato od strane najviših tijela Evropske unije i Savjeta Evrope. Taj rad se ogleda u kvalitetno i stručno izrađenim pisanim izjašnjenjima u postupcima odbrane države pred Evropskim sudom, kao i u pripremi i izradi Akcionih planova/izvještaja u postupku izvršenja presuda pred Komitetom ministara. Ovo je posebno od značaja, ako se uzme u obzir sve veća kompleksnost prigovora u predstavkama koje podnosioci i njihovi punomoćnici iznose protiv države Crne Gore, kao i promjene u metodama rada Evropskog suda koji nameću dodatnu odgovornost zastupnicima država u pripremi odbrane. U posljednje vrijeme, predmeti koji su komunicirani Kancelariji zastupnika su naročito složeni i zahtijevaju temeljnu analizu, zbog čega je veoma važno da svi zaposleni u Kancelariji zastupnika budu visoko kvalifikovani kadrovi, kako bi se nastavilo sa dobrim rezultatima koji su postignuti u prethodnom periodu.

Polazeći od preventivne uloge Zastupnika, u odnosu na rad nacionalnih institucija, a u cilju sprječavanja budućih kršenja konvencijskih prava i sloboda, želim da ukažem nadležnim državnim organima, a naročito pravosudnim institucijama koje postupaju kao posljednja

instanca u unutrašnjem pravnom poretku, protiv čijih odluka se podnose pojedinačne predstavke Evropskom sudu, da je neophodno da ulože dodatne napore u primjeni evropskih i konvencijskih standarda prilikom interpretacije mjerodavnih domaćih zakona, kako bi to tumačenje bilo kompatibilno sa standardima utvrđenim u bogatoj sudskoj praksi Evropskog suda.

Primjenom međunarodnih standarda od strane pravosuđa koje ima proaktivnu ulogu u sprovođenju pravde i poštovanju vladavine prava, značajno bi se unaprijedila zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda na nacionalnom nivou, odražavajući time zajedničke vrijednosti Visokih strana ugovornica.

Konačno, koristim priliku da istaknem da su navedene konstatacije Evropske komisije u objavljenom Izvještaju, potvrda profesionalnog postupanja i učinka institucije Zastupnika Crne Gore na polju ostvarivanja, promocije i zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda i poštovanja načela pravne sigurnosti, kao jednog od osnovnih elemenata vladavine prava i predstavljaju podstrek za istrajavanje u daljem profesionalnom zastupanju državnih interesa.

3. Reforma konvencijskog prava

3.1. Protokol br. 15 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima

Kao što je poznato, proteklo je 70 godina od kada je Evropska konvencija o ljudskim pravima kao međunarodni pravni dokument potpisana u Rimu, Italiji, 4. novembra 1950. godine. Tokom cijelog perioda postojanja, Konvencija zajedno sa svojim Protokolima predstavlja imperativ i jedan od glavnih **međunarodnih i evropskih instrumenata zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda u Evropi**, jer je njom uspostavljen sistem zasnovan na dva stuba - pravu na pojedinačnu predstavku i obavezujućoj prirodi presuda i odluka Evropskog suda. Uspostavljene su osnovne garancije, kako zaštite, tako i poštovanja ljudskih prava i u proceduralnom i u materijalnom smislu.

Naš nacionalni pravni poredak uređen je članom 9 Ustava Crne Gore, kojim je propisano da su “potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i

neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva.“¹ Upravo ova ustavna norma ukazuje na prevagu Konvencije u odnosu na nacionalne zakone i istovremeno obavezu i dužnost domaćih sudova da istu primijene.

Polazeći od zaključka Evropskog suda u čuvenom predmetu *Tyler protiv Ujedinjenog Kraljevstva* da je „Konvencija živi instrument koji...se mora tumačiti u svjetlu današnjih uslova”, važno je istaći karakteristiku Konvencije da prati dinamiku razvoja društva i njenih potreba, čiji je prvobitni zadatak da obezbijedi zaštitu ljudskih prava kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou.

Sa progresivnim razvojem Konvencije formirale su se i dvije vrlo važne doktrine Evropskog suda i to: autonomni koncept njenog tumačenja i doktrina slobodne procjene (*the margin of appreciation*).

Doktrina slobodne procjene je odobrenje dato od Evropskog suda nacionalnim vlastima da tumače i primjenjuju odredbe Konvencije po svom nahođenju, iz razloga što smatra da su države u „boljem položaju” nego Evropski sud da utvrde određena pitanja. Na to se nadovezuje i načelo supsidijarnosti, prema kojem načelu Evropski sud, kao nezavisno, nadnacionalno tijelo djeluje samo onda kada zaštita ljudskih prava nije ostvarena na nacionalnom nivou. Navedeno je značajno iz razloga što nacionalne vlasti prije svega imaju obavezu da spriječe povrede ljudskih prava i sloboda predviđenih Konvencijom. Stoga, značaj Konvencije je nemjerljiv, naročito u današnje vrijeme, kada se svijet suočava sa ozbiljnim izazovima u zaštiti ljudskih prava usljed pandemije COVID-19.

Crna Gora je pristupila Evropskoj konvenciji 3. marta 2003. godine u okviru državne zajednice Srbije i Crne Gore. Međutim, smatra se da je u odnosu na Crnu Goru kao nezavisnu državu, Konvencija stupila na snagu 6. juna 2006. godine, ali se prema stavu Evropskog suda Crna Gora smatra odgovornom za ispunjavanje obaveza po Konvenciji od datuma ratifikacije Konvencije od strane državne zajednice Srbije i Crne Gore 3. marta 2004. godine. Prethodno proizilazi iz prve presude koja je donijeta u odnosu na Crnu Goru *Bijelić protiv Crne Gore i Srbije* od 28. aprila 2009. godine, u kojoj je Evropski sud ustanovio da „s obzirom na praktične uslove propisane članom 46 Konvencije, kao i principe da osnovna prava koja su zaštićena

¹ Ustav Crne Gore ("Sl. list CG", od 25.10.2017. godine i od 02.08.2013. godine - Amandmani I-XVI)

međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima treba uistinu da pripadaju pojedincima koji žive na teritoriji dotične države potpisnice, bez obzira na njen kasniji raspad ili sukcesiju, Sud je mišljenja da treba smatrati da su i Konvencija i Protokol br. 1 bili stalno na snazi u odnosu na Crnu Goru od 3. marta 2004. godine, između 3. marta 2004. godine i 5. juna 2006. godine, kao i nakon toga.”

Od samog osnivanja i djelovanja, Evropski sud je pozvan da u cilju povećanja svoje efikasnosti, nastavi unaprjeđivati svoj sopstveni unutrašnji sistem i metode rada. Upravo u cilju osnaživanja efektivnosti Evropskog suda, Komitet ministara je tokom 123. zasjedanja 2013. godine u Strazburu donio nacrt *Protokola br. 15*, koji je iste godine u junu mjesecu otvoren za potpisivanje svim Visokim stranama ugovornicama Savjeta Evrope koje su pristupile Konvenciji. Instrumenti potvrđivanja, prihvatanja i odobrenja *Protokola br. 15* deponovani su kod Generalnog sekretara Savjeta Evrope i zaključno sa aprilom mjesecom 2021. godine potpisale su ga sve Visoke strane ugovornice, nakon čega su se stekli uslovi da *Protokol br. 15* stupi na pravnu snagu 1. avgusta 2021. godine. Kada je u pitanju odnos države Crne Gore prema ovom dokumentu i kako pristupanje samom *Protokolu br. 15* ne zahtijeva donošenje novih, niti izmjenu važećih zakona, država Crna Gora je u cilju jednostavnije procedure pristupanja Protokolu br. 15 iskoristila mogućnost predviđenu članom 6 Protokola br. 1 i potpisala ga 2013. godine. Naime, ovaj član pruža mogućnost Visokim stranama ugovornicama da izraze saglasnost na obavezivanje Protokolom br.15, potpisom bez rezerve na potvrđivanje. Po svojoj sadržini Protokol br. 15 nije obiman. Pored Preambule, sadrži 8 (osam) članova i karakter izmjena koje donosi većinom je proceduralne prirode i istima se nastoji postići održavanje i povećanje efektivnosti i efikasnosti samog Evropskog suda.

Prva izmjena je već unijeta u tekst preambule Konvencije tako što je ***načelo supsidijarnosti*** (*principle of subsidiarity*) sada eksplicitno navedeno i jasnije ukazuje da je primarna odgovornost na samim državama da djelotvorno sprovode Konvenciju, dok Evropski sud djeluje kao konačna instanca za utvrđivanje povreda koje nisu ispravljene na nacionalnom nivou. Iako je primarna odgovornost država zasnovana na implementaciji Konvencije i njihovoj slobodi procjene koju uživaju u njenoj primjeni (*margin of appreciation*), pravo pojedinca na pojedinačnu predstavku potvrđuje se kao kamen temeljac konvencijskog sistema zaštite ljudskih prava, a Visoke strane ugovornice su obavezne povinovati se odlukama Evropskog suda. ***Margina slobodne procjene*** daje određenu slobodu državama članicama u

smislu načina na koji će implementirati konvencijske standarde, a na Evropskom sudu je da provjeri da li su odluke koje su donijeli nacionalni sudovi država članica u skladu sa Konvencijom, uzimajući u obzir polje slobodne procjene svake konkretne države.

Najvažnije izmjene koje se tiču građana odnose se na uslove prihvatljivosti predstavke pred Evropskim sudom. Jedna od izmjena odnosi se na **skraćivanje roka za podnošenje pojedinačne predstavke sa 6 (šest) mjeseci na 4 (četiri) mjeseca**. Ovaj rok počinje da teče donošenjem pravosnažne odluke od strane nacionalnih institucija, s tim što se pravilo neće retroaktivno primjenjivati, već njegova primjena počinje 6 (šest) mjeseci od dana stupanja na snagu Protokola, dakle od 1. februara 2022. godine. Druga izmjena odnosi se na potpunu neprihvatljivost „trivijalnih“ **pojedinačnih predavki, odnosno predavki u kojima podnosilac nije pretrpio značajno oštećenje**. Međutim, predviđen je izuzetak koji se odnosi na to da će Evropski sud, u svakom slučaju kada to interesi zaštite i poštovanja ljudskih prava zahtijevaju, ispitati predstavku bez obzira na to što podnosilac predstavke nije pretrpio značajno oštećenje. Navedena izmjena stupa na snagu odmah i odnosiće se i na one predstavke koje su već podnijete Evropskom sudu, a nisu prošle test prihvatljivosti.

Osim navedenog, sam sistem odlučivanja od strane sudskih formacija Evropskog suda pretrpio je izmjene, pa tako pitanje ustupanje nadležnosti Velikom vijeću više nije moguće pobijati putem prigovora od strane stranaka u sporu, već je to sada isključivo pravo Vijeća.

Izmjene koje se tiču starosne dobi kandidata koji pretenduju na poziciju sudije Evropskog suda odnose se na to da kandidati za sudije Evropskog suda moraju imati manje od 65 godina starosti u trenutku kada se od Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope traži podnošenje spiska za 3 (tri) kandidata.

Konvencijski sistem je dragocjen i bez premca za više od 800 miliona građana širom Evrope i u ovim izazovnim vremenima njegova važnost kao instrumenta mira i stabilnosti nikada nije bila veća. Navedene promjene doprinijeće stvaranju uslova za jasnije i konzistentnije donošenje kvalitetnijih presuda od strane Evropskog suda, a nacionalnim sudovima država koje su u procesu pristupanja porodici evropskih naroda nametnuće dodatnu obavezu da dosljednije i djelotvornije primjenjuju jurisprudenciju ove pravosudne međunarodne institucije.

II STRUKTURA SAVJETA EVROPE

1. Promjene u predsjedavanju Komitetom ministara Savjeta Evrope

Kao što je osnivačkim aktima Savjeta Evrope predviđeno, predsjedavanje ovom regionalnom međunarodnom organizacijom se mijenja, pa je tako Visoka strana ugovornica Mađarska u maju mjesecu preuzela predsjedavanje Komitetom ministara Savjeta Evrope od Visoke strane ugovornice Savezne Republike Njemačke, dok je u novembru mjesecu Visoka strana ugovornica Italija preuzela predsjedavanje Komitetom ministara Savjeta Evrope.

Na uobičajen način od strane predstavnika Visokih strana ugovornica koje su predsjedavale Komitetom ministara Savjeta Evrope tokom 2021. godine, predstavljen je pregled dostignuća zemalja za vrijeme njihovog predsjedavanja. Novi predsjedavajući (*Chair*) Komiteta ministara, g-din Luigi di Maio, ministar spoljnih poslova i međunarodne saradnje Italije, predstavio je prioritete italijanskog predsjedavanja, koje će trajati šest mjeseci odnosno do maja 2022. godine.

2. Organizacija Evropskog suda za ljudska prava

2.1. Predsjednik i Registrar Evropskog suda za ljudska prava

U izvještajnoj godini nije bilo promjena u kadrovskoj strukturi Evropskog suda na mjestima predsjednika Suda i Registrara Suda, kao i njegovog zamjenika. Poziciju predsjednika Evropskog suda obavlja sudija iz Islanda, g-din Robert Spano, do isteka mandata na proljeće 2023. godine. Inače radi se o sudiji koji je dugi niz godina predsjedavao Drugim Odjeljenjem (*Section II*), u kojem su se nalazili predmeti formirani po podnijetim predstavkama u odnosu na Crnu Goru, što implicira da je veoma blizak sa nacionalnim pravnim sistemom Crne Gore, kao i sa žalbenim navodima državljana Crne Gore.

Kao što je poznato, veoma važnu ulogu u funkcionisanju Evropskog suda ima Registrar. Ova funkcija ima sveukupnu odgovornost za administrativne aktivnosti Registra Suda. Registrar ima zamjenika, koji mu pomaže u izvršavanju poslova iz njegove nadležnosti i tu poziciju u petogodišnjem mandatu obavlja gđa Marialena Tsirli, dok je njen zamjenik g-din Abel Campos, koji je stupio na dužnost istovremeno sa njom.

2.2. Rad u Sekciji – Odjeljenju Evropskog suda za ljudska prava

Predstavke koje se podnose Evropskom sudu dodjeljuju se u rad Sekcijama - Odjeljenjima. Sekcijama rukovodi predsjednik Sekcije - sudija i registrar Sekcije sa svojim zamjenikom. Počev od 1. novembra 2020. godine, svi predmeti protiv Crne Gore razmatrani su u okviru Petog Odjeljenja (*Section V*), na čijem se čelu nalazi sudija Siofra O'Leary, sudija iz Irske, dok je njen zamjenik sudija iz Letonije, g-din Mārtiņš Mits. Osim predsjednika i zamjenika predsjednika Odjeljenja u istom se nalazi još 8 (osam) sudija, među kojima je i nacionalni sudija ispred Crne Gore, gospođa Ivana Jelić. Registrar Petog Odjeljenja je g-din Victor Soloveytschik, a njegova zamjenica je gospođa Martina Keller.

2.3. Veliko vijeće (*Grand Chamber*)

Kao što je već poznato, pokretanje postupka pred Velikim vijećem je veoma rijetko i odvija se u dvije forme: upućivanjem i ustupanjem nadležnosti. Nakon što se donese presuda Vijeća, strane mogu da traže da se predmet uputi Velikom vijeću i taj zahtjev se prihvata u izuzetnim okolnostima. Kolegijum sudija Velikog vijeća odlučuje o tome da li predmet treba uputiti Velikom vijeću da ga iznova razmotri. Predmeti se takođe šalju Velikom vijeću kada mu ih ustupi Vijeće, iako je to takođe izuzetak. Vijeće kome se dodijeli predmet može da ga ustupi Velikom vijeću, ukoliko se povodom tog predmeta pokrene neko ozbiljno pitanje koje utiče na tumačenje Konvencije ili ako postoji rizik u smislu neusaglašenosti sa nekom od prethodnih presuda Evropskog suda. Stupanjem na snagu Protokola br. 15 uz Konvenciju, pitanje ustupanja nadležnosti Velikom vijeću više nije moguće pobijati putem prigovora od strane stranaka u sporu, već je to isključivo pravo Vijeća.

Da su rasprave pred Velikim vijećem zaista rijetke govori podatak da je i tokom izvještajne godine bio ograničen broj postupaka pred Velikim vijećem, pa je tako tokom 2021. godine održano svega 8 (osam) usmenih rasprava i donijeto ukupno 12 (dvanaest) presuda.

Kao ni ranijih godina, tako se ni u izvještajnoj godini nijedan predmet u odnosu na Crnu Goru nije nalazio u postupku razmatranja pred Velikim vijećem.

3. Anonimizacija predstavki

Uredbom EU 2016/679 o zaštiti pojedinaca u vezi obrade ličnih podataka i slobodnog kretanja takvih podataka štite se fundamentalna prava i slobode pojedinaca, a naročito njihovo pravo na zaštitu ličnih podataka. Ova Uredba se primjenjuje i na obradu ličnih podataka, odnosno na automatsku i neautomatsku obradu čuvanja podataka. Shodno odredbama Poslovnika Evropskog suda, podnosioci predstavki koji ne žele da njihov identitet bude saopšten u javnosti, to moraju posebno naznačiti i navesti razloge koji opravdavaju odstupanje od uobičajenog pravila o slobodnom pristupu informacijama u postupku pred Evropskim sudom.

Tokom ove izvještajne godine u predmetima koji su trenutno u radu pred Kancelarijom zastupnika nije bilo zahtjeva za anonimizaciju podataka od strane podnosilaca predstavki.

III MEĐUNARODNOPRAVNI POSTUPCI PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

1. Opšti pregled rada Evropskog suda za ljudska prava

Od 1959. godine, kada je Evropski sud ustanovljen kao međunarodni sud do 31. decembra 2021. godine, ukupno je ispitivano **oko 957,300 predstavki**.

U navedenom periodu ukupno je donijeto **24,511** presuda od čega se čak trećina odnosi isključivo na 3 države (Tursku, Rusiju i Italiju). U 84 % ukupno donijetih presuda, Evropski sud je utvrdio povredu najmanje jednog člana Konvencije od strane tužene države.

U prethodnoj godini, Evropski sud je uveo novu strategiju obrađivanja predmeta, koja ima za cilj da ubrza obrađivanje najkompleksnijih i najhitnijih predmeta kojima se pokreću značajna društvena i moralna pitanja (*impact cases*). Nadalje, počev od 1. septembra 2021. godine, na period od dvije godine, uvedena je nova forma pisanja sažetijih presuda i odluka u predmetima koji potpadaju pod nadležnost Odbora od troje sudija (*summary-formula judgments and decisions*).

2. Najčešće povrede Konvencije

U razmatranom periodu najčešća kršenja ljudskih prava koja je Evropski sud ustanovio svojom presudom odnosila su se na član 6 Konvencije (pravo na pravično suđenje) i to u procentu od 20 % predstavki.

Sljedeće najčešće kršeno ljudsko pravo je zabrana zlostavljanja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili mučenja u smislu člana 3 Konvencije, u procentu od 19 % predstavki, dok je kršenje prava na slobodu i sigurnost, odnosno člana 5 Konvencije, utvrđeno presudom u 18 % predstavki.

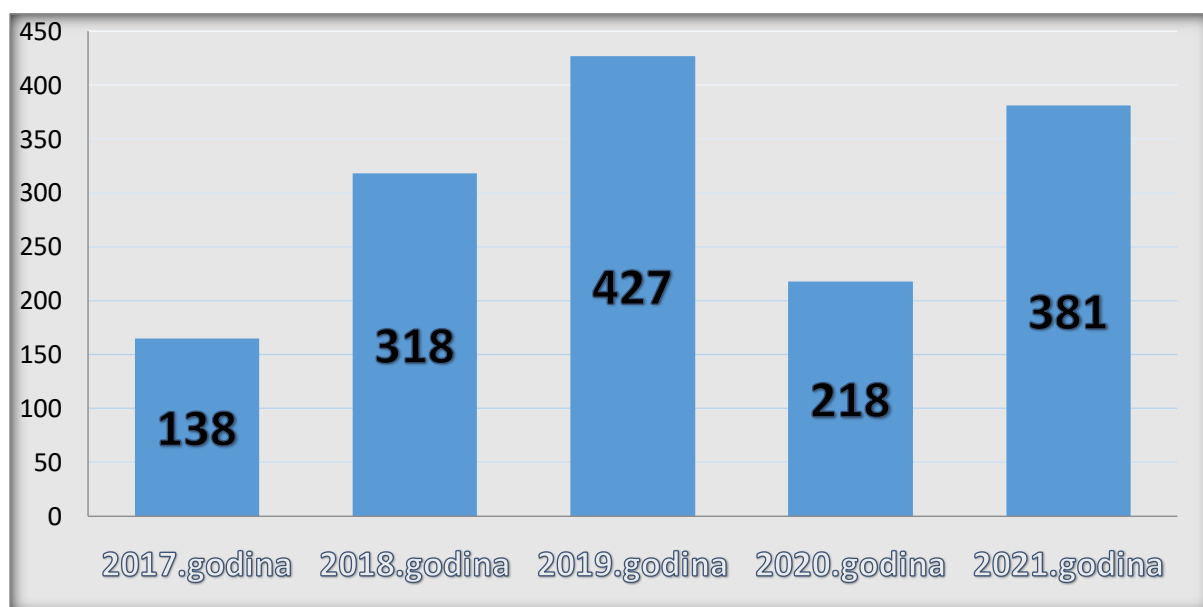
U 9 % predstavki Evropski sud je utvrdio da je došlo do povrede prava na poštovanje privatnog i porodičnog života (član 8 Konvencije), u 6 % predstavki došlo je do povrede prava na život (član 2 Konvencije), dok je u 7 % predstavki Evropski sud utvrdio kršenje prava na zaštitu imovine u kontekstu člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju.

3. Statistički pregled na osnovu Godišnjeg izvještaja o radu Evropskog suda za ljudska prava

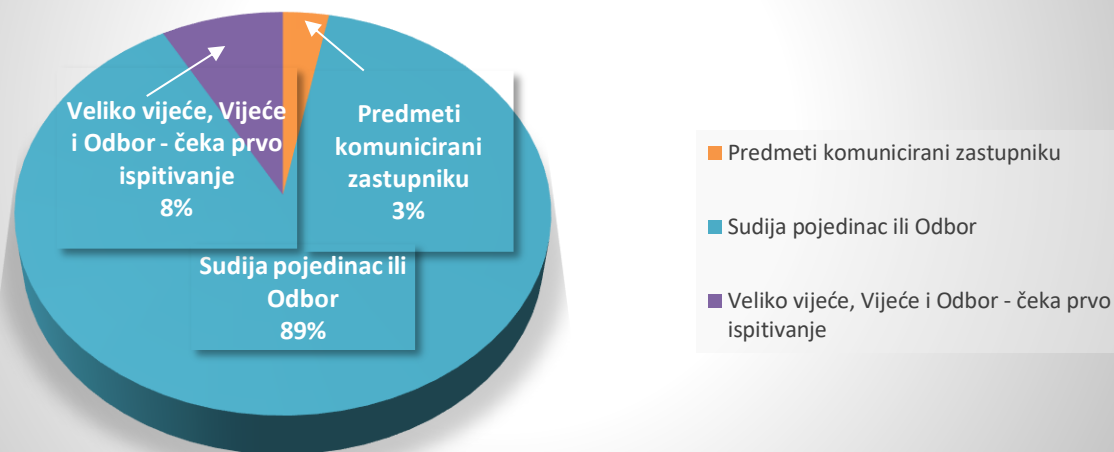
3.1. Opšti statistički pregled u odnosu na Crnu Goru

Kada je u pitanju Crna Gora, pred nekom sudskom formacijom Evropskog suda do sada se našlo ukupno **3594** predstavki. Nadalje, ukupno **3276 predstavki** je proglašeno neprihvatljivim ili skinuto sa liste predmeta. Ukupno je odlučeno u **3369** predstavki, od čega je u **93** predstavke donijeta presuda.

3.2. Broj predstavki u odnosu na Crnu Goru dodijeljenih nekoj od sudskih formacija Evropskog suda za ljudska prava u prethodnih pet godina:

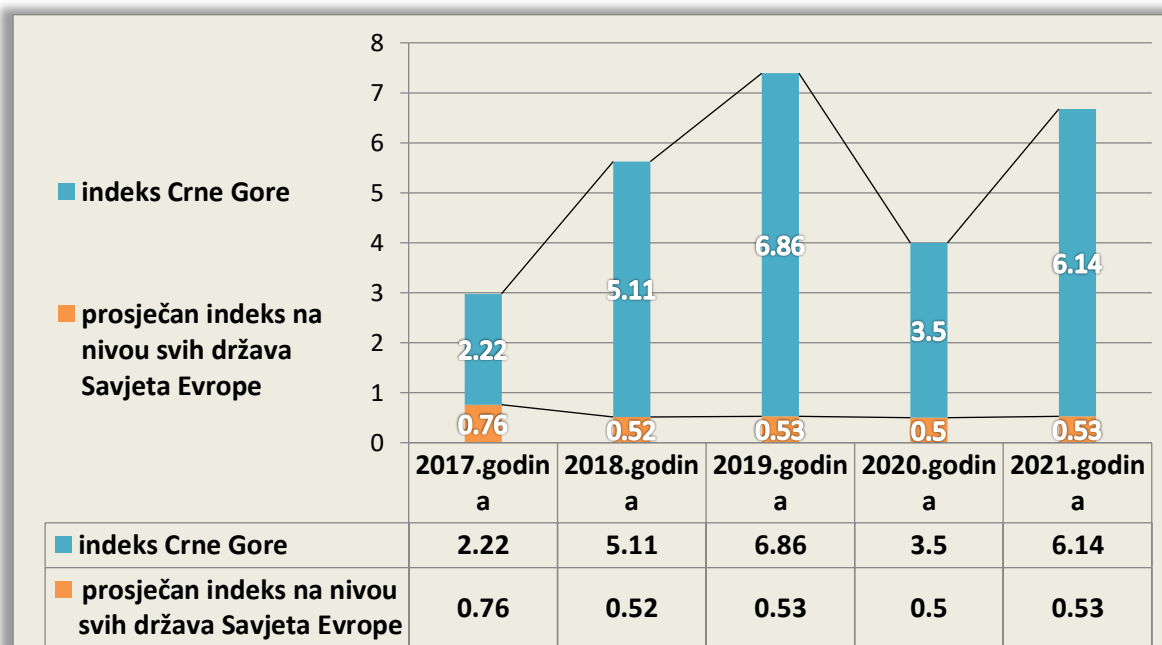


Pregled predstavki u radu prema stepenu procedure i formaciji odlučivanja Evropskog suda u 2021.godini



Ukupan broj predstavki u radu u odnosu na Crnu Goru- 224

3.3. Indeks broja podnijetih predstavki u odnosu na Crnu Goru na 10,000 stanovnika (prethodnih pet godina):



3.4. Pregled utvrđenih povreda po članovima u presudama koje su donijete u odnosu na Crnu Goru

Do 31.12.2021.godine, Evropski sud je u odnosu na Crnu Goru u 68 (šezdeset osam) predmeta odlučio putem presude, dok je u 69 (šezdeset devet) predmeta odlučio putem odluke.

U predmetima u kojima je odlučeno putem odluke, Evropski sud je utvrdio da takve predstavke, nakon pisanog izjašnjenja Zastupnice, nisu prihvatljive ili je zaključeno prijateljsko poravnanje, odnosno potpisana jednostrana deklaracija. U predmetima u kojima je odlučeno putem presude, u 62 (šezdeset dvije) presude je utvrđena povreda barem jednog konvencijskog prava, u 2 (dvije) presude je odlučeno o pravičnom zadovoljenju, dok je u 4 (četiri) presude Evropski sud utvrdio da nije došlo do povrede ni jednog Konvencijom zaštićenog prava.

U 1 (jednoj) presudi Evropski sud je utvrdio povredu procesnog aspekta člana 2 Konvencije (pravo na život), zbog nedostatka djelotvorne istrage, dok je u 7 (sedam) presuda utvrdio povredu člana 3 Konvencije (zabrana mučenja), i to u 4 (četiri) zbog nečovječnog i ponižavajućeg postupanja, a u 3 (tri) zbog nedostatka djelotvorne istrage. Kada je u pitanju član 5 Konvencije (pravo na slobodu i sigurnost), Evropski sud je utvrdio povredu navedenog člana u 6 (šest) presuda.

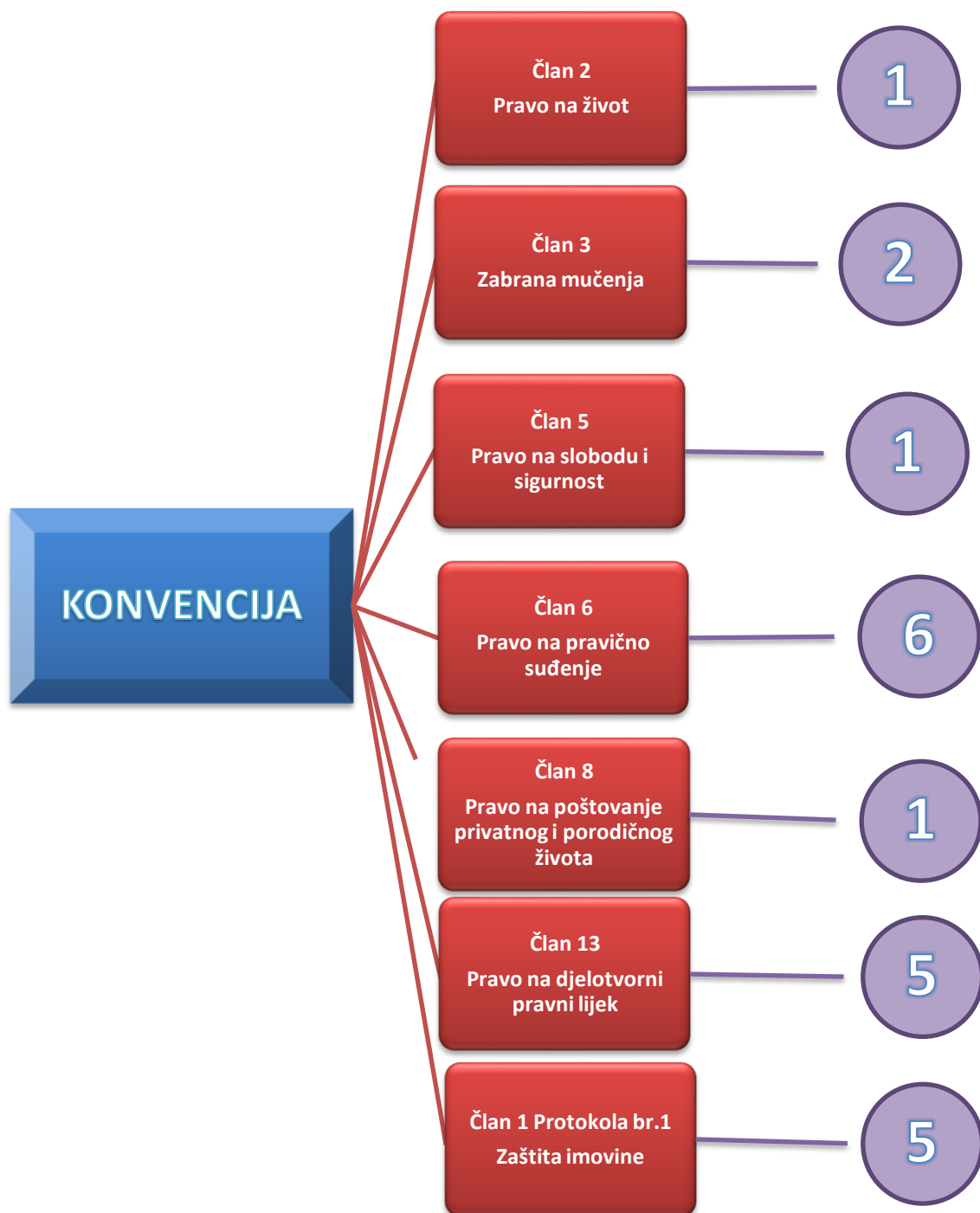
Najveći broj povreda odnosi se na povredu člana 6 Konvencije (pravo na pravično suđenje). Evropski sud je utvrdio povredu ovog prava u 43 (četdeset tri) presude, od kojih je u 9 (devet) presuda utvrđena povreda aspekta člana 6 Konvencije koji se odnosi na pravično suđenje, u 28 (dvadeset osam) presuda utvrđena je povreda aspekta člana 6 Konvencije koji se odnosi na na dužinu trajanja postupka i u 6 (šest) presuda utvrđena je povreda aspekta člana 6 Konvencije koji se odnosi na na neizvršenje sudskih odluka.

Povreda člana 8 Konvencije (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) utvrđena je u 5 (pet) presuda, dok je povreda člana 10 Konvencije (sloboda izražavanja) utvrđena u 2 (dvije) presude. Kada je riječ o članu 13 Konvencije (pravo na djelotvorni pravni lijek), njegova povreda utvrđena je u 5 (pet) presuda, dok je u 1 (jednoj) presudi utvrđena povreda člana 14 Konvencije (zabrana diskriminacije). Evropski sud je utvrdio povredu člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju (zaštita imovine) u 7 (sedam) presuda.

3.5. Pregled predmeta koji su u toku u kontekstu članova Konvencije na koje su se podnosioci predstavke žalili

U radu Kancelarije zastupnika na kraju 2021. godine ostalo je 7 (sedam) predmeta koji se nalaze u fazi glavne rasprave pred Evropskim sudom, u kojoj fazi sudskog postupka se raspravljaju pravna pitanja, kako prihvatljivosti predstavki (procesni aspekt), tako i pitanja njihove osnovanosti (meritorni aspekt), a koje je Evropski sud komunicirao Kancelariji zastupnika u prethodnom periodu.

U navedenim predmetima, podnosioci predstavki su se žalili na razne povrede konvencijskih prava i sloboda, pa su se tako u 6 (šest) predmeta žalili na povredu prava na pristup sudu, prava na suđenje u razumnom roku i druge aspekte prava na pravično suđenje, odnosno povrede člana 6 Konvencije. U 1 (jednom) predmetu podnosilac predstavke se pozvao na povredu prava na slobodu i sigurnost iz člana 5 Konvencije. Kada je u pitanju apsolutno pravo zajamčeno članom 3 Konvencije, koje se odnosi na zabranu mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, u 2 (dva) predmeta su podnijete pritužbe. U odnosu na pravo na djelotvorni pravni lijek unutar pravnog sistema na nacionalnom nivou, odnosno član 13 Konvencije, u ukupno 5 (pet) predmeta su iznijeti takvi žalbeni navodi. Podnosioci predstavke su se u 1 (jednom) predmetu pozvali na povredu prava na poštovanje privatnog i porodičnog života, odnosno člana 8 Konvencije, kao i na povredu prava na život, odnosno član 2 Konvencije. Osim navedenih pritužbi, podnosioci predstavki su se žalili u 5 (pet) predmeta i zbog navodne povrede prava na zaštitu imovine, zajemčenog članom 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju.



4. Pregled i sadržaj predstavki koje se nalaze u radu Kancelarije zastupnika u 2021. godini

1) *Krdžalija i drugi protiv Crne Gore*

predstavka br. 79065/13

podnijeta 08. decembra 2013. godine, komunicirana 19. januara 2018. godine

Povod za podnošenje predstavke je deportacija članova porodica podnositeljki predstavke od strane crnogorskih nadležnih organa vlastima u Republici Srpskoj u maju 1992. godine, tokom rata u Bosni i Hercegovini, gdje su oni kasnije bili ubijeni ili su nestali. Predstavkom je obuhvaćeno ukupno 9 (devet) podnositeljki, koje su se žalile na povredu procesnog aspekta člana 2 i 3 Konvencije, zbog nedostatka djelotvorne istrage događaja koji je označen kao deportacija građana muslimanske vjeroispovijesti.

Žalbe podnositeljki predstavke se odnose na propust nadležnih državnih organa da temeljno istraže okolnosti pod kojima su nezakonito uhapšeni i stradali članovi njihovih porodica, kao i na propust da se preduzmu sve razumne i potrebne mjere da se taj događaj istraži i kazni.

S obzirom na to da se radilo o državljanima Bosne i Hercegovine, Evropski sud, vodeći se članom 36 stav 1 Konvencije prema kome Visoka strana ugovornica čiji je državljanin podnosilac predstavke može podnijeti pisana zapažanja i uzeti učešće u raspravi u predmetima pred Vijećem ili Velikim vijećem, pozvao je Vladu Bosne i Hercegovine da se izjasni o navedenom događaju. Vlada Bosne i Hercegovine je iskoristila svoje pravo, umiješala se kao treća strana i dostavila izjašnjenje u kojem je dala svoje viđenje predmetnog događaja, tražeći direktno od Evropskog suda da se zbog značaja pravnog pitanja predmet ustupi Velikom vijeću. Iako su zapažanja i opservacije Vlade završene i poslate Evropskom sudu tokom prvog kvartala 2019. godine, u navedenom predmetu još uvijek nije donijeta odluka.

2) Vlahović protiv Crne Gore

predstavka br. 62444/10

podnijeta 15. oktobra 2010. godine, vraćena na listu predmeta

19. novembra 2020.godine, komunicirana 14. aprila 2021. godine

Povod za podnošenje predstavke bila je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosila na neizvršenje pravosnažnih odluka donijetih u korist podnosioca predstavke i povreda članova 13 (pravo na djelotvorni pravni lijek) i 14 Konvencije (zabrana diskriminacije).

Podnosilac predstavke je isključivi vlasnik dvije parcele u naselju Topla u Opštini Herceg Novi i jedan od suvlasnika dvije parcele koje su u naravi nekategorisani put i koje okružuju njegove parcele. Neodređenog datuma tokom juna 2005. godine, jedan od vlasnika parcela koje se nalaze u istom naselju (istovremeno i suvlasnik puta), izvršio je radove na predmetnom nekategorisanom zemljanom putu, na način što je prekopao i izravnao put, postavio betonsku navlaku, šahte i kanalizaciono-vodovodnu infrastrukturu, bez prethodnog odobrenja drugih suvlasnika tih parcela.

U sudskom postupku koji je uslijedio, nadležni sud je donio pravosnažnu presudu kojom je usvojen tužbeni zahtjev podnosioca predstavke zbog uznemiravanja prava svojine i naknade štete i tuženom je naloženo da u roku od 15 dana od prijema presude ukloni bespravno postavljenu betonsku navlaku i prestane sa daljim uznemiravanjem. Nadležni sud je na zahtjev podnosioca predstavke donio rješenje o izvršenju od 15.04.2011. godine. Ipak, postupak izvršenja nije nikad okončan, jer je tuženi u međuvremenu svoj dio parcele-puta, poklonio opštini Herceg Novi. Opština je, s druge strane, podnijela zahtjev za eksproprijaciju puta od ostalih suvlasnika, kako bi postala isključivi vlasnik. Postupak eksproprijacije, koji je započeo 16.10.2012.godine i dalje je u toku.

Polazeći od okolnosti predmeta i pritužbi podnosioca predstavke, Zastupnica je nakon pribavljanja saglasnosti od Vlade, prihvatila ponuđeno prijateljsko poravnanje koje je Evropski sud dostavio stranama u postupku. Kako podnosilac predstavke nije prihvatio ponuđeni prijedlog Evropskog suda, Kancelarija zastupnika je dostavila jednostranu deklaraciju kojom se država obavezala da podnosiocu predstavke plati određeni novčani iznos na ime pravičnog zadovoljenja, kao i da preduzme sve neophodne mjere da se postupak izvršenja domaćih

pravosnažnih odluka donijetih u korist podnosioca predstavke okonča. Evropski sud je prihvatio jednostranu deklaraciju i predstavku skinuo sa liste predmeta.

U cilju izvršenja predmetnih obaveza, Kancelarija zastupnika se u periodu od novembra 2017.godine do septembra 2018. godine u nekoliko navrata obraćala nadležnim organima Opštine Herceg Novi (Glavnom administratoru i Direkciji za imovinu i zastupanje), kao i Upravi za nekretnine - Područna jedinica Herceg Novi, radi preduzimanja radnji iz njihove nadležnosti da se predmetni postupak eksproprijacije okonča u cilju stvaranja uslova za izvršenje pravosnažne sudske presude.

Budući da nadležni organi nisu izvršili predmetne odluke donijete u korist podnosioca predstavke, Evropski sud je dopisom od 01.12.2020. godine obavijestio Kancelariju zastupnika da je u skladu sa članom 37 stav 2 Konvencije donio odluku da predstavku vrati na listu predmeta, čime je predmet ponovno otvoren.

U daljem toku postupka, nakon dopisa i urgencija Kancelarije zastupnika upućenim nadležnim organima u cilju preduzimanja neophodnih koraka da se predmetni postupak eksproprijacije okonča, Uprava za katastar i državnu imovinu - PJ Herceg Novi (ranija Uprava za nekretnine) dana 12.08.2021.godine donijela je rješenje o eksproprijaciji u korist Opštine Herceg Novi. Protiv navedenog rješenja podnijeta je žalba i taj postupak je u toku pred drugostepenim organom - Ministarstvom finansija i socijalnog staranja Crne Gore.

3) Bigović protiv Crne Gore

predstavka br. 43763/20

podnijeta 23. septembra 2020. godine, komunicirana 22. juna 2021. godine

Povod za podnošenje predstavke je dužina trajanja pritvora i loši materijalni uslovi u pritvoru, u kojem se podnosilac predstavke nalazi po osnovu krivičnog postupka u odnosu na koji je Evropski sud u presudi od 19. marta 2019.godine utvrdio povredu člana 3 (zabrana mučenja) i člana 5 stav 1 i 3 (pravo na slobodu i sigurnost) Konvencije.

U predmetnoj - novoj pojedinačnoj predstavi podnosilac predstavke je istakao žalbene navode u pogledu člana 3 Konvencije u vezi sa dužinom trajanja pritvora i lošim materijalnim uslovima u pritvoru, člana 5 Konvencije u pogledu suđenja u razumnom roku i hitnog ispitivanja zakonitosti pritvora, člana 6 Konvencije u pogledu prava na pravično suđenje, člana 8

Konvencije u pogledu prava na poštovanje porodičnog života i člana 13 Konvencije u pogledu prava na djelotvorni pravni lijek.

Međutim, Evropski sud je odlučio da navedenu predstavku komunicira državi Crnoj Gori po osnovu žalbenih navoda iz člana 3 Konvencije, uz postavljena pitanja koja su se odnosila isključivo na materijalne uslove u pritvoru i sa ponuđenom deklaracijom za postizanje prijateljskog poravnanja (*friendly settlement*), imajući u vidu već utvrđenu povredu u prethodnom predmetu ovog podnosioca predstavke.

Navedeni predmet od strane Evropskog suda klasifikovan je kao hitan predmet, imajući u vidu kompleksnost pitanja koja se odnose na uslove u pritvoru i dužinu trajanja istog.

5. WECL predmeti (WECL fast-track i Broader WECL) i prijateljska poravnanja (*friendly settlements*)

U toku izvještajne godine, Kancelariji zastupnika nije komuniciran ni jedan *WECL (well-established case-law)* predmet od strane Evropskog suda. Radi podsjećanja, *WECL* predmeti predstavljaju predmete u kojima je činjenična građa predmet dobro ustanovljene prakse Evropskog suda u odnosu na određenu povredu člana Konvencije. *WECL* predmeti koji su u dosadašnjem radu bili komunicirani Kancelariji zastupnika odnosili su se isključivo na pritužbe podnosioca predstavki u pogledu povrede člana 6 stav 1 i člana 13 Konvencije. Prvi *WECL* predmet našoj državi komuniciran je po ovom principu 2015.godine.

Karakteristično za *WECL* predmete jeste da su navedeni predmeti ustanovljeni u cilju ubrzanja procedure obrađivanja predmeta, odnosno grupe predstavki na osnovu dobro ustanovljene sudske prakse. Ovom procedurom u Evropskom sudu bavi se sekcija za filtriranje i ista obavezuje obje strane u postupku da svoja pisana izjašnjenja dostave Evropskom sudu u roku od 16 (šesnaest) nedjelja. U većini slučajeva, Evropski sud, nakon ispitivanja cjelokupnog materijala, strankama u postupku nudi zaključenje prijateljskog poravnanja. Ukoliko tužena država ne prihvati ponuđeno prijateljsko poravnanje, iz razloga neprihvatljivosti, ima mogućnost da dostavi prigovor, odnosno izjašnjenje u ostavljenom roku.

Kao što smo i u našim ranijim izvještajima isticali, u odnosu na Crnu Goru primjenjuje se *WECL fast-track* procedura. Navedena procedura se sprovodi u tzv. **ponavljajućim**

predmetima (*repetitive cases*), gdje već postoji dobro ustanovljena sudska praksa Evropskog suda. Izjašnjenja države o pravnim pitanjima, kada su u pitanju ovi predmeti moraju biti svedena na minimum i isključivo se odnose na proceduralna pitanja, ukoliko prethodno ne dođe do zaključenja prijateljskih poravnanja ili dostavljanja jednostranih deklaracija, čemu Evropski sud najviše teži.

Osim *WECL fast-track* predmeta, državama se komuniciraju i predmeti po *Broader WECL* proceduri i to putem *IMSI* procedure. U ovoj proceduri se takođe očekuje izjašnjenje država, pri čemu postoji mogućnost uključivanja trećih strana u postupak.

5.1. *WECL* predmeti koji su u radu u odnosu na Crnu Goru

U nastavku je dat pregled predmeta komuniciranih u ranijem periodu po kojima Evropski sud još uvijek nije odlučio, a u kojima je istaknut prigovor neprihvatljivosti iz određenog proceduralnog razloga.

a) Grupa *Šćepanović i 22 dr. predstavke protiv Crne Gore* je prva grupa *WECL* predmeta koji su komunicirani Crnoj Gori. Obuhvata ukupno 23 (dvadeset tri) predmeta u kojima su se podnosioci predstavki žalili na povrede člana 6 Konvencije (pravo na pravično suđenje - prekomjernu dužinu trajanja postupka pred nacionalnim sudovima). Ovdje se radi o predmetima koji su komunicirani prije nego što je od strane Evropskog suda ustavna žalba proglašena djelotvornim pravnim lijekom.

Do danas, Evropski sud je najveći dio predmeta iz navedene grupe okončao donošenjem odluka koje su bile javno objavljivane na sajtu Evropskog suda, odnosno *HUDOC* bazi, a o čemu je i Kancelarija zastupnika upoznala javnost. Iako se u svih 23 (dvadeset tri) predmeta Evropski sud prilikom komuniciranja vodio činjenicom da se radi o predmetima u kojima je neophodno zaključiti prijateljsko poravnanje, isto od strane Kancelarije zastupnika nije prihvaćeno za sve predmete, već je odlučeno da se istaknu prigovori koji mogu uticati na neprihvatljivost samih predstavki. Do sada, u 14 (četnaest) predmeta Evropski sud je utvrdio povredu člana 6 stav 1 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja sudskih postupaka pred nacionalnim sudovima kao aspekt prava na pravično suđenje. Međutim, u 4 (četiri) predmeta Evropski sud je donio odluke o neprihvatljivosti podnijetih predstavki, s obzirom na to da iste nijesu ispunjavale uslove prihvatljivosti koje su predviđene članom 35 Konvencije, dok je u jednom predmetu

utvrdio kroz donijetu presudu da naša država nije povrijedila član 6 Konvencije. U jednom predmetu, Kancelarija zastupnika je zaključila prijateljsko poravnanje, dok je u jednom predmetu procijenjeno da treba potpisati jednostranu deklaraciju.

U ovom dijelu Izvještaja iznijet je pregled predmeta iz ove grupe koji su još uvijek u radu pred Evropskim sudom:

1) Milović Đ. protiv Crne Gore (predstavka br. 34720/12)

Povod za podnošenje predstavke je povreda članova 6 i 13 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja krivičnog postupka koji je trajao 9 godina i 10 mjeseci. Postupak je započet 16.12.2004.godine, a vodio se zbog krivičnog djela klevete.

2) Jovašević protiv Crne Gore (predstavka br. 41809/14)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije i člana 1 stav 1 Protokola br.1 uz Konvenciju, koja se odnosi na dužinu trajanja upravnog postupka koji je do trenutka podnošenja predstavke trajao 9 godina i 3 mjeseca. Podnosioci predstavke žalili su se na rješenje Komisije za žalbe za povraćaj i obeštećenje. Postupak je još uvijek u toku pred upravnim organima.

b) Grupa *Centroprom Holding a.d. Beograd i 18 drugih predstavki protiv Crne Gore* je WECL predmet koji obuhvata ukupno 19 (devetnaest) predstavki, koje se odnose na povredu prava na suđenje u razumnom roku iz člana 6 Konvencije, zbog prekomjerne dužine trajanja građanskih postupaka.

Iz ove grupe predmeta trenutno se u radu Kancelarije zastupnika nalaze sljedeći predmeti:

3) *Centroprom Holding a.d. Beograd protiv Crne Gore* (predstavka br. 30796/10)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja postupka, te člana 13 i člana 1 Protokola br.1 uz Konvenciju. Postupak je trajao od 23.04.2003.godine do 02.04.2015.godine, kog datuma je Vrhovni sud Crne Gore donio presudu Už. Rev.br. 3/14 kojom je revizija tužioca odbijena kao neosnovana. Ukupna dužina trajanja postupka je 11 godina i 11 mjeseci.

c) Grupa *Šćepović i 3 dr. protiv Crne Gore* je WECL grupa predmeta koji se odnose na povredu člana 6 Konvencije zbog neizvršenja pravosnažnih sudskih odluka.

U ovoj grupi se trenutno u radu nalazi:

4) *Mastilović i 24 dr. protiv Crne Gore (predstavka br. 28754/10)*

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na suđenje u razumnom roku i izvršenje pravosnažne presude donijete u korist podnosioca predstavke, i članova 14 i 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju. Predmet spora je bio tužbeni zahtjev podnosilaca predstavke u vezi isplate novčanih potraživanja u odnosu na društveno preduzeće „Tara“ iz Cetinja, a po osnovu saobraćajne nesreće koja se dogodila 11.09.1994.godine. Podnosioci predstavke nijesu prihvatili prijateljsko poravnanje. U ovom predmetu je objedinjeno 25 podnosilaca predstavke u čiju korist su na nacionalnom nivou donijete pravosnažne i izvršne presude koje duži niz godina nijesu izvršene, jer je društveno preduzeće „Tara“ koje je tuženo u međuvremenu pošlo u stečaj. Iako se radi o predmetu koji je u nacionalnom pravnom sistemu Crne Gore pravosnažno okončan i kao takav ostao neizvršen duži niz godina, što ukazuje na mogućnost zaključivanja prijateljskog poravnanja ili jednostrane deklaracije, tokom postupka pregovaranja od strane Zastupnice su uočene određene nepravilnosti koje se mogu pripisati punomoćniku podnosilaca predstavke i po tom osnovu je uložen prigovor. Navedeni prigovor je od strane Evropskog suda prihvaćen i donijeta je odluka kojom je punomoćnik podnosilaca predstavke zbog utvrđenih zloupotreba proglašen nepodobnim za zastupanje i zabranjen mu je pristup Evropskom sudu u svim budućim predmetima. Evropski sud je i dalje nastavio da ispituje podnijetu predstavku, s obzirom na to da ona u sebi objedinjuje ukupno 25 podnosilaca.

6. Pregled i sadržaj predstavki koje su komunicirane Kancelariji zastupnika i završene u 2021. godini

1) *Kaymakchi protiv Crne Gore*

predstavka br. 29282/21

podnijeta 9. juna 2021. godine, komunicirana 14. juna 2021. godine

Dopisom od 14. juna 2021. godine, Evropski sud je obavijestio Kancelariju zastupnika da je 9. juna 2021. godine od strane ruskog državljanina Kaymakchi Nikolaya podnijeta predstavka

br.29282/21 u skladu sa članom 34 Konvencije. Navedena predstavka je podnijeta zajedno sa zahtjevom za izdavanje privremene mjere državi Crnoj Gori, da se zabrani ekstradicija podnosioca predstavke Rusiji zbog opasnosti da će tim činom podnosilac biti podvrgnut nečovječnom postupanju, zlostavljanju i mučenju iz političkih razloga. Evropski sud je odlučio da suspenduje odlučivanje o navedenom zahtjevu do dobijanja relevantnih informacija od strane naše države, u vezi sa navedenim predmetom.

Nakon što je Zastupnica preduzela sve neophodne mjere i zatražila izjašnjenja od nadležnih organa koji su učestvovali u postupcima koji su se vodili u odnosu na podnosioca predstavke, postupila je u skladu sa pravilima Poslovnika Evropskog suda i Evropskom sudu dostavila izjašnjenje o preduzetim radnjama i odlukama koje su donijete od strane nacionalnih sudova.

U vezi sa navedenim, Evropski sud je, razmatrajući argumente koje je Zastupnica iznijela u svom izjašnjenju, odlučio, u skladu sa Pravilom 39 Poslovnika Evropskog suda, da odbije zahtjev za izdavanje privremene mjere našoj zemlji. Evropski sud je ocijenio da je navedeni zahtjev preuranjen, budući da je postupak izručenja podnosioca predstavke suspendovan do donošenja pravosnažne odluke o zahtjevu podnosioca za međunarodnu zaštitu.

2) Babayev protiv Crne Gore

predstavka br. 38081/21

podnijeta 27. jula 2021. godine, komunicirana 2. avgusta 2021. godine

Dopisom od 2. avgusta 2021. godine, Evropski sud je obavijestio Kancelariju zastupnika da je 27. jula 2021. godine od strane ruskog državljanina Babayev Rizvana podnijeta predstavka br. 38081/21 u skladu sa članom 34 Konvencije. Navedena predstavka je podnijeta zajedno sa zahtjevom za izdavanje privremene mjere državi Crnoj Gori, da se zabrani ekstradicija podnosioca predstavke Rusiji, zbog opasnosti da će tim činom podnosilac biti podvrgnut mučenju, nečovječnom postupanju i zlostavljanju iz političkih razloga. Evropski sud je odlučio da suspenduje odlučivanje o navedenom zahtjevu do dobijanja relevantnih informacija od strane naše države u vezi sa navedenim predmetom.

Nakon što je Zastupnica preduzela sve neophodne mjere i zatražila izjašnjenja od nadležnih državnih organa koji su učestvovali u postupcima, a koji su se vodili u odnosu na podnosioca

predstavke, Evropskom sudu je dostavila izjašnjenja o preduzetim radnjama i odlukama koje su donijete od strane nacionalnih sudova.

U vezi sa navedenim, Evropski sud je, razmatrajući argumente koje je Zastupnica iznijela u svom pisanom izjašnjenju, odlučio da, u skladu sa Pravilom 39 Poslovnika Evropskog suda, odbije zahtjev za izdavanje privremene mjere našoj zemlji i odbaci predstavku u cjelosti kao neprihvatljivu.

7. Pregled i sadržaj predavki koje su komunicirane Kancelariji zastupnika u 2021. godini po osnovu člana 36 Konvencije

Članom 36 stav 1 Konvencije predviđena je mogućnost da Visoka strana ugovornica čiji je podnosilac predstavke državljanin, koji je predstavku podnio protiv neke druge tužene države, podnese pisani podnesak i učestvuje u saslušanju u svim predmetima pred Vijećem ili Velikim vijećem Evropskog suda (tzv. *Intervencija treće strane*).

Tokom izvještajne godine, Evropski sud je Kancelariji zastupnika komunicirao 2 (dva) predmeta u kojima je podnosilac predstavke crnogorski državljanin i zatražio od naše države da se izjasni da li želi da iskoristi pravo intervencije treće strane.

1) Šćepanović protiv Bosne i Hercegovine

predstavka br. 21196/21

podnijeta 13. aprila 2021. godine, komunicirana 10. novembra 2021. godine

Podnosilac predstavke, crnogorski državljanin, preselio se u Bosnu i Hercegovinu 2013. godine. Tokom 2015. godine oženio se državljanicom Bosne i Hercegovine i sa njom dobio dijete. Nadležne vlasti su 2019. godine izdale naredbu o oduzimanju njegove boravišne dozvole, protjerivanju i trogodišnjoj zabrani ponovnog ulaska u Bosnu i Hercegovinu, zbog toga što predstavlja prijetnju „sigurnosti, javnom redu ili međunarodnim odnosima Bosne i Hercegovine“. Podnosilac predstavke se žalio Evropskom sudu da je njegovo protjerivanje bilo proizvoljno i stoga suprotno članu 8 Konvencije, te da je odluka bosanskih nadležnih državnih organa koja je donijeta protiv njega bila nejasna, te pretjerano uopštena, bez navođenja konkretnih razloga po osnovu kojih bi na adekvatan način mogao da osporava navode koji su mu stavljeni na teret.

2) Radulović protiv Srbije

predstavka br. 36634/21

podnijeta 13. avgusta 2021. godine, komunicirana 21. decembra 2021. godine

Podnosilac predstavke i još šest lica optuženi su od strane Velike savezne porote sa sjedištem u Dalasu (Sjeverni okrug države Teksas), da su kao saučesnici izvršili krivično djelo zavjere u izvršenju prevare putem interneta i zavjere u izvršenju prevare koja uključuje elektronsku komunikaciju i pranje novca, navodno prevarivši investitore širom svijeta za iznos od preko 70 miliona dolara.

Podnosioci predstavke se suočavaju sa potencijalnom ekstradicijom u Sjedinjene Američke Države (u daljem tekstu: „SAD“) dok ministar pravde ne donese konačnu odluku o ekstradiciji.

U periodu od 13. do 21. jula 2021. godine, Evropski sud je odlučio, na osnovu zahtjeva podnosioca predstavke u skladu sa pravilom 39 Poslovnika Evropskog suda, da privremeno izda zabranu Vladi Srbije za izručenje podnosioca predstavke iz Srbije u SAD do 16., odnosno 19. avgusta 2021. godine.

Nakon privremenog produženja privremene mjere 16. avgusta, Evropski sud je 29. septembra 2021. godine odlučio da ne produži privremenu mjeru, dodajući da odluku Suda ne treba tumačiti tako da se dozvoli Vladi Srbije da izruči podnosiocima predstavke ako ona ima saznanja o okolnostima koje ukazuju da zaista postoji materijalni/pravni osnov za vjerovanje da bi podnosioci predstavke bili izloženi stvarnom riziku od tretmana suprotno članu 3 Konvencije.

Evropski sud je takođe odlučio da predmetima dodijeli prioritet u skladu sa Pravilom 41 Poslovnika Suda.

Podnosioci predstavke se žale, pozivajući se na član 3 Konvencije, da im ukoliko budu osuđeni za zločine za koje se terete, može biti izrečena nesrazmjerna kazna koja bi bila ekvivalentna *de facto* doživotnom zatvoru, imajući u vidu njihovu životnu dob i bez mogućnosti za uslovni otpust, posebno kada se uzme u obzir praksa kumulacije i posljedično izvršenje kazni u pravnom sistemu SAD. S tim u vezi, oni se dalje žale da je tužena Vlada propustila da traži informacije ili dokaze, bez obzira na njihovu zakonsku obavezu da to učine, da vlasti SAD

neće izreći *de facto* doživotni zatvor podnosiocima predstavke niti ih optužiti za bilo kakva dodatna krivična djela.

Svi podnosioci predstavke navode da bi, ako budu izručeni SAD, bili podvrgnuti postupanju koji je u suprotnosti sa članom 3 Konvencije, kao rezultat izlaganja teškim uslovima u teksaškim pritvorima i zatvorima u kojima bi boravili dok čekaju kaznu ili je služe, a koji nijesu u skladu sa međunarodnim standardima, posebno uzimajući u obzir trenutni broj lica zaraženih COVID-19 u državi Teksas i među zatvorenicima.

Podnosioci predstavke dalje tvrde, pozivajući se na članove 3 i/ili 8 Konvencije, da bi se suočili sa razdvajanjem porodice i nepopravljivom štetom, jer njihova maloljetna djeca ili članovi porodice, iz različitih razloga, ne bi mogli da putuju u SAD radi održavanja kontakta i porodičnih odnosa. Pored toga, pozivajući se na Konvenciju o transferu osuđenih lica, podnosioci predstavke tvrde da bi tužena država trebalo da ih krivično goni u Srbiji kako bi se uspostavila pravična ravnoteža između prava na porodični život i neophodnosti krivičnog gonjenja za navodne zločine. Konačno, svi podnosioci predstavke se žale na navodnu povredu člana 13 Konvencije i nedostatak djelotvornog pravnog lijeka.

IV PRESUDE I ODLUKE EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U ODNOSU NA CRNU GORU U 2021. GODINI

Tokom izvještajnog perioda, Evropski sud je u odnosu na Crnu Goru odlučio u **7 (sedam)** predmeta. Naime, Evropski sud je putem presude odlučio u **5 (pet)** predmeta i to: *Baranin i Vukčević protiv Crne Gore*, *Asanović protiv Crne Gore*, *Ražnatović protiv Crne Gore*, *Siništaj protiv Crne Gore* i *Špadijer protiv Crne Gore*, dok je u preostalim predmetima donio **2 (dvije) odluke o neprihvatljivosti predstavke**: *Knežević protiv Crne Gore* i *Martinović protiv Crne Gore*.

1. Presude

Baranin i Vukčević protiv Crne Gore
predstavke br. 24655/18 i 24656/18
presuda od 11. marta 2021.godine

Povod za podnošenje predstavki je navodna povreda članova 3 i 13 Konvencije.

Predstavke su podnijete zbog zlostavljanja podnosioca predstavki od strane više neidentifikovanih pripadnika Specijalne antiterorističke jedinice („SAJ“) u noći 24.10.2015.godine, u ulici Miljana Vukova (tzv. Zlatarskoj ulici).

Iste noći održan je protestni skup političke koalicije koji je policija prekinula. Nakon prekida skupa, došlo je do nereda na ulicama Glavnog grada Podgorice i većeg broja sukoba između pripadnika policije i okupljenih građana.

Podnosioci predstavki su kritične noći zaustavljeni u užem centru grada od strane maskiranih pripadnika policije, kojom prilikom su pretrpjeli zlostavljanje, na način što im je naređeno da legnu na trotoar, nakon čega su bili verbalno vrijeđani i izudarani nekoliko puta. Podnosioci predstavki nisu učestvovali u protestima niti su pružali otpor policijskim službenicima. Pripadnici SAJ-a koji su na štetu podnosioca predstavki navodno izvršili krivično djelo zlostavljanje nikada nisu identifikovani, s obzirom na to da su te noći bili maskirani i nisu nosili vidljive oznake sa imenom i prezimenom.

Nakon podnošenja ustavnih žalbi podnosioca predstavki, Ustavni sud Crne Gore donio je odluke U-III br. 49/17 od 25.07.2017.godine i U-III br. 50/17 od 27.07.2017.godine kojima je utvrdio povrede materijalnog i procesnog aspekta člana 3 Konvencije i naložio nadležnom tužilaštvu da preduzme odgovarajuće mjere radi sprovođenja temeljne, brze i nezavisne istrage koja treba da osigura identifikovanje i krivično gonjenje odgovornih policijskih službenika SAJ-a. Nakon donošenja predmetnih odluka Ustavnog suda, nadležni tužilac je nastavio sa preduzimanjem onih radnji na koje je ukazano u odlukama, a u cilju otkrivanja počinitelja krivičnog djela.

Podnosioci predstavki su takođe podnijeli tužbu radi naknade nematerijalne štete zbog pretrpljenih fizičkih bolova, pretrpljenog i budućeg straha i pretrpljenih i budućih duševnih bolova. Osnovni sud u Podgorici usvojio je njihov zahtjev, a presuda je potvrđena od strane Višeg suda u Podgorici. Podnosiocima predstavki je isplaćeno po 5.000,00 eura na ime naknade nematerijalne štete.

Evropski sud je spojio podnijete predstavke i ispitivao ih kao jedan predmet. U odnosu na pritužbe koje se odnose na povredu materijalnog aspekta člana 3 Konvencije, Evropski sud je uzeo u obzir navedene odluke Ustavnog suda, naknadu nematerijalne štete koja je dosuđena

podnosiocima predstavki od strane redovnih sudova, kao i činjenicu da su se pritužbe odnosile na nedjelotvornu istragu, zbog čega je odlučio da nije opravdano da se predstavke ispituju u odnosu na materijalni aspekt člana 3 Konvencije. Predstavke su, stoga, ispitivane samo u odnosu na procesni aspekt člana 3 Konvencije.

Kada je u pitanju sama istraga, Evropski sud je primijetio da je došlo do otkrivanja određenih činjenica, kao i to da je došlo do procesuiranja komandanta SAJ-a, koji je u konačnom i pravosnažno osuđen na kaznu zatvora. Polazeći od principa da sprovođenje istrage „nije obaveza rezultata, nego sredstava“, Evropski sud je ispitivao da li je neotkrivanje svih počinitelja i svih relevantnih činjenica prouzrokovano jasnim nedostacima u istrazi koji se mogu pripisati nadležnim organima. Zbog navedenog, Evropski sud je ispitivao istražne radnje koje su preduzete nakon što je Ustavni sud donio pomenute odluke, pri čemu se Evropski sud vodio upravo stanovištima iz tih odluka u vezi sa istragom.

Evropski sud je primijetio da je istraga vođena od strane državnog tužioca iz Osnovnog državnog tužilaštva („ODT“), koje je institucionalno i hijerarhijski odvojeno od Ministarstva unutrašnjih poslova i Uprave policije. Državni tužilac jeste preduzeo određene istražne radnje, kao što je saslušanje podnosilaca predstavki, pribavljanje nalaza i mišljenja vještaka o povredama i pregled video nadzora. Ipak, državni tužilac nije saslušao nijednog službenika SAJ-a u okviru predmeta podnosilaca predstavki. To je urađeno tek nakon što su donijete odluke Ustavnog suda, pri čemu se takvo postupanje ne može ocijeniti kao „hitno“, što je jedan od bitnih elemenata djelotvorne istrage. Takođe, državni tužilac nije saslušao jednog službenika SAJ-a koji je bio na mirovnoj misiji, vlasnika buregdžinice, kao ni druge potencijalne svjedoke. Iako ove radnje možda ne bi dovele do značajnog rasvjetljavanja događaja, Evropski sud je smatrao da u nedostatku drugih dokaza koji bi otkrili počinioca krivičnog djela, nije bilo opravdano njihovo nesprovođenje. Upravo zbog činjenice da prikupljeni dokazi nisu mogli da osiguraju rasvjetljavanje krivičnog djela, ODT je u velikoj mjeri bilo upućeno na saradnju sa organima policije u tom dijelu. Činjenica da je SAJ jedna od jedinica u okviru Uprave policije, ukazuje da je djelotvornost istrage umnogome zavisila od službenika koji se nalaze u istom komandnom lancu kao i potencijalni počinioci krivičnih djela, što je dovodilo u pitanje njenu nezavisnost. Podnosioci predstavki nisu bili prisutni prilikom naknadnog saslušanja pripadnika SAJ-a, čime im nije bilo omogućeno da aktivno učestvuju u istrazi kao oštećena lica.

Konačno, Evropski sud je zaključio da istraga u konkretnom predmetu, kako od strane ODT-a, tako i od strane organa Uprave policije, nije bila hitna, temeljna i nezavisna.

Zbog svega navedenog, Evropski sud je utvrdio povredu procesnog aspekta člana 3 Konvencije, pri čemu nije smatrao neophodnim da ispituje pritužbe o povredi materijalnog aspekta člana 3 i povredi člana 13 Konvencije.

Podnosiocima predstavki je dosuđeno pravično zadovoljenje u iznosu od po 7.500,00 € na ime naknade nematerijalne štete.

Asanović protiv Crne Gore
predstavka br. 52415/18
presuda od 20. maja 2021. godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda članova 5 stav 1 i 13 Konvencije, zbog nezakonitog lišenja slobode podnosioca predstavke i nedostatka djelotvornog pravnog lijeka u tom smislu.

Poreska uprava Crne Gore je krajem 2016. godine prijavila Upravi policije da postoje indicije da je podnosilac predstavke, po vokaciji advokat, počinio krivično djelo utaja poreza i doprinosa u vezi sa profesionalnom djelatnošću. Uprava policije - Odsjek za suzbijanje privrednog kriminaliteta ovaj predmet dostavio je Osnovnom državnom tužilaštvu („ODT“).

Dana 12. septembra 2017. godine, državni tužilac dao je obavezujući usmeni nalog policijskom službeniku da prikupi obavještenja od podnosioca predstavke, u svojstvu građanina, zbog sumnje da je počinio krivično djelo utaja poreza i doprinosa u vezi sa profesionalnom djelatnošću.

Kako policijski službenik nije pronašao podnosioca predstavke na adresi, niti je uspio da ga kontaktira telefonom, jer je isti bio ugašen, državni tužilac je tražio od policijskih službenika da podnosioca predstavke pronađu i liše slobode, zbog sumnje da se krije.

Istog dana, četiri policijska službenika prišla su podnosiocu predstavke ispred zgrade Osnovnog suda u Podgorici i uručili mu poziv. U pozivu je bilo navedeno da je podnosilac predstavke pozvan da se odmah javi u Upravu policije, kako bi se od njega uzela obavještenja u svojstvu građanina. Takođe je navedeno da će, ukoliko ne postupi u skladu sa nalogom, biti prinudno doveden.

Nakon što je podnosilac predstavke dao izjavu, policijski službenik mu je uručio zapisnik i službenu zabilješku. U službenoj zabilješci je navedeno da je podnosilac predstavke lišen slobode dana 13. septembra 2017. godine u 10:40h, po nalogu državnog tužioca i da će istog dana biti izveden pred tužioca. Dalje je navedeno da nijesu korištena nikakva sredstva prisile, kao i to da je podnosilac predstavke uredno obaviješten o svojim pravima i o razlozima lišenja slobode.

Podnosiocu predstavke su tom prilikom uzeti otisci prsta, fotografisan je, uzete su njegove lične stvari, uključujući naočare i smješten je u ćeliju bez prozora. Istog dana, u 12:10h podnosiocu predstavke su stavljene lisice i priveden je policijskim vozilom kod nadležnog državnog tužioca. Državni tužilac ga je ispitivao od 12:30h do 13:54h, nakon čega je pušten na slobodu.

Tokom ispitivanja, podnosilac predstavke je poricao da je počinio navedeno krivično djelo. Takođe je izjavio da je ranije tog jutra bio u posjeti klijentu u zatvoru, gdje nije bilo telefonskog signala i gdje je zabranjena upotreba mobilnih telefona. Nakon izlaska iz zatvora uključio je telefon, kontaktirao policijskog službenika koji mu je rekao da dođe ispred zgrade suda gdje je lišen slobode.

Istog dana, 13. septembra 2017. godine, Odsjek za suzbijanje privrednog kriminaliteta je ODT-u podnio krivičnu prijavu protiv podnosioca predstavke zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio krivično djelo utaja poreza i doprinosa.

Dana 15. septembra 2017. godine podnosilac predstavke je zbog nezakonitog lišenja slobode, podnio ustavnu žalbu Ustavnom sudu Crne Gore, koji je istu odbio. Naime, Ustavni sud je u svojoj odluci od 11. jula 2018. godine naveo da su policijski službenici i ODT postupali u skladu sa zakonom, te utvrdio da podnosilac predstavke nije postupio u skladu sa pozivom u kojem je navedeno da će u slučaju nepostupanja po pozivu biti prinudno doveden. Ustavni sud se nije pozivao na postojanje i/ili iscrpljivanje drugih djelotvornih pravnih lijekova.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je u svom mišljenju od 2. oktobra 2018. godine, utvrdio da su povrijeđena prava podnosioca predstavke iz člana 29 Ustava i člana 5 stav 1 (c) Konvencije.

Dana 12. oktobra 2018. godine podnosilac predstavke je pokrenuo građanski postupak zbog nezakonitog lišenja slobode protiv Države - Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije

i ODT-a. Tražio je naknadu štete i da se naloži objavljivanje izjave u svim štampanim i elektronskim medijima u Crnoj Gori o tome da je Uprava policije povrijedila njegova prava na način što je nezakonito lišen slobode.

Dana 18. aprila 2019. godine državni tužilac je podigao optužnicu protiv podnosioca predstavke zbog osnovane sumnje da je počinio produženo krivično djelo utaje poreza i doprinosa u periodu od 1. januara 2014. godine do 30. aprila 2016. godine. Krivični postupak protiv podnosioca predstavke je trenutno u toku.

Dana 6. decembra 2019. godine prekinut je građanski postupak na zahtjev podnosioca predstavke i tužene strane, do okončanja krivičnog postupka protiv podnosioca predstavke.

Dana 18. marta 2020. godine Osnovni sud u Podgorici je presudio djelimično u korist podnosioca predstavke. Dosuđeno mu je 1.500,00 eura i naloženo je tuženoj strani da objavi presudu u svim štampanim i elektronskim medijima u Crnoj Gori.

Evropski sud je primijetio da je članom 259 Zakonika o krivičnom postupku („ZKP“) propisano, *inter alia*, da se prinudno može dovesti lice koje se nije odazvalo pozivu samo ako je u pozivu na to bilo upozoreno. Iako je poziv u slučaju podnosioca predstavke sadržao navedeno upozorenje, u njemu je takođe bilo navedeno da podnosilac mora da se odazove „odmah“. Evropski sud je smatrao da takvim upozorenjem nije bila data mogućnost podnosiocu predstavke da sam postupi u skladu sa pozivom, te da je podnosilac predstavke prinudno doveden u policijsku stanicu, što je u suprotnosti sa članom 259 stav 1 ZKP-a, što predstavlja *de facto* lišenje slobode.

Dalje je primijetio da je podnosilac predstavke zvanično lišen slobode u 10:40h na osnovu službene zabilješke policije po nalogu državnog tužioca u tom smislu. U skladu sa članom 264 stav 1 ZKP-a ovlašćeni policijski službenici mogu neko lice lišiti slobode ako postoji neki od razloga za određivanje pritvora iz člana 175 ZKP-a.

Evropski sud je takođe konstatovao da je podnosilac predstavke advokat i da je Zakonom o advokaturi jasno navedeno da advokat može biti lišen slobode u vezi sa njegovim/njenim vršenjem djelatnosti samo na osnovu odluke nadležnog suda.

Stoga, čak iako je policija navela jedan od osnova propisanih članom 175 ZKP-a, lišenje slobode podnosioca predstavke je ipak bilo nezakonito. Evropski sud je u konkretnom predmetu utvrdio da lišenje slobode podnosioca predstavke nije bilo u skladu sa članovima 259 i 264 ZKP-a i članom 23 Zakona o advokaturi i da je isto bilo nezakonito.

Konačno, Evropski sud je utvrdio da je došlo do povrede člana 5 stav 1 (c) Konvencije.

Podnosiocu predstavke nije dosuđena nematerijalna šteta, jer isti Evropskom sudu nije podnio zahtjev za pravično zadovoljenje.

Ražnatović protiv Crne Gore
predstavka br. 14742/18
presuda od 2. septembra 2021.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda materijalnog aspekta člana 2 Konvencije.

Predstavku su podnijela tri člana porodice pacijentkinje Klinike za psihijatriju Kliničkog Centra Crne Gore, koja je izvršila samoubistvo tokom boravka u toj klinici.

U periodu od 2003. do 2006. godine, pacijentkinja je liječena na Klinici za psihijatriju Kliničkog centra Crne Gore. Od 6. decembra 2006. godine dobrovoljno je smještena na navedenoj klinici, jer je pokušala da izvrši samoubistvo. Nakon dvije sedmice joj je omogućeno da provede vjerski praznik kod kuće sa porodicom. Za vrijeme kratkog boravka u porodičnoj kući, ponovo je pokušala da izvrši samoubistvo i vraćena je u bolnicu, gdje je ponovo hospitalizovana uz davanje redovne terapije. Tokom ovog boravka u bolnici, dana 14. februara 2007. godine, pacijentkinja je neprimjetno napustila krug bolnice i izvršila samoubistvo, skočivši sa obližnjeg mosta u rijeku Moraču.

Zvanična istraga u ovom predmetu je započeta u februaru 2007. godine, uzimanjem izjava od zaposlenih u Klinici za psihijatriju i prikupljanjem drugih dokaza u predmetu, nakon čega je nadležni državni tužilac odlučio da nema elemenata krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti i o tome obavijestio podnosioca predstavke koji nijesu iskoristili svoje pravo da postupe kao supsidijarni tužioci, već su pokrenuli građanski postupak za naknadu štete od države pred Osnovnim sudom u Podgorici.

U sprovedenom građanskom postupku saslušani su svi relevantni subjekti čiji su iskazi bili od značaja za donošenje pravilne odluke o zdravstvenom stanju pacijentkinje, u smislu određivanja da li se liječenje iste trebalo sprovoditi u ustanovi „otvorenog“ ili „zatvorenog“ tipa i sprovedena su medicinska vještačenja od strane dva instituta medicinskih fakulteta regiona, nakon čega je Osnovni sud u Podgorici donio presudu u julu 2014. godine kojom je odbio zahtjev za naknadu štete podnosioca predstavke.

Podnosioci predstavke nijesu uspjeli da dokažu nedostatak adekvatne njege u konkretnom predmetu.

Navedena presuda Osnovnog suda u Podgorici potvrđena je od strane Višeg suda u Podgorici u martu 2015. godine, a od strane Vrhovnog suda Crne Gore je odbijena revizija u junu 2015. godine, čime su potvrđene odluke nižestepenih sudova.

Podnosioci predstavke su se obratili i Ustavnom sudu Crne Gore podnoseći ustavnu žalbu zbog povrede prava na jednaku zaštitu prava i sloboda zagarantovanog članom 19 Ustava Crne Gore, povredu prava na dostojanstvo i nepovredivost ličnosti zagarantovanog članom 28 Ustava Crne Gore i povredu prava na pravično i javno suđenje zagarantovanog članom 32 Ustava Crne Gore kao i članom 2 Konvencije. Ova ustavna žalba je odbijena.

Podnosioci predstavke su u predstavci koju su podnijeli Evropskom sudu, naveli da je medicinsko osoblje Klinike za psihijatriju moralo znati za suicidalne misli pacijentkinje i da po tom osnovu nije uradilo sve što je bilo razumno očekivano kako bi se pacijentkinji zaštitio život.

Evropski sud je nakon ocjene navoda iz podnijete predstavke, podnijetih pisanih opservacija u pravnoj odbrani države od strane Zastupnice Crne Gore pred Evropskim sudom, a u svijetlu domaćeg prava i ustanovljenih međunarodnih standarda, utvrdio da nije bilo povrede materijalnog aspekta člana 2 Konvencije.

Nadalje, Evropski sud je u presudi zaključio da nije bilo uvjerljivih elemenata da bi se odstupilo od zaključaka koje su u svojim odlukama donijeli domaći sudovi, a koji se odnose na to da Klinika za psihijatriju Kliničkog centra Crne Gore nije znala, niti je morala znati o postojanju neposrednog rizika po život pacijentkinje koja je na dobrovoljnoj osnovi boravila na liječenju na istoj klinici.

Siništaj protiv Crne Gore
predstavka br. 31529/15
presuda od 23. septembra 2021.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 1 (obaveza poštovanja ljudskih prava), člana 5 (pravo na slobodu i sigurnost), člana 6 (pravo na pravično suđenje) i člana 17 (zabrana zloupotrebe prava) Konvencije.

Predstavku je podnio crnogorski državljanin S.A. (u daljem tekstu: „podnosilac predstavke“), koji je presudom Višeg suda u Podgorici od 5. avgusta 2008. godine oglasen krivim za krivično djelo udruživanje radi protivustavne djelatnosti i pripremanje djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Crne Gore, u cilju stvaranja teritorijalne regije naseljene albanskim stanovništvom u okvirima Crne Gore, sa posebnim statusom suprotnim ustavnom uređenju Crne Gore, zbog čega je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) godina, u koju kaznu mu se uračunava vrijeme provedeno u pritvoru od 09. septembra 2006. godine do 05. avgusta 2008. godine.

Navedena presuda je od strane Apelacionog suda Crne Gore potvrđena 2009. godine, dok je Vrhovni sud Crne Gore svojom presudom iste godine odbio kao neosnovan zahtjev za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude.

Protiv presude Vrhovnog suda Crne Gore, podnosilac predstavke je dana 26. marta 2010. godine blagovremeno uložio ustavnu žalbu Ustavnom sudu Crne Gore. Radi blagovremenog postupanja po podnijetoj ustavnoj žalbi, podnosilac predstavke je podnio urgenciju predsjedniku Ustavnog suda Crne Gore na koju nije dobio odgovor. Dana 23. jula 2014. godine, Ustavni sud Crne Gore donio je odluku kojom je odbio ustavne žalbe podnosioca predstavke i to nakon 4 godine 8 mjeseci i 22 dana.

Evropski sud je u svom dopisu dostavljenom Kancelariji zastupnika naročito ukazao na dužinu trajanja postupka pred Ustavnim sudom Crne Gore, u kom smislu je zahtijevao pisano izjašnjenje tužene države.

U vrijeme kada je Ustavni sud Crne Gore razmatrao navedenu ustavnu žalbu na snazi nije bila odredba člana 39 st. 2 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore, koja je propisivala da Ustavni sud

u svakom predmetu mora odlučiti najkasnije u roku od 18 mjeseci od dana pokretanja postupka pred tim sudom.

Ova odredba Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore prestala je da važi Odlukom Ustavnog suda Crne Gore („Sl.list Crne Gore“, br. 055/19 od 27.09.2019.godine), tako da sada ne postoji zakonska odredba koja propisuje vremenski okvir u okviru kojeg je Ustavni sud u obavezi da donese odluku.

Evropski sud je u navedenoj presudi ukazao da može da prihvati da je konkretan predmet na neki način bio kompleksan sa stanovišta podnijetih pritužbi podnosioca predstavke. Međutim, Evropski sud nije smatrao da su te pritužbe bile izuzetno složene ili da je uticaj presude Ustavnog suda Crne Gore prevazilazio okvir pojedinačne predstavke, da bi opravdao prekomjernu dužinu trajanja postupka pred tim sudom, a naročito imajući u vidu činjenicu da je redovnim sudovima trebalo manje od 3 (tri) godine i 1 (jedan) mjesec da sprovedu cjelokupni krivični postupak koji je obuhvatao 17 (sedamnaest) optuženih na tri nivoa nadležnosti.

Nadalje, Evropski sud je primijetio da je u relevantno vrijeme Ustavni sud Crne Gore preduzeo samo jednu procesnu aktivnost koja se odnosila na pribavljanje predmetne dokumentacije od strane redovnog suda.

Stoga, Evropski sud nije prihvatio argumente koje je iznijela tužena država, a koji su se ticali ustavnih promjena u državnom uređenju Crne Gore u relevantnom periodu (izbori, mandati i imenovanje novih i razrješenje ranijih sudija), jer se iste nisu odnosile na sporna pitanja koja je podnosilac predstavke iznio pred Ustavnim sudom.

Nadalje, Evropski sud je ponovio dobro ustanovljen standard da je obaveza država ugovornica da organizuju svoje pravosudne sisteme na najbolji način, kako bi sudovi ispunjavali svoje obaveze, uključujući i obavezu rješavanja sudskih predmeta u razumnom roku.

U konačnom, Evropski sud je utvrdio da je vrijeme koje je bilo potrebno Ustavnom sudu da odluči u konkretnom predmetu bilo prekomjerno i nije ispunilo zahtjev „razumnog roka“ i utvrdio povredu člana 6 stav 1 Konvencije.

Podnosiocu predstavke je dosuđeno pravično zadovoljenje u iznosu od 1.500,00 € na ime nematerijalne štete i 450,00 € na ime troškova i izdataka.

Špadijer protiv Crne Gore
predstavka br. 31549/18
presuda od 9. novembra 2021. godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 3 (zabrana mučenja), člana 6 (pravo na pravično suđenje) i člana 13 (pravo na djelotvorni pravni lijek) Konvencije.

Podnositeljka predstavke bila je zaposlena u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija („ZIKS“) od 1998. godine, u kojem je obavljala poslove službenika obezbjeđenja u ženskom zatvoru, dok je u relevantnom periodu obavljala funkciju šefa smjene Kazneno-popravnog doma za žene.

Nakon što je u januaru 2013. godine podnositeljka predstavke prijavila petoricu svojih kolega zbog nedoličnog ponašanja na poslu tokom novogodišnje noći, podnositeljka predstavke je počela da doživljava razne neprijatnosti od strane svojih kolega.

U avgustu 2013. godine, podnositeljka predstavke je zatražila od svog poslodavca da pokrene postupak za zaštitu od mobinga i opisala sve neprijatnosti koje je doživjela, koje su joj prouzrokovale zdravstvene probleme. Krajem avgusta 2013. godine, podnositeljka predstavke je napustila posao i otišla na bolovanje, zbog aktivnog i pasivnog zlostavljanja na radu od strane pojedinih kolega i pretpostavljenih. Na bolovanju se nalazila do maja 2016. godine, kada joj je po sili zakona prestao radni odnos, usljed nastanka potpunog gubitka radne sposobnosti.

Podnositeljka predstavke pokrenula je najprije postupak za zaštitu od mobinga kod poslodavca i taj postupak je okončan donošenjem obavještenja kojim se odbacuje zahtjev podnositeljke predstavke kao neosnovan.

Nakon okončanog postupka pred poslodavcem, podnositeljka predstavke, nezadovoljna ishodom postupka, podnijela je tužbu Osnovnom sudu u Podgorici tražeći zaštitu od mobinga i naknadu nematerijalne štete.

Međutim, redovni sudovi odbili su njen tužbeni zahtjev, nalazeći da događaji na koje se žalila nisu predstavljali mobing, jer nisu imali karakter sistemskog psihičkog zlostavljanja, već sporadičnog i individualnog i kao takvi su zahtijevali ponavljanje radnji tokom određenog vremenskog perioda, tj. barem jednom sedmično u periodu od najmanje šest mjeseci.

Odluke redovnih sudova potvrđene su od strane Vrhovnog suda Crne Gore, a potom i Ustavnog suda Crne Gore.

Ustavni sud odbio je ustavnu žalbu podnositeljke predstavke, navodeći da ne postoji pravni osnov koji ukazuje da je podnositeljka predstavke pretrpjela mobing na radu i da je presuda Vrhovnog suda Crne Gore donijeta u skladu sa zakonom, pružajući dovoljne, relevantne i Ustavom prihvatljive razloge. Ustavni sud se u svojoj odluci nije osvrnuo na krivične prijave koje je podnijela podnositeljka predstavke i na navodni propust nadležnih organa da postupe po istima.

Evropski sud je utvrdio da na osnovu principa *jura novit curia* nije obavezan pravnim osnovama koje je navela podnositeljka predstavke u smislu Konvencije i Protokola uz nju, te da ima ovlašćenja da odluči o pravnoj karakterizaciji činjenica pritužbi, ispitujući ih na osnovu članova ili odredbi Konvencije koji su različiti od onih na koje se poziva podnositeljka predstavke.

Stoga, Evropski sud je utvrdio da pritužba u konkretnom predmetu treba da se ispita u okviru člana 8 Konvencije.

Evropski sud je konstatovao da iako je suštinski cilj člana 8 Konvencije da pruži zaštitu pojedincu od proizvoljnog miješanja javnih vlasti, mogu postojati i pozitivne obaveze koje su svojstvene djelotvornom poštovanju prava na privatni život, koje mogu uključivati sprovođenje mjera u sferi međusobnih odnosa pojedinaca.

Evropski sud je takođe primijetio da je podnositeljka predstavke prvo pokrenula postupak pred svojim poslodavcem, a zatim pred građanskim sudovima. Postupak medijacije pred poslodavcem podnositeljke predstavke nije bio u skladu sa relevantnim zakonodavstvom, jer nije pokrenut niti okončan u zakonskim rokovima.

Takođe, Evropski sud je utvrdio da je medijator ispitao da li je zahtjev podnositeljke predstavke bio osnovan, čime je prekoračio njegovu zakonsku nadležnost, budući da u zakonu nije bilo ovlašćenja da to učini.

Nakon postupka medijacije, podnositeljka predstavke je podnijela tužbu. Nesporno je da su građanski sudovi smatrali da su tvrdnje podnositeljke predstavke u vezi sa događajima na radu

tačne i utvrdili da postoji barem neka uzročna veza između tih događaja i bolesti i psihičke patnje podnositeljke predstavke.

Uprkos tome, podnositeljki predstavke nije pružena odgovarajuća zaštita iz razloga što su sudovi zahtijevali dokaz slijeda događaja koji su se dešavali svake sedmice u kontinuitetu u periodu od šest mjeseci.

Evropski sud je primijetio da je relevantna sudska praksa u Crnoj Gori rijetka i nije ustanovljena, posebno u vezi sa elementom kontinuiteta zlostavljanja koji je potreban da bi se aktivirala primjena Zakona o zabrani zlostavljanja na radu.

Nadalje je utvrdio da, iako događaji na radnom mjestu ispitani u slučaju podnositeljke predstavke možda zaista nisu predstavljali zlostavljanje, nacionalni sudovi su ispitali samo neke od njih, dok je jedan broj incidenata na koje se podnositeljka prituživala ostao potpuno neispitan.

Nacionalni sudovi nisu pokušali da utvrde koliko često su se ovi drugi incidenti ponavljali i u kom periodu, niti su uspjeli da ih ispituju pojedinačno i u međusobnoj vezi sa ostalim incidentima. Takođe su propustili da ispituju kontekst i navodnu pozadinu incidenata, posebno činjenicu da je podnositeljka predstavke prijavila neke od svojih kolega za njihovo nedolično ponašanje u novogodišnjoj noći, ponašanje koje je dovelo do disciplinskog postupka i sankcija.

Evropski sud nije mogao da previdi navod podnositeljke predstavke da su akti uznemiravanja kojima je bila izložena nastali kao reakcija na njeno prijavljivanje navodnog nezakonitog postupanja nekih njenih kolega i da su imali za cilj da je učutkaju i „kazne“.

Po mišljenju Evropskog suda, pozitivna obaveza država prema članu 8 Konvencije da djelotvorno primjenjuju u praksi zakone protiv ozbiljnog zlostavljanja, dobija naročitu važnost u okolnostima u kojima je takvo zlostavljanje moglo biti izazvano „zviždanjem“.

Pored navedenih događaja na radu, dogodila su se još dva incidenta van radnog mjesta podnositeljke predstavke, za koje je smatrala da su međusobno povezani i u odnosu na koje je podnijela krivične prijave.

Naime, motorno vozilo podnositeljke predstavke je oštećeno u januaru 2013. godine, a u februaru 2015. godine podnositeljka predstavke je bila fizički napadnuta.

Iako nije utvrđeno da su navedeni događaji bili na neki način povezani sa incidentima na radu, Evropski sud nije mogao, a da ne primijeti da su nadležni organi propustili da na adekvatan način procesuiraju krivične prijave podnositeljke predstavke u tom smislu.

Evropski sud je smatrao da je način na koji su građansko i krivičnopravni mehanizmi primijenjeni u konkretnom predmetu podnositeljke predstavke, naročito nedostatak procjene svih spornih događaja i propust da se razmotri cjelokupan kontekst, uključujući i mogući kontekst „zviždanja“, bio manjkav u mjeri da predstavlja povredu pozitivne obaveze tužene države u okviru člana 8 Konvencije.

Zbog svega navedenog, Evropski sud je utvrdio povredu člana 8 Konvencije, pri čemu nije smatrao neophodnim da ispituje pritužbe o povredi člana 13 Konvencije.

Podnositeljki predstavke je dosuđeno pravično zadovoljenje u iznosu od 4.500,00 € na ime nematerijalne štete i 1.000,00 € na ime troškova i izdataka.

2. Odluke o neprihvatljivosti predstavke

U toku izvještajne godine Evropski sud je donio dvije odluke o neprihvatljivosti predstavke: „*Knežević protiv Crne Gore*“ i „*Martinović protiv Crne Gore*“, čija podrobnija analiza slijedi u nastavku.

Knežević protiv Crne Gore
predstavka br. 54228/18
odluka od 11. marta 2021. godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 11 Konvencije (sloboda okupljanja i udruživanja).

Koalicija „Demokratski front“ bila je organizator protestnog skupa, održanog u periodu od 27. septembra 2015. godine do 17. oktobra 2015. godine u Podgorici, na platou ispred Skupštine Crne Gore na Bulevaru Svetog Petra Cetinjskog.

Podnosilac predstavke, poslanik u Skupštini Crne Gore, bio je jedan od potpisnika prijave za održavanje skupa, kao ovlašćeni zastupnik koalicije „Demokratski front“. Nakon što je istekao

period u kojem je bilo dozvoljeno održavanje skupa, a na osnovu naređenja organa policije od organizatora je zahtijevano da se razidu i uklone postavljene šatore i binu.

S obzirom na to da su organizatori skupa, uključujući i podnosioca predstavke, odbili da postupe u skladu sa naređenjem, pri čemu su pružali aktivan otpor policijskim službenicima, došlo je do primjene fizičke sile i skup je u konačnom prekinut. Neposredno nakon toga, protiv podnosioca predstavke kao jednog od organizatora skupa, pokrenut je krivični postupak u kojem je on osuđen na kaznu zatvora.

U predstavci koju je podnio Evropskom sudu, podnosilac predstavke se žalio da mu je odlukom Osnovnog suda u Podgorici kojom je osuđen na 7 (sedam) mjeseci zatvora zbog krivičnog djela napad na službeno lice u vršenju službene djelatnosti, a koja presuda je preinačena presudom Višeg suda u Podgorici na 4 (četiri) mjeseca, povrijeđeno pravo na mirno okupljanje zajemčeno članom 11 Konvencije. Naime, podnosilac predstavke se žalio da, uslijed strogo izrečenih kazni od strane domaćih sudova, nije bio ispunjen princip proporcionalnosti i da je zbog toga došlo do miješanja države u njegovo pravo na slobodu okupljanja i udruživanja.

U predstavci je tvrdio da je intervencija policije prema demonstrantima, sprovedena u ranim jutarnjim časovima 17. oktobra, prilikom koje je došlo i do uklanjanja postavljenih šatora, bila nezakonita i protivpravna. Takođe je podnio zahtjev za naknadu nematerijalne štete u iznosu od 10.000,00 eura i naknadu troškova postupka pred Evropskim sudom u iznosu od 770,00 eura.

Ispitujući pritužbe podnosioca predstavke u vezi sa članom 11 Konvencije, Evropski sud je podsjetio da nisu rijetki slučajevi da nadležne vlasti u raznim državama nametnu ograničenja u pogledu mjesta, datuma, vremena, forme ili načina vođenja planiranog javnog okupljanja.

U konkretnom slučaju, relevantno zakonodavstvo Crne Gore predviđalo je da javna okupljanja ne mogu biti održana u okviru pedeset metara od određenih zgrada i institucija, uključujući i Skupštinu Crne Gore. Iako je navedena odredba proglašena neustavnom 2017. godine, bila je na snazi u relevantno vrijeme.

Evropski sud je smatrao da su se na ovaj način organizatori protestnog skupa, uključujući i podnosioca predstavke namjerno oglušili o naredbe nadležnih organa. Istovremeno su prouzrokovali remećenje javnog reda i mira.

Nadalje, Evropski sud je primijetio da je tek 5. oktobra 2015. godine nadležni komunalni inspektor donio naredbu za uklanjanje objekata. Međutim, organizatori su odbili da potpišu dostavnicu odluke i da postupe u skladu sa odlukom, te u konačnom nisu dozvolili dvojici komunalnih inspektora da sprovedu odluku. Objekti su uklonjeni 17. oktobra, odnosno 20 (dvadeset) dana nakon što su postavljeni, što ukazuje na to da su vlasti tolerisale postupanje organizatora u relevantnom periodu. Takođe, organizatori su tražili dozvolu da postavе privremene objekte u obližnjem parku, za period od 20 dana, to jest zaključno sa 16. oktobrom 2015. godine i u tom periodu su bili u mogućnosti da slobodno iznose svoje protestne zahtjeve.

Nakon što je istekom dozvoljenog perioda za održavanje skupa policija zahtijevala od organizatora da se razidu, kao i da uklone objekte, oni su to odbili. Umjesto toga, formirali su ljudski štit i pružili otpor.

Tek nakon ovog postupanja organizatora, među kojima je bio i podnosilac predstavke, naređeno je razilaženje od strane nadležnih policijskih službenika i došlo je do primjene fizičke sile. Takođe treba napomenuti da je tokom pružanja otpora, jedan od učesnika svojim vozilom probio policijski kordon. U ovakvim okolnostima, Evropski sud je zaključio da intervencija od strane policije nije prekoračila polje slobodne procjene koju države imaju u ovakvim slučajevima.

Iz svih navedenih razloga, Evropski sud je utvrdio da podnosiocu predstavke nisu povrijeđena prava zajemčena članom 11 Konvencije.

U odnosu na pritužbe koje se odnose na krivični postupak protiv podnosioca predstavke, Evropski sud je primijetio da je kazna izrečena podnosiocu predstavke u trajanju od 4 (četiri) mjeseca bila ispod zakonskog minimuma koji je predviđen za ovo krivično djelo, od kojih je izdržao manje od 3 (tri) mjeseca.

Naime, Evropski sud je utvrdio da ova kazna, iako nije beznačajne prirode, nije protivna članu 11 Konvencije. Evropski sud je zaključio da su u konkretnom predmetu krivično gonjenje i osuda podnosioca predstavke, bili u skladu sa zakonom i težili legitimnom cilju, naročito „u cilju sprječavanja nereda ili zločina” i „zaštite prava i slobode drugih”. Imajući u vidu prethodno, Evropski sud je utvrdio da je pritužba podnosioca predstavke u ovom dijelu očigledno neosnovana.

U odnosu na ostale pritužbe, Evropski sud je primijetio da pritužba podnosioca predstavke o zlostavljanju od strane policije nije predstavljala integralni dio inicijalne predstavke, već je ista prvi put navedena u njegovom podnesku podnijetom Evropskom sudu u martu 2020. godine.

Stoga, Evropski sud je smatrao da nije prikladno da se ovo pitanje ispituje u kontekstu predmetne predstavke. Takođe, kada je u pitanju pritužba podnosioca predstavke u vezi sa navodnim nepravičnim krivičnim postupkom koji se vodio protiv njega, Evropski sud je u svijetlu cjelokupnog materijala koji mu je bio na raspolaganju, utvrdio da je ista očigledno neosnovana.

Konačno, ispitujući sve iznijete pritužbe, navode Zastupnika i dostavljeni dokazni materijal, Evropski sud je većinom glasova odbacio predstavku i proglasio je neprihvatljivom i očigledno neosnovanom u skladu sa članom 35 stav 3 (a) i 4 Konvencije.

Martinović protiv Crne Gore
predstavka br. 44993/18
odluka od 1. aprila 2021. godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 3 (zabrana mučenja) i člana 13 (pravo na djelotvorni pravni lijek) Konvencije.

Predstavka je podnijeta zbog zlostavljanja podnosioca predstavke od strane određenog broja pripadnika Specijalne antiterorističke jedinice („SAJ“) u noći 24. oktobra 2015. godine, kada je održan protestni skup političke koalicije.

Nakon prekida skupa, došlo je do nereda na ulicama Glavnog grada Podgorice i većeg broja sukoba između pripadnika policije i okupljenih građana. Vozilo podnosioca predstavke je zaustavljeno od strane policijskih službenika, kojom prilikom mu je naređeno da izađe iz vozila sa još dva lica koja su bila s njim.

Nakon što su pretreseni od strane policijskih službenika, došlo je do primjene prekomjerne sile od strane više nepoznatih pripadnika SAJ-a koji su bili maskirani. Istovremeno je pričinjena značajna materijalna šteta na njegovom putničkom vozilu.

U krivičnom postupku koji je uslijedio, dvojica počinitelaca su identifikovani nakon priznanja i oglašeni su krivim zbog krivičnog djela mučenja u sticaju sa krivičnim djelom teška tjelesna

povreda. Obojica su prvostepenom presudom osuđeni na kaznu zatvora od godinu dana i pet mjeseci. Takođe, komandant SAJ-a je pravosnažno osuđen na 5 (pet) mjeseci zatvora zbog krivičnog djela pomoć učiniocu poslije krivičnog djela. Ostali počinioci su ostali neidentifikovani do danas.

Dana 30. decembra 2015. godine, podnosilac predstavke je zaključio vansudsko poravnanje sa Ministarstvom unutrašnjih poslova na osnovu kojeg mu je isplaćen novčani iznos od 130.000,00 eura, koji se odnosi na cjelokupnu pretrpljenu i buduću materijalnu i nematerijalnu štetu.

Dana 25. jula 2017. godine, nakon podnošenja ustavne žalbe podnosioca predstavke, Ustavni sud Crne Gore je utvrdio povredu materijalnog i procesnog aspekta člana 3 Konvencije i naložio Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici da sprovede istragu u roku od 3 mjeseca. Ta odluka je objavljena 8. novembra 2017. godine.

U postupku nakon donošenja odluke Ustavnog suda Crne Gore, nadležno Osnovno državno tužilaštvo je preduzimalo određene istražne radnje na koje je ukazano. Međutim, istraga još uvijek nije dala rezultate niti su otkriveni ostali počinioci, pripadnici SAJ-a, za koje se sumnja da su počinili krivično djelo.

Evropski sud je konstatovao da među strankama nije bilo sporno da je u konkretnom slučaju došlo do zlostavljanja podnosioca predstavke.

Zastupnica Crne Gore je u ime države izrazila duboko žaljenje zbog predmetnog incidenta, ne sporeći navode iz predstavke u tom dijelu, posebno kod činjenice da je i odlukama Ustavnog suda utvrđena povreda člana 3 Konvencije u oba aspekta. Isti zaključak je donio i Savjet za građansku kontrolu rada policije, kao i Ombudsman.

Međutim, u odbrani države je navedeno da je podnosilac predstavke izgubio status „žrtve“, imajući u vidu činjenicu da je odlukom Ustavnog suda država eksplicitno priznala povredu člana 3 Konvencije, da je vansudskim poravnanjem podnosiocu predstavke dodijeljen značajan novčani iznos, kao i da istraga nije bila bez rezultata, iako još uvijek nisu otkriveni svi počinioci.

Evropski sud je ispitivao pritužbe podnosioca predstavke sa stanovišta svoje dobro ustanovljene sudske prakse u vezi sa statusom „žrtve“ u predmetima mučenja.

S tim u vezi, Evropski sud je prvo primijetio da je Ustavni sud izričito utvrdio kršenje i materijalnog i procesnog aspekta člana 3 Konvencije u slučaju podnosioca predstavke, čime je izričito priznata povreda na koju se žalio podnosilac predstavke.

Drugo, podnosilac predstavke je postigao nagodbu sa državom i time dobio novčanu naknadu u iznosu od 130.000,00 eura za svu postojeću i buduću štetu vezanu za incident.

Konačno, sprovedena istraga je rezultirala identifikovanjem dva direktna počinioca krivičnog djela i njihovom osudom u prvom stepenu, kao i krivičnim gonjenjem i izricanjem kazne komandantu SAJ-a zbog pomaganja počiniocu nakon izvršenja krivičnog djela.

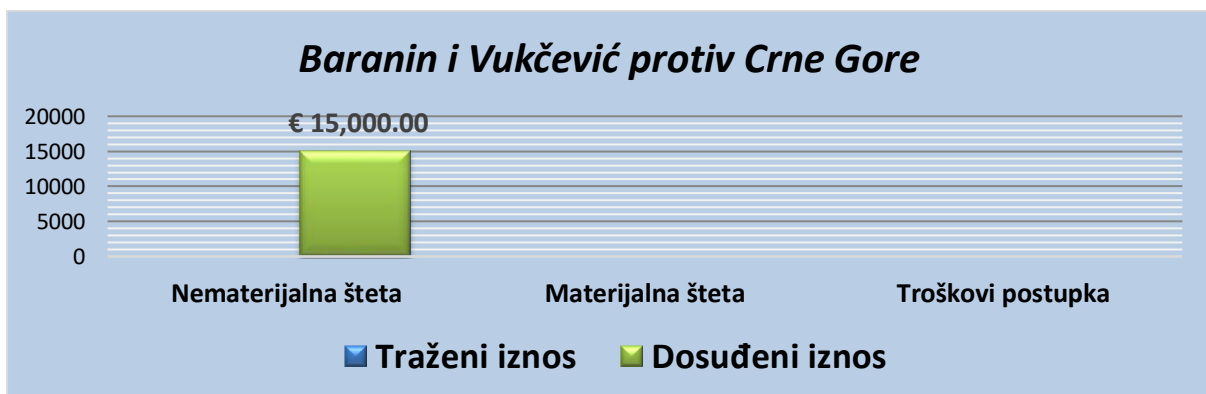
U takvim okolnostima, prema nalaženju Evropskog suda, a uvažavajući pravne argumente koje je iznijela Zastupnica, podnosilac predstavke ne može da tvrdi da i dalje ima status „žrtve“ u smislu člana 34 Konvencije, zbog čega su njegove pritužbe odbačene u skladu sa članom 35 stav 3 tačka (a) i stav 4 Konvencije. Takođe je utvrđeno da su pritužbe podnosioca predstavke u odnosu na član 13 Konvencije očigledno neosnovane, zbog čega je predstavka odbačena i u tom dijelu.

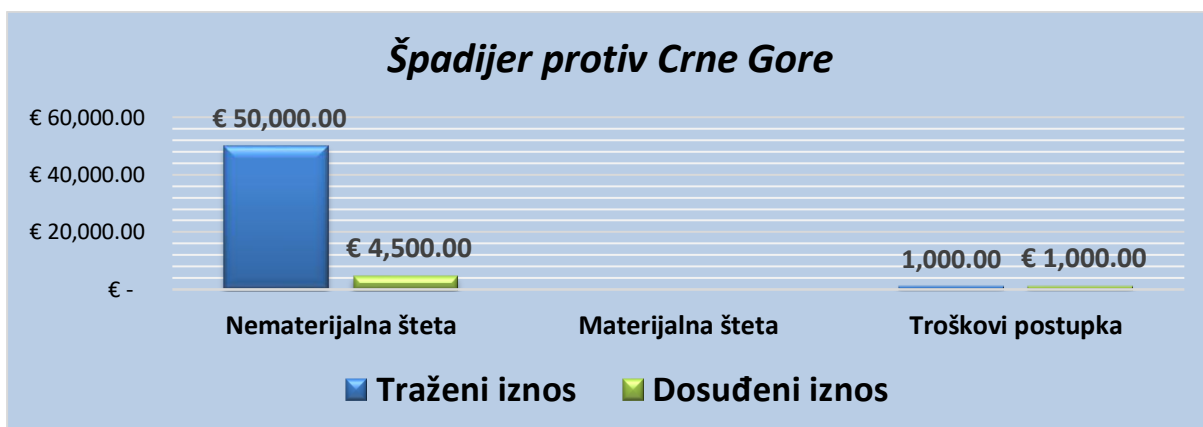
Zbog svega navedenog, Evropski sud je jednoglasno proglasio predstavku neprihvatljivom.

3. Pregled postavljenih zahtjeva za pravično zadovoljenje (materijalna šteta, nematerijalna šteta, troškovi postupka i drugi izdaci) i dosuđenih iznosa od strane Evropskog suda za ljudska prava u presudama i odlukama iz 2021.godine

A) Pojedinačni pregled po predmetima

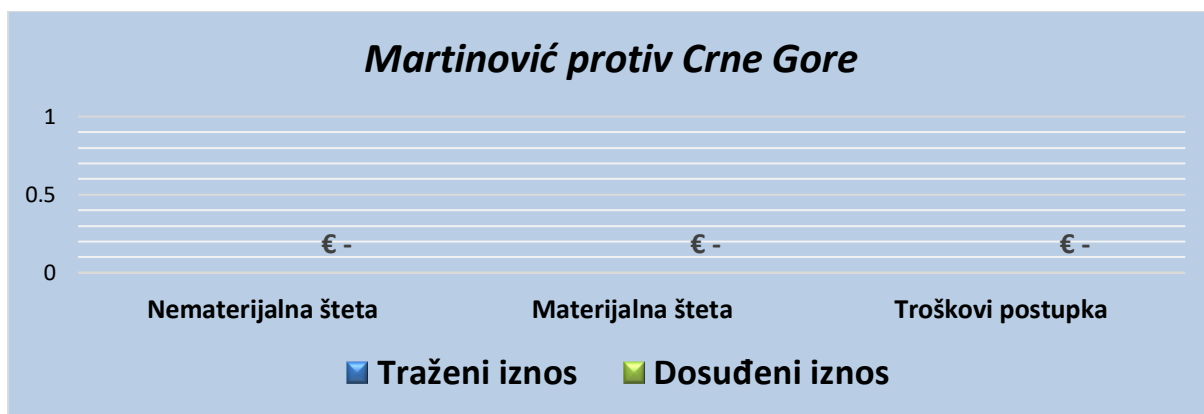
a) Presude



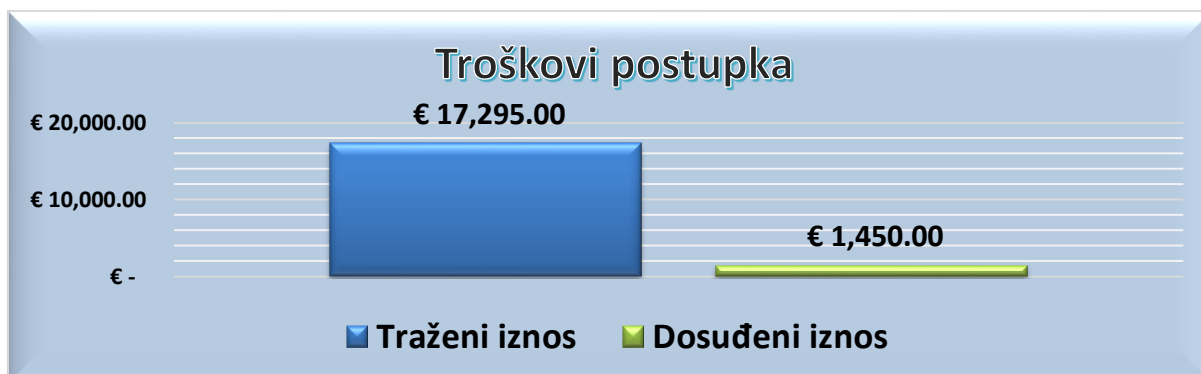
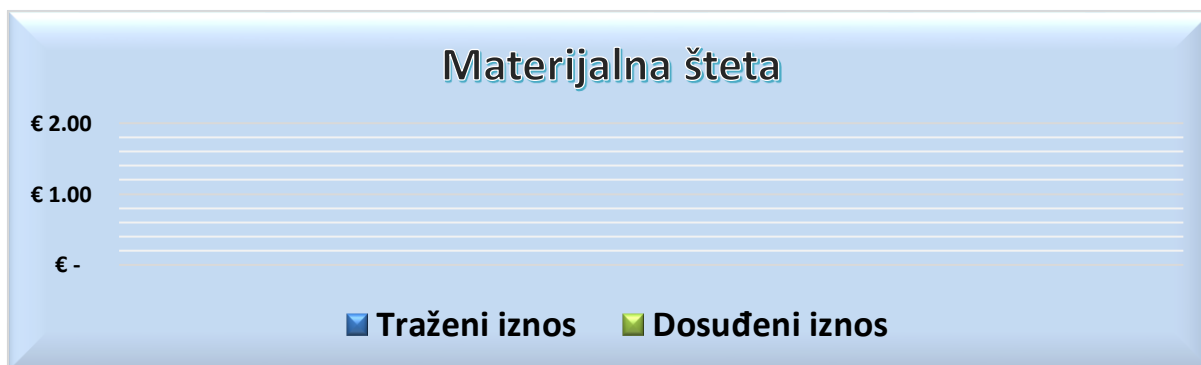
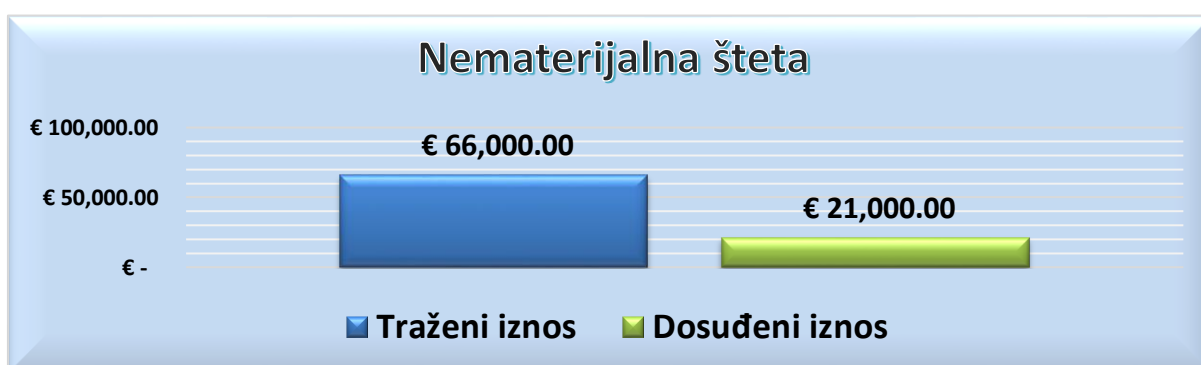


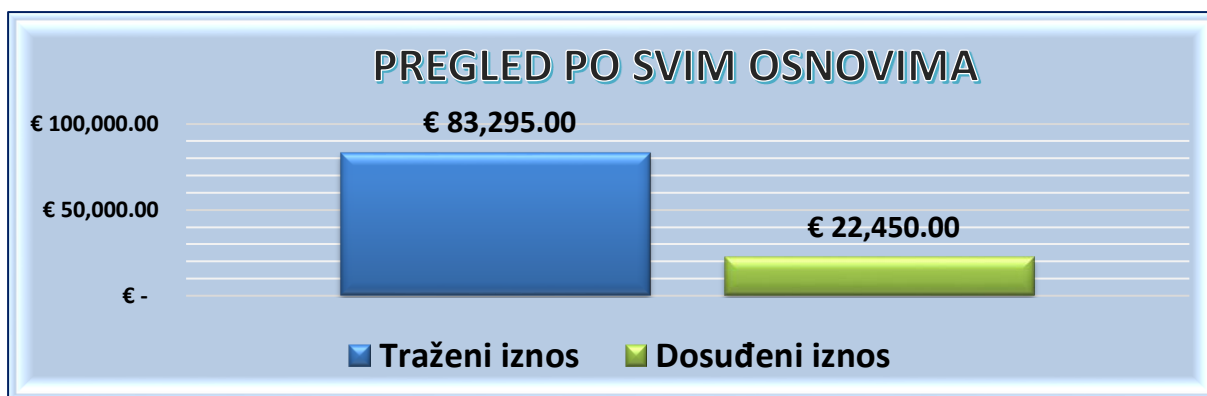
b) Odluke o neprihvatljivosti





B) Ukupan pregled traženih i dosuđenih iznosa po svim osnovima





V POSTUPAK IZVRŠENJA PRESUDA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Postupak izvršenja presuda Evropskog suda je u mnogo čemu specifičan i zahtijeva posvećenost cjelokupnog državnog aparata. Naša država, kao Visoka strana ugovornica preuzela je obavezu da se povinuje pravosnažnim presudama Evropskog suda u svim predmetima u kojima je stranka. Obaveza država da izvrše presude Evropskog suda propisana je članom 46 stav 1 Konvencije, a obaveza ispunjenja uslova prijateljskih poravnanja članom 39 stav 4 Konvencije. Rezultat posvećenosti izvršenju pravosnažnih presuda ogleda se u činjenici da naša država godinama drži leadersku poziciju u izvršenju presuda Evropskog suda, što je rezultat kako posvećenog rada Kancelarije zastupnika kao glavnog koordinatora u postupcima izvršenja, tako i nacionalnih organa koji su prepoznali značaj ove faze postupka.

Kancelarija zastupnika koordinira rad nadležnih domaćih organa u procesu izvršenja presuda Evropskog suda, te se preko Kancelarije zastupnika odvija i komunikacija sa Komitetom ministara Savjeta Evrope u pogledu izvršenja presuda Evropskog suda koje se odnose na Crnu Goru.

Usvajanje neophodnih mjera u cilju izvršenja presude, nadgledano je od strane Komiteta ministara Savjeta Evrope, kojeg čine predstavnici Vlada 47 zemalja članica, a kome asistira Odjeljenje za izvršenje presuda Evropskog suda, koje funkcioniše u okviru Generalnog direktorata za ljudska prava i vladavinu prava.

Svaka država ima pravnu obavezu da „ispravi“ utvrđenu povredu, ali u tom procesu ima znatno „polje slobodne procjene“ (*margin of appreciation*) u odlučivanju koje mjere smatra najadekvatnijim.

Komitet ministara obezbjeđuje kontinuirano praćenje izvršenja presuda i odluka Evropskog suda, koji predmeti ostaju pod nadzorom dok se ne sprovedu i implementiraju neophodne mjere. Postupak izvršenja se okončava donošenjem konačne rezolucije.

U toku trajanja postupka nadzora, podnosioci predstavke, NVO sektor i nacionalne institucije za zaštitu i promociju ljudskih prava mogu podnijeti pisane podneske ukoliko to smatraju potrebnim, a sve u cilju izvršenja presude.

Proces nadzora, usvajanja i implementacije Akcionih planova od januara 2011. godine prati nova *twin-track* procedura, prema kojoj se pojačani nadzor (*enhanced procedure*) upotrebljava za predmete koji zahtijevaju preduzimanje hitnih individualnih mjera, kao i za predmete koji otkrivaju važne strukturalne probleme (npr. *pilot presude*), među kojima su i međudržavni sporovi.

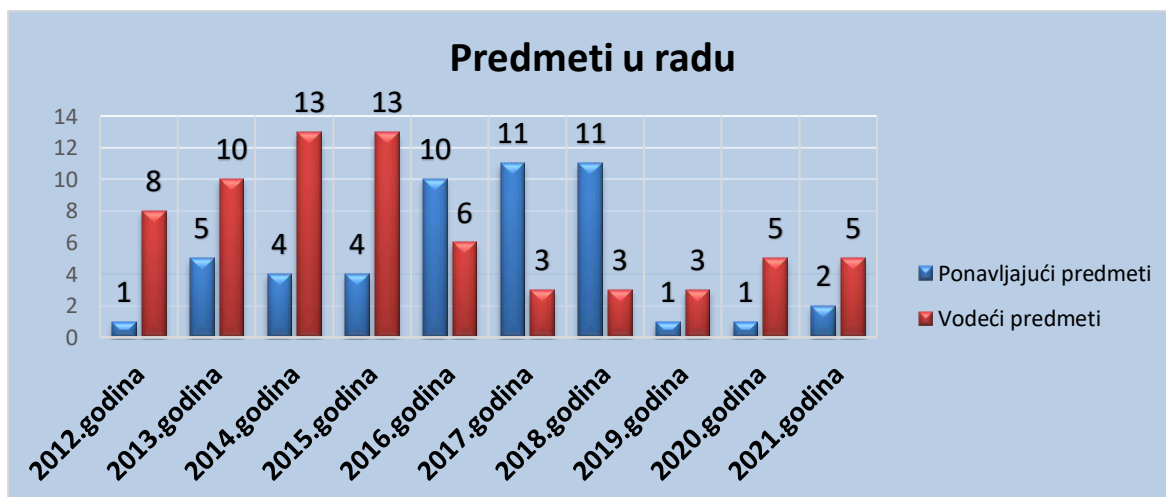
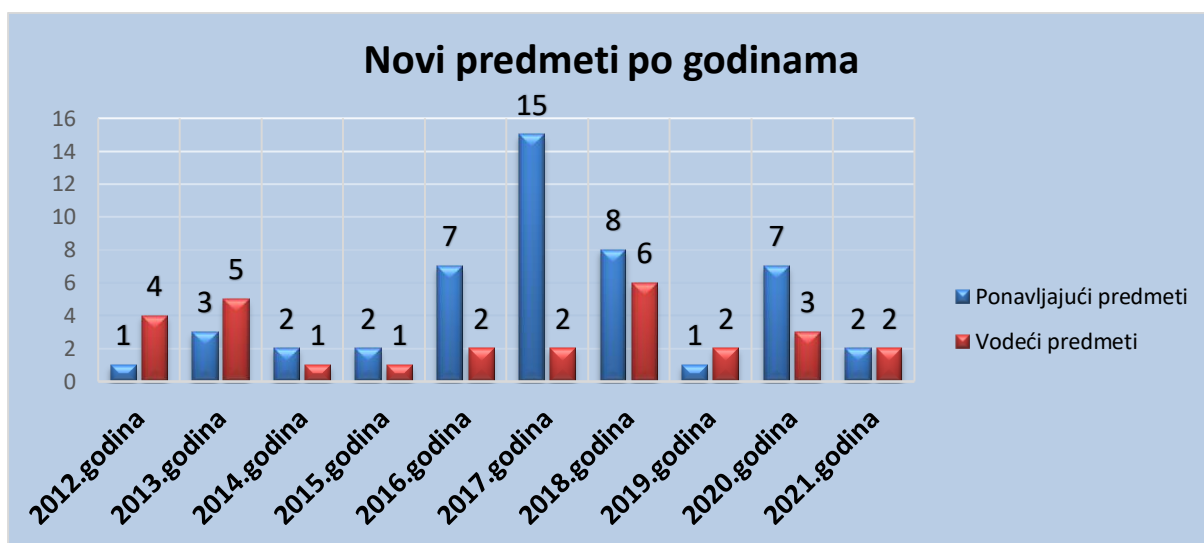
Gdje je neophodno, Komitet ministara može pružiti asistenciju i pomoć na različite načine, kao što je npr. kroz donošenje preporuka sadržanih u odlukama (*decisions*) i privremenim rezolucijama (*interim resolutions*). Takođe, Savjet Evrope može pružiti državama pomoć u pogledu ciljanih programa gdje je to traženo kroz pružanje pravne ekspertize, organizovanje okruglih stolova ili obuka i tome slično. Podrška takođe može biti pružena i kroz Fond za ljudska prava („**Human Rights Trust Fund** – HRTF“).

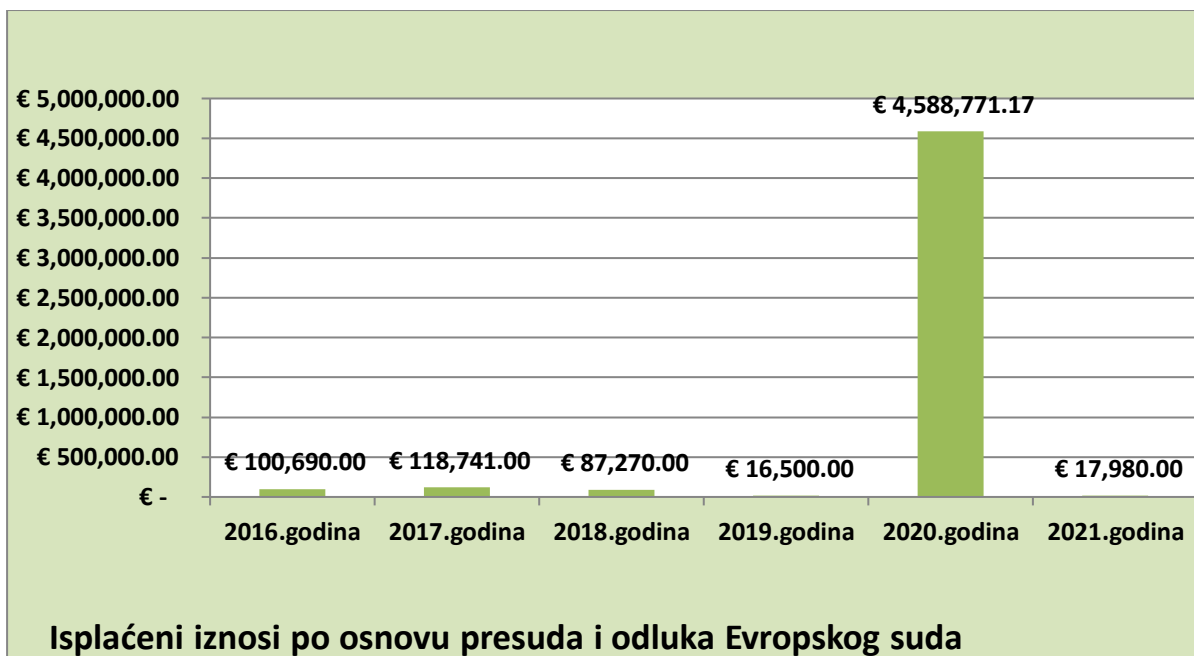
Ni tokom 2021. godine nismo imali predmete pod pojačanim nadzorom, kao što je to i od strane Evropske komisije Izvještajem o napretku Crne Gore za 2021. godinu konstatovano. Akcioni planovi i izvještaji koji su dostavljani Odjeljenju za izvršenje presuda Evropskog suda su u potpunosti ispunjavali neophodne kriterijume potrebne kako bi se određeni predmet mogao zatvoriti, što je rezultiralo činjenicom da je Komitet ministara Savjeta Evrope na sastancima održanim tokom 2021. godine, u odnosu na Crnu Goru zatvorio 4 (četiri) predmeta:

- *Stjepović protiv Crne Gore*, Rezolucija CM/ResDH(2021)32 od 11. marta 2021. godine.

- *Madžarović i drugi protiv Crne Gore*, Rezolucija CM/ResDH(2021)77 od 28. aprila 2021. godine;
- *Mercur System A.D. i drugi protiv Crne Gore*, Rezolucija CM/ResDH(2021)122 od 30. juna 2021. godine;
- *Dražković protiv Crne Gore*, Rezolucija CM/ResDH(2021)158 od 16. septembra 2021. godine.

1. Statistički pregled Odjeljenja za izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru





2. Isplata pravičnog zadovoljenja kao dio postupka izvršenja

U izvještajnoj godini država Crna Gora je iz Budžeta ukupno isplatila iznos od **17.980,00 €** (sedamnaest hiljada devet stotina osamdeset eura). Navedeni iznos se odnosi na dosuđenu pravičnu naknadu (materijalnu i nematerijalnu štetu) i troškove postupka koji su dosuđeni od strane Evropskog suda. Isplaćeni su sljedeći iznosi:

- po osnovu presuda iznos od **17.980,00 eura**
- Po drugim osnovama **0,00 eura**

3. Diseminacija presuda i odluka Evropskog suda za ljudska prava

Kancelarija zastupnika je i u izvještajnoj godini nastavila sa radom na ispunjavanju svojih obaveza koje se odnose na to da se sve presude i odluke Evropskog suda koje su u izvještajnoj godini donijete u odnosu na Crnu Goru blagovremeno prevode nakon njihove pravosnažnosti. Iste su takođe objavljivane na veb stranici Kancelarije zastupnika (<http://kzcg.gov.me/kancelarija>), web stranici Vrhovnog suda Crne Gore (<https://sudovi.me/vrhs/sadrzaj/DRz9>) i web stranici Databaze, koja predstavlja regionalnu bazu presuda Evropskog suda za ljudska prava za Zapadni Balkan (<http://www.ehrdatabase.org/Index>). Pored navedenog, objavljivane su i u „Službenom listu Crne Gore“, a potom i u Katalogu propisa, koji predstavlja registar propisa Crne Gore i bivše Jugoslavije, dostupan svim pravnicima praktičarima.

Sve presude donijete u odnosu na Crnu Goru su nakon njihove pravosnažnosti, uz kratku analizu, dostavljene onim državnim organima čije su radnje ili propusti uzrokovali povredu Konvencije u konkretnom slučaju. Takođe, presude se šalju i onim državnim organima u čiju nadležnost spada bilo koje pitanje koje je presudom Evropskog suda identifikovano kao jedan od uzroka povrede Konvencije.

Prethodno predstavljene aktivnosti imaju za cilj upoznavanje svih grana državne vlasti, stručne i šire javnosti sa konvencijskim pravom i sudskom praksom Evropskog suda, a sve u cilju preventivnog djelovanja i sprječavanja daljeg kršenja konvencijskih prava, a konačno utiču i na sam proces izvršenja presuda u pogledu opštih mjera.

VI AKTIVNOSTI ZASTUPNICE NA AFIRMACIJI LJUDSKIH PRAVA I OSNOVNIH SLOBODA I PREVENCIJI NJIHOVOG KRŠENJA NA NACIONALNOM NIVOU

Kancelarija zastupnika ima jasnu viziju svog angažovanja i jasno definisan cilj kojem teži, a koji se ogleda u zaštiti državnih interesa pred Evropskim sudom i istovremeno zaštiti svakog građanina naše države. Ovaj cilj ispunjava edukacijom i podizanjem svijesti nosilaca pravosudnih funkcija i šire javnosti o značaju Konvencije i prakse Evropskog suda i važnosti njihove implementacije u nacionalni pravni poredak. Iako je nesporno naš osnovni zadatak pružanje pravne odbrane pred Evropskim sudom, sa druge strane, Zastupnica ima vrlo

značajnu ulogu preventivnog mehanizma kako bi se preduprijedilo svako buduće kršenje ljudskih prava i sloboda zagarantovanih Konvencijom od strane državnih organa i institucija.

U tom smislu i tokom izvještajne godine, Zastupnica je u svojstvu predavača imala veliki broj izlaganja na brojnim konferencijama, treninzima, obukama i okruglim stolovima, koji su u određenoj mjeri održani, kako u hibridnom formatu ili putem *online* platformi, tako i neposrednim prisustvom na istim, a što će biti predstavljeno u nastavku.

1. „Horizontalni program Evropske unije i Savjeta Evrope za Zapadni Balkan i Tursku 2019-2022 (Horizontal Facility II)“

„Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku 2019-2022“ (u daljem tekstu: „Horizontal Facility II“) obuhvata 7 projekata koji pokrivaju sva ključna područja Horizontalnog programa kao što su reforma pravosuđa, zaštita ljudskih prava, reforma zatvora i policije, borba protiv privrednog kriminala, borba protiv diskriminacije i inkluzivno obrazovanje. Savjet Evrope i Kancelarija zastupnika su kroz drugu fazu Horizontalnog programa nastavili da održavaju kvalitetnu i proaktivnu saradnju, pa je tako naša Kancelarija bila učesnik brojnih konferencija i seminara koji su održani putem online platformi. Zastupnica je, krajem marta održala sastanak putem online platforme sa g-đom Anjom Šimić, konsultantkinjom Savjeta Evrope. Imajući u vidu da je konsultantkinji povjereno sprovođenje srednjoročne evaluacije zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope „Horizontal Facility II“ tema razgovora bila je razmjena iskustava sa korisnicima Horizontal Facility programa, u okviru projekta „Unaprjeđenje procesnih garancija u pravosudnom sistemu u Crnoj Gori“, kojom prilikom je Zastupnica upoznala g-đu Šimić sa benefitima koje crnogorskom društvu pruža Horizontal Facility program. Nakon navedenog sastanaka, održan je i drugi sastanak Upravnog odbora institucija, korisnika zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope *Horizontal Facility II* u Crnoj Gori, putem online platforme, a tema diskusije je bila „*Reforma tužilaštva i djelotvornosti istraga*“. U okviru tematske sesije pod nazivom „*Unapređenje procesnih prava u pravosudnom sistemu Crne Gore*“ izlaganje je imala Zastupnica. U maju je upriličeno predstavljanje Biltena Upravnog suda Crne Gore koji je izrađen u saradnji Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici i Upravnog suda Crne Gore, u okviru zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope *Horizontal Facility II* u hotelu „Hilton“ u Podgorici, kojem događaju je prisustvovala i Zastupnica. Sredinom juna održan je Regionalni sastanak Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici posvećen pristupu pravdi u postupku

izvršenja i obezbjeđenja, kao i odgovornosti i profesionalizmu javnih izvršitelja. Navedeni sastanak je takođe organizovan u okviru zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope *Horizontal Facility II*. Zastupnica je uzela učešće u diskusiji na temu „*Primjena testa proporcionalnosti u kontekstu postupka izvršenja i obezbjeđenja; Dostavljanje dokumenata u postupku izvršenja i obezbjeđenja u kontekstu procesnih garancija prava na pravično suđenje: pravosudna praksa i praksa javnih izvršitelja; Osnov za žalbu u postupku izvršenja i obezbjeđenja u kontekstu prava na djelotvorni pravni lijek*“.

2. Učešće na seminarima, konferencijama i obukama na nacionalnom nivou

Dana 3. februara 2021. godine održan je treći sastanak Upravnog odbora projekta „*Unaprjeđenje procesnih prava u pravosudnom sistemu Crne Gore*“. Sastanak je održan u hotelu „Cue“ u Podgorici i istom je prisustvovala savjetnica u Kancelariji zastupnika Vanja Radević.

Dana 25. februara 2021. godine održan je sastanak programske menadžerke AIRE centra iz Londona Biljane Braithwaite i njene saradnice Đine Popović sa Zastupnicom i njenim saradnicima. Tema sastanka bila je saradnja AIRE centra i Kancelarije zastupnika, usmjerene na podizanje svijesti o konvencijskim pravima. Dogovorena je dalja saradnja u budućnosti i datumi predavljanja Priručnika i Analize.

Dana 4. marta 2021. godine u okviru projekta „*Oснаživanje kapaciteta za sprovođenje politika rodne ravnopravnosti*“, koji je podržalo Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava Crne Gore, a u organizaciji NVO „Centar za demokratiju i ljudska prava“ („CEDEM“) u hotelu „CUE“ u Podgorici organizovana je III Škola rodne ravnopravnosti. Zastupnica je održala predavanje na temu „*Izabrane presude Evropskog suda za ljudska prava: predmeti diskriminacije po osnovu rodnog identiteta*“.

Dana 17. marta 2021. godine u hotelu „CUE“ u Podgorici održan je radni sastanak „*Usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa relevantnim standardima u oblasti prava žrtava*“, u organizaciji Savjeta Evrope, a uz podršku Evropske unije.

Dana 19. marta 2021. godine u PR centru u Podgorici održan je okrugli sto „*Za istim stolom o različitostima i jednakosti*“ u organizaciji NVO „Centar za monitoring i istraživanje“ (CeMI) i Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, a u okviru projekta „*Doprinos razvoju i*

unaprjeđenju prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori“. Zastupnica je imala izlaganje na temu „*Crna Gora kao potpisnica međunarodnih dokumenata o zaštiti manjinskih prava*“.

Dana 30. marta 2021. godine, održana je obuka na temu „Ljudska prava i COVID-19 sa akcentom na slobodu kretanja (član 2 Protokola br.4 uz Konvenciju i derogacija u vanrednim okolnostima)“, u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu. Zastupnica je održala predavanje na temu „Član 15 Konvencije - Pravo Visokih strana ugovornica na derogaciju Konvencije u slučaju zdravstvene krize“, „Pojmovno značenje termina izolacija, karantin i njihov uticaj na poštovanje demokratije, vladavine prava u okolnostima zdravstvene krize“, „Ljudska prava čija derogacija nije dopuštena“, „Uticaj pandemije COVID-19 na slobodu kretanja (član 2 Protokola br.4 uz EKLJP)“ i „Standardi i relevantna praksa Evropskog suda za ljudska prava“.

Dana 14. i 15. aprila 2021. godine, održan je trening „Pravna terminologija i etika: Presude Evropskog suda za ljudska prava i etički izazovi prilikom izvještavanja“ u organizaciji NVO „Centar za demokratiju i ljudska prava“ (CEDEM), a uz podršku Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori, u okviru projekta „Jačanje kapaciteta lokalnih medija za izvještavanje o ljudskim i manjinskim pravima“. Zastupnica je imala izlaganje na temu „Pravna terminologija u oblasti ljudskih prava“, „Presude Evropskog suda za ljudska prava: Kako pretraživati, čitati i razumjeti presude?“ i „COVID-19 pandemija i kršenje ljudskih prava: Mogućnosti za izvještavanje“.

Dana 19. aprila 2021. godine, Vlada Crne Gore organizovala je debatu na temu „Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Državnom tužilaštvu“, na kojoj je razmatrana radna verzija Nacrta, a sve u cilju dobijanja konkretnih prijedloga i unaprjeđenja radnog teksta. Navedenoj debati je prisustvovala i zastupnica koja je i uzela učešće u raspravi.

Od 26. do 28. aprila 2021. godine, NVO „Centar za demokratiju i ljudska prava“ (CEDEM), uz podršku Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, u hotelu „Bianca“ u Kolašinu organizovao je Akademiju za savjetnike u pravosuđu i instituciji Ombudsmana na temu „Zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom u praksi crnogorskog pravosuđa i Evropskog suda za ljudska prava“. Zastupnica je održala predavanja na temu „Praksa Evropskog suda za

ljudska prava u oblasti zaštite od diskriminacije lica sa invaliditetom“ i „Usklađenost crnogorskog zakonodavstva sa anti-diskriminatornim standardima EU i Savjeta Evrope.“

Dana 7. maja 2021.godine Zastupnica je održala sastanak u hotelu „CUE“ sa g-đom Evgeniom Giakoumopoulou, šeficom Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici.

Dana 10. maja 2021. godine u hotelu „Hilton“ u Podgorici organizovana je promocija Biltena Upravnog suda Crne Gore koji je izrađen u saradnji Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici i Upravnog suda Crne Gore, u okviru zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope “Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019-2022”,kojoj je prisustvovala i Zastupnica.

Dana 27. maja 2021. godine Vrhovni sud Crne Gore, Kancelarija zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava i AIRE Centar iz Londona, uz podršku Britanske ambasade u Podgorici, u hotelu „Hilton“ u Podgorici.organizovao je okrugli sto na temu „Najnovija sudska praksa ESLJP i izvršenje presuda Suda u odnosu na Crnu Goru“. Na okruglom stolu je predstavljena publikacija „Analiza presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru za 2020.godinu“, koja je rezultat saradnje navedenih institucija, a koja ima za cilj širenje svijesti o standardima koje je Evropski sud zauzeo u svojim presudama, prevenciju kršenja ljudskih prava i sloboda zajemčenih Konvencijom i promociju implementacije Konvencije u nacionalnom pravnom poretku.

Dana 3. i 4. juna 2021. godine u hotelu „Avala“ u Budvi u organizaciji Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici, a uz podršku Evropske unije, održan je radni sastanak na temu „Harmonizacija nacionalnog zakonodavstva u oblasti procesnih prava sa relevantnim evropskim standardima“. Zastupnica je uzela učešće u okviru dvije radne sesije posvećene sljedećim pitanjima: “Pritvor i druge mjere ograničavanja slobode“ i “Trajanje pritvora i produženje pritvora. Standard razumne dužine trajanja. Posebna pažnja.“

Dana 10. i 11. juna 2021.godine, održan je radni sastanak u organizaciji Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici na temu „Pravo na imovinu u okviru člana 1 Protokola 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama“. Zastupnica je bila u ulozi predavača u okviru dvije radne sesije posvećene sljedećim temama: „Eksproprijacija u praksi Evropskog suda za ljudska prava“ i „Diskusija o relevantnoj praksi Evropskog suda za ljudska prava u

odnosu na Crnu Goru (Nešić v. Montenegro i KIPS DOO v. Montenegro)“. Radnom sastanku prisustvovali su savjetnici Kancelarije zastupnika Crne Gore, Ivo Šoć, Jelena Rašović i Simona Jovanović.

Od 17. do 19. juna 2021. godine, održan je Regionalni sastanak Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici, posvećen pristupu pravdi u postupku izvršenja i obezbjeđenja, kao i odgovornosti i profesionalizmu javnih izvršitelja. Navedeni sastanak je organizovan u okviru zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019-2022“ („Horizontal Facility II“). Zastupnica je uzela učešće u diskusiji na temu „Primjena testa proporcionalnosti u kontekstu postupka izvršenja i obezbjeđenja; Dostavljanje dokumenata u postupku izvršenja i obezbjeđenja u kontekstu procesnih garancija prava na pravično suđenje: pravosudna praksa i praksa javnih izvršitelja; Osnov za žalbu u postupku izvršenja i obezbjeđenja u kontekstu prava na djelotvorni pravni lijek“.

Od 17. do 19. juna 2021. godine u hotelu „Kalamper“, Dobre Vode, u okviru projekta Istraživačko novinarstvo, ekološke teme, učešće građana/ki, organizovan je trening „Istraživanje, javni interes i činjenice“, u organizaciji Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija, Centra za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG) i Savjeta Evrope. Zastupnica je uzela učešće u okviru dvije sesije na sljedeće teme: „Evropski sud za ljudska prava u Strazburu - uvodne napomene“ i „Mediji, sloboda izražavanja, javni interes: Praksa Evropskog suda u Strazburu i Crna Gora“.

Dana 22. i 23. juna 2021. godine u hotelu „Ramada“ u Podgorici održan je seminar na temu „Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda - EKLJP“, u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu. Zastupnica je uzela učešće u ulozi predavača na temu „Presude i odluke ESLJP i izvršenje presuda“.

Dana 25. juna 2021. godine, organizovana je Regionalna konferencija „Pomirenje i suočavanje sa prošlošću na Zapadnom Balkanu“. Konferencija je bila dio projekta „Odgovornost za prošlost“ koji realizuje Inicijativa mladih za ljudska prava iz Crne Gore, u saradnji sa Skupštinom Crne Gore, Pravnim fakultetom Univerziteta Crne Gore, Inicijativom mladih za ljudska prava Srbije, NVO „Documenta“ iz Hrvatske i NVO „Bukovica“ iz Pljevalja. Projekat je podržan od strane Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija Crne Gore. Zastupnica je uzela učešće u ulozi predavača na temu:

„Kako prevazići nedostatke u pravosuđu u pogledu borbe protiv nekažnjivosti za ratne zločine na Zapadnom Balkanu“.

Dana 30. juna 2021. godine, NVO „Akcija za ljudska prava“ („Human Rights Action“) organizovala je okrugli sto u okviru projekta „Ka pravdi za žrtve ratnog zločina“ koji implementira Program za razvoj Ujedinjenih nacija uz podršku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva. Diskusija je bila na temu „Primjena strategije za istraživanje ratnih zločina Državnog tužilaštva Crne Gore“. Okruglom stolu prisustvovala je savjetnica u Kancelariji zastupnika Simona Jovanović.

Od 29. do 30. jula 2021. godine u hotelu „Bianca“ u Kolašinu održana je dvodnevna edukativna radionica za predstavnike NVO sektora i pravosuđa iz Podgorice, Bijelog Polja i Berana na temu „Rodno zasnovano nasilje - izazovi i buduće perspektive“. Zastupnica je uzela učešće u svojstvu predavača na temu „Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)“, „Usklađenost crnogorskog zakonodavstva sa anti-diskriminatornim standardima EU i Savjeta Evrope (Konvencijama, Direktivama i Rezolucijama) u oblasti rodne ravnopravnosti“ i „Praksa Evropskog suda za ljudska prava u oblasti rodno zasnovanog nasilja“. Radionici je prisustvovala savjetnica u Kancelariji zastupnika Simona Jovanović.

Dana 3. i 4. septembra 2021. godine u hotelu „Hilton“ u Podgorici održan je Osmi godišnji regionalni forum o vladavini prava za Jugoistočnu Evropu, u organizaciji AIRE centra iz Londona i Civil Rights Defenders. Zastupnica je na navedenom Forumu uzela učešće u svojstvu moderatora u nacionalnom radnom centru, a njene savjetnice, Simona Jovanović i Monika Tošić, su prisustvovala istom.

Dana 15. septembra 2021. godine, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, uz podršku Britanske ambasade u Podgorici i AIRE centra iz Londona, organizovao je Program za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2021. godinu na temu „Pravo na imovinu u smislu člana 1 Protokola 1 uz EKLJP i praksa Evropskog suda za ljudska prava“. Zastupnica je bila predavač u okviru navedenih tema: „Najnovija praksa ESLJP za zaštitu prava na imovinu sa posebnim osvrtom na odnos člana 6 EKLJP i člana 1 Protokola 1 uz EKLJP“ i „Pregled presuda ESLJP u odnosu na Crnu Goru“.

Dana 29. septembra 2021. godine, održana je panel diskusija na temu „Pravo na samoodređenje“, koju je Asocijacija „Spektra“ organizovala u saradnji sa LGBTIQ Asocijacijom „Queer Montenegro“, uz podršku Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava Crne Gore i Ambasade Kraljevine Holandije u Srbiji i u Crnoj Gori, u PR centru. Na okruglom stolu je predstavljena publikacija „Pravno prepoznavanje rodnog identiteta u pravnom sistemu Crne Gore“, autora doc. dr Ilije Vukčevića i mr Milorada Markovića, te prijedlog Zakona o rodnom identitetu, izrađenog u okviru projekta „Ponos svuda – Strateški pristup ljudskim pravima LGBTI osoba u Crnoj Gori“, implementiranog od strane NVO „Queer Montenegro“, NVO „Juventas“ i Asocijacije „Spektra“, a podržanog od strane Evropske unije, posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija. Panelu je prisustvovala i Zastupnica.

Od 5. do 8. oktobra 2021. godine, Zastupnica je boravila u Strazburu, gdje je prisustvovala radnim sastancima Upravnog odbora za ljudska prava (CDDH) i ad hoc pregovaračke grupe, („47+1“) o pristupanju Evropske unije Konvenciji, u okviru svojih redovnih aktivnosti. Navedene aktivnosti i učešće u istim proizilaze iz članstva Crne Gore u Savjetu Evrope.

Dana 7. oktobra 2021. godine, u organizaciji Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici održan je četvrti sastanak Upravnog odbora na temu „Jačanje procesnih prava u pravosudnom sistemu u Crnoj Gori“. Sastanku u hotelu „Hilton“ u Podgorici prisustvovala je savjetnica u Kancelariji zastupnika Simona Jovanović.

Od 26. do 28. oktobra 2021. godine, Zastupnica je prisustvovala šestom sastanku Komiteta eksperata o sistemu Evropske konvencije o ljudskim pravima (DH-SYSC). Grupa DH-SYSC-V održala je sastanak povodom izrađivanja nacrtu smjernica Komiteta ministara državama članicama o prevenciji i ispravljanju povreda u kontekstu Konvencije.

Dana 3. novembra 2021. godine održana je 14. sjednica Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, na kojoj je predstavljen Izvještaj o radu Kancelarije zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu za 2020. godinu. Zastupnica je na pomenutoj sjednici Odbora predstavila rezultate koje je Kancelarija zastupnika postigla u 2020. godini, sa posebnim osvrtom na iznijete ocjene Evropske komisije u Izvještaju o napretku Crne Gore za 2021. godinu

Dana 18. novembra 2021. godine održan je okrugli sto na temu: „Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću“, u organizaciji Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava Crne Gore na kojem je zastupnica uzela učešće.

Od 21. do 28. novembra 2021. godine, Zastupnica je boravila u Strazburu-Francuska, radi izvršavanja redovnih radnih aktivnosti, prisustva sastanku Agenata i Registra Suda (22. novembar), Plenarnom sastanku Upravnog odbora za ljudska prava (CDDH) (23 -26. novembar), kao i sastanku u Odjeljenju za izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava (25. novembar).

Dana 2. decembra 2021. godine, u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu održana je online obuka za građanske sudije na temu „Naknada štete zbog povreda prava ličnosti i praksa ESLJP“. Zastupnica je uzela učešće u svojstvu predavača na pomenutoj obuci na temu „Naknada nematerijalne štete u praksi ESLJP i u predmetima protiv Crne Gore sa posebnim osvrtom na presudu Baranin i Vukčević protiv Crne Gore“ i „Primjena međunarodnih standarda u praksi sudova u Crnoj Gori - studija slučaja“.

Dana 6. decembra 2021. godine, u organizaciji Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava Crne Gore održan je sastanak na temu „Uvođenje COVID potvrda u javnoj upravi“. Zastupnica je uzela učešće na navedenom sastanku, kako bi svojim stručnim i profesionalnim ocjenama doprinijela donošenju konačnih odluka koji će biti u interesu svih zaposlenih u javnoj upravi.

Dana 9. i 10. decembra 2021. godine u hotelu „CUE“ u Podgorici održana je XIV Nacionalna anti-korupcijska konferencija u organizaciji NVO „Mreža za afirmaciju nevladinog sektora“ („MANS“). Zastupnica je uzela učešće kao predavač na temu „Predložene reforme oduzimanja imovine stečene kriminalom“.

Dana 10. decembra 2021. godine, Zastupnica je uzela učešće na panel diskusiji na temu „Diskriminacija žena u pravosuđu“, koja je organizovana od strane Pravnog fakulteta Univerziteta Crne Gore – Centar za ljudska prava.

Dana 18. decembra 2021. godine u Ulcinju održan je seminar u organizaciji NVO „Građanska alijansa“ na temu „Ljudska prava u Crnoj Gori-između standarda i prakse“. Zastupnica je bila

u ulozi predavača na temu „Pozitivna obaveza države u pogledu zaštite od zlostavljanja, nehumanog i degradirajućeg postupanja i kažnjavanja i po osnovu zaštite slobode ličnosti“.

Dana 21. decembra 2021.godine u hotelu „Avala“ u Budvi, održan je seminar na temu „Različiti aspekti prava na privatni život“, u organizaciji AIRE centra iz Londona i Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu. Zastupnica je bila u ulozi predavača na temu „Zdravlje i privatni život, sa posebnim osvrtom na mentalno i reproduktivno zdravlje i rodni identitet, seksualna orijentacija i pravo na privatnost“. Seminaru su prisustvovala savjetnice u Kancelariji zastupnika, Simona Jovanović i Jelena Rašović.

3. Učešće na međunarodnim i regionalnim konferencijama

Usljed i dalje prisutne pandemije koronavirusa (COVID-19) većina sastanaka koji su imali svoje fiksne termine ustanovljene od strane Savjeta Evrope, prilagođeni su trenutnim okolnostima u kontekstu njihovog održavanja. U izvještajnoj godini, održano je pet sastanaka Upravnog odbora za ljudska prava (CDDH), konkretno četiri sastanka *ad hoc* pregovaračke grupe („47+1“) o pristupanju Evropske unije Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, od kojih su tri održana putem KUDO online platforme, a oktobarskom sastanku navedene grupe, Zastupnica je lično prisustvovala. Zastupnica je u februaru prisustvovala hibridnom sastanku između Registra Suda i Agenata Vlade, dok je u oktobru prisustvovala sastanku grupe Komiteta eksperata o sistemu Evropske konvencije o ljudskim pravima (DH-SYSC). Tokom novembra je učestvovala na hibridnom sastanku Agenata i Registra Suda, a uzela je lično učešće na Plenarnom sastanku CDDH.

Zastupnica je u izvještajnoj godini prisustvovala sljedećim međunarodnim sastancima u okviru vršenja redovnih aktivnosti:

- od 29. juna do 2. jula 2021. godine, održan je deseti sastanak CDDH *ad hoc* pregovaračke grupe („47+1“) o pristupanju Evropske unije Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.
- od 5. do 8. oktobra 2021. godine, Zastupnica je boravila u Strazburu, gdje je prisustvovala jedanaestom radnom sastanku CDDH *ad hoc* pregovaračke grupe, („47+1“) o pristupanju Evropske unije Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, u okviru svojih redovnih aktivnosti.

- od 25. do 29. oktobra 2021. godine, Zastupnica je prisustvovala sastancima radnih tijela Savjeta Evrope, konkretno sastanku Komiteta eksperata za sistem Evropske konvencije o ljudskim pravima (DH-SYSC).
- od 21. do 28. novembra 2021. godine, Zastupnica je boravila u Strazburu u Francuskoj gdje je prisustvovala sastanku Agenata i Registra Suda (22. novembar), Plenarnom sastanku CDDH-a (23-26. novembar) kao i sastanku u Odjeljenju za izvršenje presuda Komiteta ministara Savjeta Evrope (25. novembar).

4. Seminari i konferencije putem *online* platformi

- 29. januara 2021. godine, Uprava za kadrove organizovala je online obuku putem Zoom platforme na temu „Zakon o prekršajima“. Zastupnica je bila u ulozi predavača na navedenoj obuci.
- 12. februara 2021. godine, održana je online obuka programa za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2021. godinu. Tema obuke bila je „Pritvor, alternative pritvoru i član 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima“. U ulozi predavača bili su g-đa Ljiljana Lakić, predsjednica Upravnog odbora Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, g-din Miraš Radović, sudija Vrhovnog suda Crne Gore, g-đa Vesna Medenica i g-đa Valentina Pavličić, zastupnica Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava.
- 19. februara 2021. godine, održan je sastanak Agenata sa Evropskim sudom za ljudska prava putem KUDO platforme.
- 9. marta 2021. godine, održan je online seminar putem Zoom platforme na temu “Član 13 Konvencije – Pravo na djelotvorni pravni lijek, ustavna žalba i dejstvo odluka *Ustavnog suda*“ u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, na kojoj je Zastupnica bila predavač.
- od 23. do 25. marta 2021. godine, putem KUDO platforme, održan je deveti sastanak *ad hoc* („47+1“) pregovaračke grupe Upravnog odbora za ljudska prava (CDDH) o pristupanju Evropske unije Konvenciji.
- od 24. do 26. marta 2021. godine, održan je online seminar o Evropskom nalogu za hapšenje, pritvoru u prekrivičnom postupku, uzajamnom povjerenju i pravnoj pomoći, u organizaciji Akademije za evropsko pravo i Međunarodnog centra za obuku pravnika, koji ima za cilj promociju i širenje svijesti o praksi evropskog prava.

- 26. marta 2021. godine, održana je online obuka „Odlučivanje u razumnom roku u upravnom postupku i upravnom sporu (Evropska konvencija o ljudskim pravima – član 6 stav 1)“, u organizaciji Uprave za kadrove u cilju realizacije opšteg programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja državnih službenika i namještenika. Zastupnica je održala predavanje na temu „Pravo na djelotvorni pravni lijek u upravnom postupku“- pojmovno značenje termina i primjena člana 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima, „Standardi i relevantna praksa Evropskog suda o ljudskim pravima“ i „Pravo na obrazloženu sudsku odluku i njegova praktična primjena u upravnom postupku u smislu člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima“.
- 12 i 13. aprila 2021. godine, putem video platforme, održana je konferencija „Međudržavni predmeti u smislu Evropske konvencije o ljudskim pravima - iskustva i trenutni izazovi“, u organizaciji Ministarstva pravde i zaštite potrošača Savezne Republike Njemačke, Centra za istraživanja zakonitih pravosudnih uloga u svjetskom pravnom poretku (PluriCourts), Univerziteta u Oslu i Centra za ljudska prava (MRZ) i Univerziteta u Postdamu. Konferenciji je prisustvovala Zastupnica.
- 15. aprila 2021. godine, online konferencija „Vladavina prava u Evropi – vizija i izazovi“ održana je putem KUDO online platforme, u organizaciji Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu, a u okviru predsjedavanja Njemačke Savjetom Evrope. Konferenciji je prisustvovala i Zastupnica.
- 16. aprila 2021. godine održana je online konferencija „Kontrolna lista vladavine prava za Crnu Goru“ koju je organizovao NVO „Centar za demokratiju i ljudska prava“ (CEDEM), u saradnji sa Konrad Adenauer fondacijom. Zastupnica je bila jedan od panelista u okviru teme „Tekući izazovi vladavine prava u Crnoj Gori - stručna rasprava o aktuelnim otvorenim pitanjima“. Konferenciji su prisustvovali predstavnici ključnih institucija, kao i predstavnici civilnog sektora i akademske zajednice u oblasti vladavine prava. G-din Hartmut Rank, šef Programa za vladavinu prava za Jugoistočnu Evropu u Konrad Adenauer fondaciji (KAS), dostavio je pismo Zastupnici, u kojem iskazuje zahvalnost na učešću na gore navedenoj konferenciji.
- 28. aprila 2021. godine sprovedena je obuka u organizaciji Uprave za kadrove u cilju realizacije opšteg programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja državnih službenika i namještenika. Zastupnica je održala predavanje na temu „Pravo na suđenje u razumnom roku u upravnom postupku“.

- 30. aprila 2021. godine održana je online konferencija „Izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava: uzimanje učešća i razmišljanje sa naprednom vizijom“ u organizaciji Hertie School - Centra za fundamentalna prava, Middlesex Univerziteta u Londonu, a u okviru predsjedavanja Njemačke Savjetom Evrope. Konferenciji je prisustvovala i Zastupnica.
- 30. aprila 2021.godine održana je online konferencija „Digitalna transformacija u migraciji“, u organizaciji Evropske migracione mreže, uz podršku Fonda Evropske unije za azil, migraciju i integraciju (AMIF) i Službe granične policije Portugalije. Online konferenciji prisustvovala je i Zastupnica.
- 17. maja 2021. godine održan je webinar u okviru predsjedavanja Njemačke Komitetom ministara Savjeta Evrope, a u organizaciji Amnesty international, Omega Research Foundation-a i Upravnog odbora za ljudska prava na temu „Mjere protiv trgovine dobrima koja se koriste u svrhe smrtne kazne, mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja: primjena Preporuke Savjeta Evrope CM/Rec(2021)2“. Navedenom webinaru je prisustvovala i Zastupnica na kojem je uzela aktivno učešće.
- 1. juna 2021. godine, Sekretarijat Savjeta Evrope je sazvao deseti sastanak CDDH ad hoc pregovaračke grupe („47+1“) o pristupanju Evropske unije Evropskoj konvenciji za ljudska prava. Online sastanku je prisustvovala Zastupnica i savjetnik u Kancelariji zastupnika, Ivo Šoć.
- od 15. do 18. juna 2021. godine putem online platforme KUDO održan je 94. sastanak Upravnog odbora za ljudska prava (CDDH) u saradnji sa PluriCourts, na temu „Djelotvorna primjena Evropske konvencije o ljudskim pravima – osnaživanje dijaloga na domaćem nivou i koordinacije“. Seminar je okupio različite predstavnike civilnog društva, akademike i nacionalne eksperte radi identifikovanja načina za osnaživanje dijaloga na nacionalnom nivou, u kontekstu implementacije standarda zajemčenih Konvencijom. Sastanku je prisustvovala i Zastupnica
- 21. juna 2021. godine održan je webinar u organizaciji Međunarodne advokatske komore, a u saradnji sa Globalnom mrežom za održavanje sudijskog integriteta, na temu „Održavanje sudijskog integriteta i etičkih standarda u praksi: IBA studija o krivičnim i disciplinskim mjerama“. Sastanku je prisustvovala i Zastupnica.

- od 29. juna do 2. jula 2021. godine, održan je deseti sastanak CDDH *ad hoc* pregovaračke grupe („47+1“) o pristupanju Evropske unije Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Sastanku su prisustvovala savjetnice Kancelarije zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Simona Jovanović i Jelena Rašović.
- 5. jula 2021. godine održan je webinar putem Zoom platforme na temu „Iznošenje dokaznog materijala i obaveza tereta dokazivanja u postupcima pred Evropskim sudom za ljudska prava“. Navedeni webinar je održan pod pokroviteljstvom Univerziteta u Gentu, a u saradnji sa DISSECT istraživačkom mrežom. Webinaru je prisustvovala i Zastupnica.
- 9. septembra 2021. godine održan je webinar u organizaciji Evropske mreže za obuku u pravosuđu (EJTN) na temu „Društvene mreže za sudije“, kojem je prisustvovala i Zastupnica. Webinar se fokusirao na različite implikacije upotrebe društvenih mreža od strane sudija sa etičkog i praktičnog stanovišta. Ovaj webinar je jedan u nizu predviđenih tematskih predavanja u okviru nove serije webinaru u formatu: jednu temu obrađuje jedan stručnjak u trajanju od sat vremena. Predavač u okviru ovog tematskog poglavlja je trenutni potpredsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske, g-din Marin Mrčela.
- od 14. do 16. oktobra 2021. godine, Zastupnica je prisustvovala zajedničkim sastancima Agenata pred Evropskim sudom za ljudska prava, organizovanim u hibridnom formatu. Glavna obrađena pitanja shodno agendi ticala su se pripremnih konsultacija između Registra Suda i Agenata Vlade kao i presuda po formuli rezimiranja.
- 15. oktobra 2021. godine održan je online radni sastanak na kojem je predstavljena „Analiza o procesnim pravima lica lišenih slobode u nekrivičnom postupku“. Sastanak je održan u organizaciji Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici, a tema sastanka je bila „Procesna prava lica lišenih slobode u nekrivičnom postupku: standardi ESLJP i EU i njihova primjena tokom pandemije bolesti COVID-19“. Zastupnica je uzela učešće na navedenom sastanku u okviru sesije posvećene sljedećim pitanjima: „Najnovija praksa ESLJP za zaštitu prava na imovinu sa posebnim osvrtom na odnos člana 6 EKLJP i člana 1 Protokola 1 uz EKLJP“ i „Pregled presuda ESLJP u odnosu na Crnu Goru“.

- 18. oktobra 2021. godine održan je Simpozijum „Ljudska prava u digitalnoj sferi“, u hibridnom formatu, u organizaciji Evropskog suda, a u saradnji sa generalnim konzulatima Japana i Sjedinjenih Američkih Država u Strazburu, Fondacijom René Cassin i Generalnim direktoratom za ljudska prava i vladavinu prava Savjeta Evrope. Simpozijum je otvorio predsjednik Evropskog suda za ljudska prava, g-din Robert Spano. Govornici iz različitih pravnih sistema i nadležnosti, eksperti i predstavnici Vlada su razmijenili gledišta, iznalazeći načine da se pozabave rješavanjem složenog pitanja u domenu zaštite ljudskih prava u digitalnoj sferi. Zastupnica je uzela učešće na navedenom simpozijumu.
- 22. oktobra 2021. godine održana je online obuka u organizaciji Uprave za kadrove na temu „Odlučivanje u razumnom roku u upravnom postupku i upravnom sporu“. Zastupnica je uzela učešće u svojstvu predavača na temu „Pravo na djelotvorni lijek u upravnom postupku; pojmovno značenje termina i primjena člana 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima, standardi i relevantna praksa Evropskog suda za ljudska prava; Pravo na obrazloženu sudsku odluku i njegova praktična primjena u upravnom postupku u smislu člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima“.
- 12. novembra 2021. godine održana je online obuka o članu 5 Konvencije, u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, na temu „Pitanje lišenja slobode u smislu primjene standarda Savjeta Evrope i EKLJP, sa akcentom na predmet Asanović protiv Crne Gore“. Zastupnica je uzela učešće u ulozi predavača na navedenoj obuci.
- 16. novembra 2021. godine, održan je online sastanak putem MS Teams platforme između Agenata Vlade i Registra Suda.
- 2. decembra 2021.godine, u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu održana je online obuka za građanske sudije na temu „Naknada štete zbog povreda prava ličnosti i praksa ESLJP“. Zastupnica je uzela učešće u svojstvu predavača na pomenutoj obuci na temu „Naknada nematerijalne štete u praksi ESLJP i u predmetima protiv Crne Gore sa posebnim osvrtom na presudu Baranin i Vukčević protiv Crne Gore“ i „Primjena međunarodnih standarda u praksi sudova u Crnoj Gori - studija slučaja“.
- 16. decembra 2021. godine, putem ZOOM platforme, održana je online obuka u organizaciji Evropske mreže za implementaciju presuda Evropskog suda za ljudska

prava u oblasti nasilja nad ženama/ porodičnog nasilja. Sprovedena obuka je od ključnog značaja za implementaciju ciljeva u okviru EIN projekta, podržanog od strane Stalnog predstavništva Luksemburga pri Savjetu Evrope. Navedenoj obuci su prisustvovali savjetnice u Kancelariji zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Monika Tošić i Simona Jovanović.

5. Članstvo u *ad hoc* pregovaračkoj grupi CDDH „47+1“ o pristupanju Evropske unije Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima

Upravni odbor za ljudska prava (CDDH), kao radno tijelo osnovano od strane Komiteta ministara Savjeta Evrope krajem 1976. godine, vodi međuvladin rad Savjeta Evrope u oblasti ljudskih prava, u kontekstu pravnih standarda Savjeta Evrope i relevantne jurisprudencije Evropskog suda. Ovo radno tijelo ima ključnu ulogu u procesu savjetovanja i pružanja svoje pravne ekspertize Komitetu ministara o svim pitanjima iz svoje nadležnosti.

U kontekstu pristupanja Evropske unije Konvenciji važno je da se uspostave mehanizmi koji će obezbijediti djelotvornu implementaciju Konvencije, pa je samim tim rad grupe „47+1“ od izuzetnog značaja u pogledu pristupanja Evropske unije Konvenciji. Crna Gora, kao članica istoimene grupe, svesrdno učestvuje u njenom radu i nastoji da pruži svoj doprinos u procesu pristupanja Konvenciji Evropskoj Uniji i procesu usklađivanja njihovih standarda.

Na osmom sastanku koji je održan od 2. do 4. februara 2021. godine, putem KUDO platforme Grupa je raspravila predloge koji se odnose na konkretne EU mehanizme u vezi postupka pred Evropskim sudom, kao i na sistem funkcionisanja međudržavnih predstavki, shodno članu 33 Konvencije, uključujući i zahtjeve za davanje savjetodavnih mišljenja u smislu Protokola br. 16 uz Konvenciju. Na ovom sastanku je zabilježeno učešće više od 110 delegacija.

Na devetom sastanku grupe „47+1“, održanom od 23. do 25. marta 2021. godine putem KUDO platforme, Grupa je radila na ustanovljavanju konkretnih prijedloga koji se odnose na član 53 Konvencije, načelo uzajamnog povjerenja između EU i država članica kao i situacije u vezi zakona i propisa donijetih od strane EU u pogledu zajedničke spoljnje i bezbjednosne politike, a koji su isključeni iz nadležnosti Suda pravde Evropske unije.

Na desetom sastanku grupe „47+1“, održanom u periodu od 29. juna do 2. jula 2021. godine, u hibridnom formatu, uz prisustvo više od 80 delegacija, Grupa se bavila raspravom prijedloga

koji se odnose na konkretne EU mehanizme u oblasti vođenja postupka pred Evropskim sudom, načine funkcionisanja međudržavnih predstavki (član 33 Konvencije) i načela uzajamnog povjerenja između država članica EU.

Na jedanaestom sastanku, održanom u periodu od 5. do 8. oktobra 2021. godine, u hibridnom formatu, uz prisustvo više od 70 delegacija, Grupa se bavila saslušavanjem prijedloga koji se odnose na konkretne mehanizme EU u pogledu vođenja postupka pred Evropskim sudom, funkcionisanje međudržavnih predstavki (shodno članu 33 Konvencije), načelo uzajamnog povjerenja između država članica EU kao i druge odredbe u vezi sa nacrtom sporazuma o pristupanju.

Na posljednjem održanom sastanku u 2021. godini, u periodu od 7. do 10. decembra 2021. godine, u hibridnom formatu, uz učešće više od 75 delegacija, Grupa je raspravljala o prijedlozima za konkretne mehanizme vođenja postupka pred Evropskim sudom, kao i o situaciji zakona i propisa donijetih od strane EU u oblasti zajedničke spoljnje i bezbjednosne politike, isključenih iz nadležnosti Suda pravde Evropske unije.

6. Članstvo u radnoj grupi CDDH-SCR koja će se baviti zaštitom ljudskih prava u doba krize

Na 95. plenarnom sastanku Upravnog odbora za ljudska prava (CDDH), održanom od 23. do 26. novembra 2021. godine, na kojem je prisustvovala Zastupnica, odlučeno je o izboru predsjedavajućeg i članova nove radne grupe koja će raditi na postizanju konkretnih rezultata u oblasti zaštite ljudskih prava u doba krize, u državama Visokim stranama ugovornicama. Na navedenom sastanku Crna Gora je izabrana, od 47 članica Savjeta Evrope, kao jedna od 10 država članica nove radne grupe.

Članstvo u gore pomenutoj radnoj grupi je od posebnog značaja za Crnu Goru i predstavlja jedan vid priznanja za dosadašnji rad i postignute rezultate Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava.

7. Saradnja Kancelarije zastupnika sa Vrhovnim sudom Crne Gore

Kancelarija zastupnika sa Vrhovnim sudom Crne Gore nastavila je profesionalnu saradnju, koja se ogleda u harmonizaciji sudske prakse i implementaciji standarda Evropskog suda u nacionalni pravni sistem. Poseban akcenat u saradnji ogleda se u razmjeni mišljenja i iskustava

u vezi sa novim standardima Evropskog suda koji su u fokusu rada Odjeljenja koje je nadležno za praćenje sudske prakse Evropskog suda i prava Evropske unije.

Zajednički rad na publikaciji „Analiza presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru za 2020. godinu” koji se odvijao tokom 2021. godine, okončan je njenim izdavanjem u februaru 2021. godine a predstavljanje široj javnosti je upriličeno na okruglom stolu u aprilu 2021. godine. Publikacija je izdata pod pokroviteljstvom naših partnera, AIRE centra iz Londona i Britanske ambasade u Podgorici, a štampana je i prevedena na engleski jezik.

8. Saradnja sa medijima

Saradnja sa medijima doprinosi podizanju svijesti o značaju zaštite ljudskih prava putem mehanizama koji su dostupni na nacionalnom nivou. Svojim vjerodostojnim izvještavanjima imaju ulogu i promotera Konvencijom zaštićenih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Kancelarija zastupnika je tokom izvještajne godine, vodeći se principom transparentnosti, održavala profesionalnu i aktivnu saradnju sa medijima koji su na objektivan način izvještavali o svim bitnim aktivnostima Kancelarije zastupnika. U više navrata je tokom izvještajne godine Zastupnica davala saopštenja Agenciji Mina, koja su potom prenosili mnogobrojni štampani i elektronski mediji, dok su saopštenja vezana za status predmeta pred Evropskim sudom u kojima je Crna Gora tužena država i donošenje odluka od strane Evropskog suda, preko ovlašćene službe Vlade, takođe dostavljana svim medijima u Crnoj Gori radi pravovremenog informisanja javnosti.

9. Autorska djela i publikacije Zastupnice i Kancelarije zastupnika

9.1. „Analiza presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru za 2020. godinu“

Kao što je već navedeno, publikacija „Analiza presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru za 2020. godinu“ izdata je u februaru 2021. godine, a predstavljena je široj javnosti na Okruglom stolu organizovanom u aprilu 2021. godine. Ova Publikacija je nastavak višegodišnje saradnje AIRE centra iz Londona kroz projekat „Jačanje vladavine prava i državnih institucija u Crnoj Gori. Cilj izrade ove publikacije je širenje svijesti o standardima koje je Evropski sud zauzeo u svojim presudama i odlukama donijetim u odnosu na Crnu Goru,

prevencija kršenja ljudskih prava i sloboda zajemčenih Konvencijom i promocija implementacije Konvencije u nacionalnom pravnom poretku.

9.2. „Priručnik sa odabranim slučajevima iz novije prakse Evropskog suda za ljudska prava“

Publikacija „Priručnik s odabranim slučajevima iz novije prakse Evropskog suda za ljudska prava“ nastala je sa ciljem jasne vizije koju Kancelarija zastupnika već nekoliko godina sprovodi, a to je promocija i implementacija Konvencija u što većem obimu na nacionalnom nivou. Razvitak sudske prakse nije lako pratiti i iz tih razloga veoma je važno imati pouzdana i najnovija saznanja o standardima koje sam Evropski sud kroz svoje presude i odluke ustanovljava. Ovom publikacijom koja je štampana u dovoljnom broju primjeraka za crnogorske sudije i tužioce, na jedinstven način je predstavljena najnovija praksa Evropskog suda iz Strazbura o najvažnijim pitanjima koja su od značaja za pravni poredak Crne Gore. Publikacija je nastala kao rezultat podrške AIRE centra i Britanske ambasade u Podgorici.

9.3. „Reforma konvencijskog prava Protokol br. 15 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima“

Ovaj naučni članak objavljen u *Pravnom zborniku* 2022/1 u prvom kvartalu 2022. godine, predstavlja svojevrsan doprinos razvoju konvencijskih trendova od značaja za Crnu Goru kao potpisnicu iste, a sve u svijetlu trenutnih dešavanja u pogledu značajnih izmjena koje donosi Protokol br. 15 uz Konvenciju, počev od dana stupanja na snagu njegovih amandmana, tj. od 1. februara 2022. godine.

U samom članku se apostrofira činjenica da Konvencija zajedno sa svojim Protokolima predstavlja imperativ i jedan od glavnih međunarodnih i evropskih instrumenata zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda u Evropi, jer je njom uspostavljen sistem zasnovan na dva stuba – pravu na pojedinačnu predstavku i obavezujućoj prirodi odluka Evropskog suda. Ovim se osigurava stabilno postojanje osnovnih garancija, kako zaštite, tako i poštovanja ljudskih prava i u proceduralnom i u materijalnom smislu. Gore navedeni članak kao i same promjene koje donosi Protokol br. 15 uz Konvenciju od velike su važnosti za svakodnevnu sudsku praksu i naročito će rezultirati preciznijem i dosljednom donošenju kvalitetnijih presuda od strane Evropskog suda, pri čemu će nacionalni sudovi biti dodatno obavezani da, osiguraju što

djelotvornije sprovođenje načela zaštite prava i sloboda, zagarantovnih Konvencijom, u okviru svojih nadležnosti, što je navedeno i u samom zaključku pomenutog naučnog članka.

VII PREPORUKE ZA PREVENTIVNO UKLANJANJE MANJKAVOSTI UNUTAR CRNOGORSKOG PRAVNOG SISTEMA

Kao i prethodnih godina, nakon sagledavanja svih informacija i činjenica sadržanih u predmetima koji su obrađivani u radu Kancelarije zastupnika, te njihove analize u skladu sa stavovima i nalazima Evropske komisije, iznijetim u Izvještaju objavljenom u oktobru mjesecu 2021. godine, izložićemo preporuke za preventivno uklanjanje slabosti unutar crnogorskog pravnog sistema koje bi mogle biti povod za podnošenje novih predstavki u odnosu na Crnu Goru pred Evropskim sudom.

Već duži niz godina crnogorski pravosudni sistem se suočava sa problemom dugog trajanja sudskih postupaka iz kojih razloga naši građani zadovoljenje pravde traže pred sudom u Strazburu. U tom smislu, poseban fokus usmjeren je na pravo na suđenje u razumnom roku zagarantovano članom 6 Konvencije. Iako se o ovom pravu u proteklom periodu već dosta govorilo, o čemu su organizovane posebne radionice, okrugli stolovi i konferencije, ove godine posebna pažnja usmjerena je na **dužinu trajanja postupka pred Ustavnim sudom Crne Gore**.

Podsjećanja radi, kada je u pitanju djelotvornost pravnih lijekova koji se tiču dužine trajanja postupka u nacionalnom pravnom sistemu, Evropski sud je u svojoj presudi *Siništaj i drugi protiv Crne Gore* od 20. marta 2015. godine priznao **djelotvornost ustavne žalbe Crnoj Gori** sa konstatacijom „u načelu“. Prema standardu koji Evropski sud zastupa, djelotvornost određenog nacionalnog pravnog lijeka se ne podrazumijeva, već se djelotvornost mora potvrđivati kroz donošenje obrazloženih odluka domaćih sudova na nacionalnom nivou. „Postojanje takvih pravnih sredstava mora biti dovoljno izvjesno ne samo u teoriji, već i u praksi, a ako to nije tako, nedostajace im potrebna dostupnost i djelotvornost“ (*Dalia protiv Francuske*, presuda od 19. februara 1998. godine, st. 38, Izvještaji o presudama i odlukama 1998-I).

Podsjetiću i na standard Evropskog suda koji je konstatovan još u presudi *Kudla protiv Poljske* da ukoliko države ne obezbijede djelotvoran pravni lijek, „pojedinci će sistematski biti

primorani da se obraćaju Sudu u Strazburu žalbama koje bi inače ... morale biti riješavane prije svega u okviru domaćeg pravnog sistema. Dugoročno posmatrano, efikasno djelovanje sistema zaštite ljudskih prava koji je uspostavljen Konvencijom moglo bi biti oslabljeno kako na domaćem tako i na međunarodnom planu“.

U prethodnim godišnjim izvještajima Kancelarije zastupnika, uočavajući potencijalne probleme koji se mogu javiti u funkcionisanju pravnog sistema, ukazivala sam na značaj dijaloga i isticala nužnost poboljšanja istog između Vrhovnog suda Crne Gore i Ustavnog suda Crne Gore. Veliki izazov u praksi predstavljaju sudski predmeti sa više puta ukidajućim nalozima od strane Ustavnog suda. Iskazani stavovi i mišljenja Kancelarije zastupnika ostali su bez odgovora od samih institucija koje su zadužene za vladavinu prava na nacionalnom nivou, tako da još jednom želim da ukažem da se samo **stručnim dijalogom između dva najveća suda na nacionalnom nivou, čiji je cilj uspostavljanje vladavine prava, može prevazići postojeća situacija**. Navedena neslaganja koja postoje između ova dva suda prepoznala je i Evropska komisija, koja je izrazila zabrinutost za institucionalne sporove i različito razumijevanje i tumačenje standarda ljudskih prava između Vrhovnog suda Crne Gore i Ustavnog suda Crne Gore, čime se ugrožava pravna sigurnost, pravo na pravosnažnu presudu i djelotvorni pravni lijek.² Ovakav stav Evropske Komisije jasan je pokazatelj da postoji značajan nesklad u odnosu između najviših sudova u državi koji je potrebno što prije prevazići kako bi država Crna Gora mogla da ostvari potreban napredak u oblasti pravosuđa i bude spremna da primjenjuje pravnu tekovinu EU i evropske standarde u oblasti pravosuđa i temeljnih prava.

Od strane Evropskog suda Kancelariji zastupnika su u prethodnom periodu komunicirani predmeti koji se odnose na dužinu trajanja postupka po ustavnoj žalbi pred Ustavnim sudom Crne Gore. Navedeni predmeti, bez obzira na njihovu složenost, od strane Evropskog Suda komuniciraju se kao predmeti dobro ustanovljene sudske prakse sa predlogom za prihvatanje prijateljskog poravnanja. Primijećeno je da pojedini postupci pred Ustavnim sudom Crne Gore traju i preko četiri godine. Najbolji podatak je nova presuda *Siništaj protiv Crne Gore* koja je donijeta 23. septembra 2021. godine, po podnijetoj predstavi br. 31529/15 u kojoj je konstatovana povreda ovog prava u odnosu na sami postupak pred Ustavnim sudom, koji je u

² Izvještaj Evropske komisije za Crnu Goru za 2020. godinu, str. 24, dostupan na linku: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2020-10/montenegro_report_2020.pdf

konkretnom predmetu trajao duže od četiri godine i tri mjeseca. U navedenoj presudi Evropski sud je ponovio svoj dobro ustanovljen standard da je članom 6 stavom 1 Konvencije nametnuta obaveza Državama Ugovornicama da organizuju svoje pravosudne sisteme na takav način da njihovi sudovi mogu ispuniti svaki od zahtjeva na koje ih obavezuje član 6 stav 1 Konvencije, uključujući obavezu da riješe predmete u razumnom roku (*Siništaj protiv Crne Gore*, br. 31529/15, st. 32, presuda od 23. septembra 2021.godine).

Pored naprijed utvrđene povrede, činjenice da je u radu pred Ustavnim sudom na kraju 2021. godine ostalo neriješeno blizu 3400 ustavnih žalbi, da Ustavni sud već duži vremenski period ne radi u kompletnom sastavu, da popunjenost radnih mjesta u Ustavnom sudu iznosi svega 61% i da već imamo utvrđena kršenja u ovom dijelu trajanja postupka objektivni su pokazatelj da se država Crna Gora u budućnosti može suočiti sa značajnim povredama prava na suđenje u razumnom roku od strane Ustavnog suda, u kom dijelu može biti i upitna djelotvornost ustavne žalbe.

Iz svih navedenih razloga, preporučujemo da Ustavni sud Crne Gore uloži dodatne i suštinske napore u svom radu kako bi se izbjeglo kršenje ovog prava u sve većem broju predmeta u kom smislu bi se i preventivno djelovalo na održavanje stepena djelotvornosti ustavne žalbe kao pravnog lijeka priznatog od strane Evropskog suda. U tom smislu, smatram potrebnim da Ustavni sud sačini program rješavanja zaostalih predmeta – ustavnih žalbi, sa rokovima i indikatorima uspjeha, u cilju efikasnijeg rješavanja navedenih predmeta i sprječavanja budućih potencijalnih povreda prava na pravično suđenje zbog dužine trajanja postupaka pred Ustavnim sudom koje mogu biti utvrđene od strane Evropskog suda.

Takođe, neophodno je sačiniti izmjenu Akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, kako bi se povećao broj radnih mjesta savjetnika i referenata koji rade na ustavnim žalbama, te preko Uprave za kadrove sprovesti oglase za popunu upražnjenih savjetničkih mjesta, s posebnim fokusom na one savjetnike koji rade na ustavnim žalbama. Pored navedenog, od presudne je važnosti da se proces izbora i imenovanja sudija Ustavnog suda u Skupštini Crne Gore okonča izborom novih sudija, kako bi se i kadrovski ojačao Ustavni sud i na taj način bio spreman da na adekvatan način odgovori svojim nadležnostima.

Osim navedenog, analizirajući predmet *Vlahović protiv Crne Gore*, koji je vraćen na listu aktivnih predmeta od strane Evropskog suda i tokom izvještajne godine komuniciran

Kancelariji zastupnika, skrećemo pažnju na prekomjerno trajanje upravnih postupaka, kako pred prvostepenim, tako i pred drugostepenim javnopravnim organima, koje je rezultat mnogobrojnih procesnih mehanizama koji dovode do odugovlačenja postupka, a koje postupanje nije na adekvatan način sankcionisano od strane nadležnih nadzornih organa. S tim u vezi, smatramo neophodnim da nadležno ministarstvo obezbijedi djelotvoran nadzor nad sprovođenjem zakona o upravnom postupku, naročito u oblasti blagovremenog postupanja i donošenja upravnih akata od strane prvostepenih i drugostepenih javnopravnih organa u zakonskom roku, kako bi se spriječilo potencijalno utvrđenje povrede prava na pravično suđenje od strane Evropskog suda i obezbijedila pravna sigurnost naših građana.

Nadalje, od velikog značaja je i presuda *Špadijer protiv Crne Gore* koja je donijeta u novembru 2021. godine, koja ukazuje da se posebna pažnja mora usmjeriti na edukaciju i povećanje svijesti o pravima, obavezama i odgovornostima poslodavaca i zaposlenih u pogledu sprječavanja zlostavljanja na radu, sa posebnim fokusom na edukaciju rukovodilaca državnih institucija, odnosno službenika koji u skladu sa Zakonom o zabrani zlostavljanja na radu mogu biti postavljeni na mjesto posrednika/medijatora. Smatramo da ovaj predmet treba da se nađe u redovnom programu za edukaciju nosilaca pravosudnih funkcija, s obzirom na to da je od strane Evropskog suda konstatovano da postupak posredovanja u konkretnom slučaju nije bio usklađen sa zakonom, jer nije pokrenut niti okončan u zakonskim rokovima, te da je posrednik prilikom ispitivanja zahtjeva podnositeljke predstavke prekoračio njegovu zakonsku nadležnost.

Evropski sud je u navedenoj presudi primjetio i da su u domaćem zakonu postojali pravni lijekovi za zaštitu od zlostavljanja na radu (mobinga), ali je takođe istakao da su dostupni lijekovi morali biti funkcionalni u praksi. Uprkos povezanosti između određenih incidenata i samog zdravstvenog stanja podnositeljke predstavke, ona nije dobila nikakvu zaštitu od sudova koji su presudili da je učestalost incidenata nedovoljna da bi predstavljala mobing. Ovakvo rezonovanje domaćih sudova nije prihvaćeno od strane Evropskog suda koji je ponovio da su pritužbe za zlostavljanje na radu trebale biti detaljno i u cijelosti ispitane, a ne odbačene samo na temelju toga koliko su se često ili rijetko javljale, uz uzimanje u obzir cjelokupnog konteksta događaja. S tim u vezi, primjećeno je da je relevantna sudska praksa u Crnoj Gori rijetka i nije ustanovljena, konkretno, u vezi sa elementom kontinuiteta zlostavljanja koji je potreban da bi se aktivirala primjena Zakona o zabrani zlostavljanja na radu. Sama činjenica da su neki od

pojedinačnih incidenata ostali potpuno neistraženi jasan je pokazatelj da je reakcija tužilaštava u konkretnom slučaju bila prespora i uskratila je mogućnost podnositeljki predstavke da pred sudom pokrene postupak ispitivanja svog slučaja. Konačno je konstatovano da je način na koji su građansko i krivično-pravni mehanizmi implementirani u konkretnom slučaju, uključujući važan kontekst "zviždanja", bio neadekvatan i predstavljao je povredu pozitivne obaveze države da zaštiti podnositeljku predstavke u smislu člana 8 Konvencije.

Zbog značaja navedene presude kojom je konstatovano da je niz državnih organa propustio da adekvatno primjeni zakone i zaštiti lični integritet podnositeljke predstavke od mobinga i načina na koji je pitanje mobinga tretirano od strane medijatora/posrednika u konkretnom predmetu, a koji može obeshrabrujuće djelovati na sve potencijalne buduće žrtve mobinga, neophodno je i preko Uprave za kadrove sprovesti određene edukativne aktivnosti u pogledu pravilne primjene Zakona o zabrani zlostavljanja na radu, sa posebnim osvrtom na rukovodioce organa, čiji službenici se postavljaju za medijatore/posrednike, u cilju adekvatne i pravilne primjene zakona, odnosno procedure koju zakon predviđa. Nadalje, od izuzetne važnosti je pokrenuti pitanje postupanja državnih tužilaca po krivičnim prijavama građana u zakonskim rokovima, kako bi se obezbjedila djelotvorna zaštita njihovih prava i sloboda, a odgovorna lica privela pravdi.

Analizirajući presudu *Ražnatović i drugi protiv Crne Gore* otvorilo se pitanje pozitivnih obaveza države u zaštiti lica koja su se nalazila ili se nalaze na liječenju na Klinici za psihijatriju Kliničkog Centra Crne Gore. U tom smislu kao sporno pojavilo se pitanje "otvorenih" i "zatvorenih" odjeljenja na Klinici za psihijatriju i pitanje slobode kretanja lica kod kojih je dijagnostikovano neki poremećaj mentalnog zdravlja, naročito lica sa istorijom suicidalnog ponašanja.

S tim u vezi, smatram da Klinika za psihijatriju KCCG mora imati poseban mehanizam nadzora nad pacijentima koji se nalaze na Psihijatrijskim odjeljenjima, koja za sada, sem dežurnih ljekara specijalista, nema druge mehanizme praćenja i kontrole ove posebno osjetljive vrste pacijenata. U tom smislu podrška se mora obezbijediti kroz jačanje kadrovskih kapaciteta i kroz administrativno-tehnološku podršku, kako bi se licima „krhkog duševnog sklopa“ pružila adekvatna psihološka i zdravstvena zaštita kakvu zahtijeva njihovo stanje.

Poseban značaj za cjelokupni pravni sistem svakako jeste presuda *Baranin i Vukčević protiv Crne Gore* kojom je Evropski sud jednoglasno utvrdio da je država prekršila procesni aspekt zabrane mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (čl. 3 Konvencije) zbog nedjelotvorne istrage policijskog zlostavljanja Momčila Baranina i Branimira Vukčevića u ulici Miljana Vukova („Zlatarska ulica“). Naime, Evropski sud je zaključio da nadležni državni organi, prvenstveno tužilaštvo i policija, nijesu sproveli efikasnu i djelotvornu istragu kako bi otkrili počinioce zlostavljanja i adekvatno ih kaznili. Utvrđeno je da istraga nije bila brza, temeljna, nezavisna i nije omogućila dovoljan javni nadzor, što je znatno umanjilo njenu sposobnost da identifikuje odgovorne osobe. Evropski sud je zaključio da činjenica da je utvrđena odgovornost komandanta SAJ-a za pomoć izvršiocima zlostavljanja i da je sankcionisan zbog toga, ne može dovesti do zaključka da je država izvršila svoju dužnost prema članu 3 Konvencije da sprovede djelotvornu istragu.

Podsjetiću i na već poznatu činjenicu da je presudom *Siništaj i drugi protiv Crne Gore* utvrđena povreda i materijalnog i procesnog aspekta člana 3 Konvencije zbog zlostavljanja od strane policije i nedostatka efikasne istrage. Navedena presuda, koja je postala pravosnažna 2. maja 2016.godine, još uvijek nije izvršena, te se ista i dalje nalazi pod nadzorom Komiteta Ministara Savjeta Evrope, jer radnje preduzete od strane nadležnih državnih organa u cilju otkrivanja počinitelaca do danas nijesu dale rezultate i ocijenjene su od strane Komiteta Ministara kao nedovoljne za ispravljanje utvrđenih povreda.

U tom smislu, naročito skrećem pažnju da apsolutna zabrana torture spada u međunarodne obaveze svih država i da je prema standardima razvijenih demokratskih društava i u skladu sa načelom vladavine prava neprihvatljivo da pojedinci trpe bilo koji oblik mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. U tom smislu ukazujem da je nadležno državno tužilaštvo dužno da po službenoj dužnosti na temeljan i efikasan način i u skladu sa standardima Savjeta Evrope sprovede istragu i ispita kritične događaje, kako bi se procesuirala odgovorna lica i ispravile utvrđene povrede. Ustavom zagarantovana zaštita i poštovanje ljudskih prava obavezuju sve nadležne organe na temeljnu istragu ovakvih krivičnih djela, posebno imajući u vidu činjenicu da je zlostavljanje posljedica prekomjerne upotrebe sile od strane državnih službenika. Sprovođenje hitnih, temeljnih i nezavisnih istraga koje će rezultirati procesuiranjem i kažnjavanjem odgovornih učinilaca neophodno je da bi se održalo povjerenje javnosti i obezbijedila vladavina prava.

S tim u vezi, od naročitog značaja je i edukacija državnih tužilaca i službenika policije u pogledu sprovođenja djelotvorne istrage i njihovih prava i obaveza u tom smislu, s posebnim osvrtom na standarde ustanovljene u praksi Evropskog suda i primijenjene u navedenim presudama, koju je neophodno sprovesti preko Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu i Uprave za kadrove. Nadalje, neophodno je sprovesti obuke sudijskog kadra u dijelu utvrđivanja i uspostavljanja pravilnog balansa ugroženih i suprotstavljenih prava prilikom procjene i dosuđivanja naknade štete u građanskim postupcima po ovom pitanju

Analizirajući predmet *Asanović protiv Crne Gore*, zaključujemo da je neophodno jačati implementaciju relevantnih standarda Evropskog suda u pogledu člana 5 Konvencije, koji se primjenjuje i na kratkotrajna lišenja slobode (*M.A. protiv Kipra*, br. 41872/10, ECHR 2013 (izvodi)) i na sve ostale vrste ograničenja slobode određenog lica u prekrivičnom postupku (zadržavanje, lišenje slobode, pritvor). U tom smislu, Evropski sud posebno naglašava princip da svako lišenje slobode mora biti „u skladu sa zakonom propisanim postupkom“, odnosno u skladu sa materijalnim i procesnim pravilima nacionalnog zakonodavstva. Dakle, svako hapšenje ili lišenje slobode mora imati pravni osnov u domaćem pravu. Stoga, od izuzetne je važnosti sprovesti edukaciju policijskih službenika i državnih tužilaca u pogledu člana 5 Konvencije i neophodnosti pravilne primjene odredbi Zakonika o krivičnom postupku u duhu Konvencije, kako bi se obezbjedila puna primjena načela vladavine prava, a, u vezi sa njim, i načela pravne izvjesnosti, načela srazmjernosti i načela zaštite od proizvoljnosti, koje, štaviše, predstavlja sam cilj člana 5 Konvencije.

Konačno, polazeći od nadležnosti Zastupnika u postupku pred Evropskim sudom, kao i u postupku izvršenja presuda pred Komitetom ministara, u poziciji sam da sagledam i prepoznam glavne nedostatke našeg pravnog sistema i ukažem na određene propuste državnih organa na nacionalnom nivou, u cilju preventivnog djelovanja i spriječavanja budućeg kršenja ljudskih prava i sloboda zaštićenih Konvencijom. U vezi sa tim, vjerujem da je od izuzetnog značaja raditi na razvijanju svijesti i odgovornosti svih državnih službenika i njihovih rukovodilaca, koji svojim propustima, postupanjem ili nepostupanjem mogu dovesti do povrede nekog od Konvencijom zaštićenih ljudskih prava i sloboda.

S tim u vezi, Kancelarija zastupnika, kao i prethodnih godina, ističe značaj utvrđivanja odgovornosti svakog pojedinačnog organa i/ili pojedinca koji je svojim djelovanjem doveo do

kršenja nekog od Konvencijom zaštićenih ljudskih prava i sloboda. Navedeno je moguće ostvariti kroz **model finansijske odgovornosti** koji bi se sastojao od dvije faze:

a) Isplate dosuđenog pravičnog zadovoljenja, koja bi se vršila iz posebnog odjela Budžeta države, kako bi se izbjeglo kašnjenje u isplati, plaćanje zatezne kamate i očuvala međunarodna reputacija države;

b) Refundacije isplaćenog iznosa, koja bi se vršila iz budžeta državnog organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave, odnosno lokalne uprave, pravnog lica ili drugog subjekta koji vrši javna ovlašćenja, čijim je pojedinačnim aktom, radnjom ili nepostupanjem nastupila povrede Konvencije, kako bi se povećao stepen odgovornosti u radu tih organa.

Ovaj model se primjenjuje u većem dijelu država Visokih strana ugovornica i doprinio je poboljšanju i povećanju same individualne odgovornosti i jačanju svijesti u radu nosilaca javnih ovlašćenja. Na taj način preduprijedilo bi se kršenje ljudskih prava i sloboda na nacionalnom nivou, primijenom standarda Evropskog suda, posebno načela supsidijarnosti, prema kojem je na državi da svojim građanima obezbijedi zaštitu ljudskih prava i sloboda na primarnom nivou, kako isti ne bi zaštitu svojih prava tražili na sekundarnom nivou, odnosno pred Evropskim sudom.

VIII ZAKLJUČCI

Zastupnica Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava predlaže da Vlada Crne Gore razmotri Izvještaj i donese sljedeće:

Z A K L J U Č K E

1. Usvaja se Izvještaj o radu Kancelarije zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu za 2021. godinu.

2. Zadužuje se Ministarstvo unutrašnjih poslova da kroz program obuke koji sprovodi JU Viša stručna škola „Polijska akademija“ u Danilovgradu prema službenicima policije kroz poseban sistem edukacije obezbijedi osnaživanje znanja i vještina postojećeg policijskog kadra u oblasti prevencije torture, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, a u cilju sprječavanja budućih povreda apsolutne zabrane mučenja iz člana 3 Konvencije.

3. Zadužuje se Ministarstvo javne uprave da:

- u saradnji sa Upravom za kadrove nastavi sa realizacijom posebnog programa obuke o standardima Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, za sve zaposlene koji obavljaju poslove srednjeg i visokog rukovodnog kadra u državnim organima, organima državne uprave i službama lokalne samouprave i javnim ustanovama, kao i za ovlašćena službena lica koja vode upravni postupak i donose upravne akte koji mogu biti predmet sudskog postupka pred Upravnim sudom Crne Gore, kako bi se preduprijedilo kršenje prava na suđenje u razumnom roku i drugih povezanih ljudskih prava i osnovnih sloboda u upravnom postupku;

- u saradnji sa Upravom za kadrove organizuje obuku na temu primjene u praksi Zakona o zabrani zlostavljanja na radu, za rukovodioce državnih organa, organa državne uprave, organa i službi lokalne samouprave i javnih ustanova, čiji se službenici postavljaju za medijatore-posrednike za postizanje sporazuma među strankama u sporu, a u cilju sprječavanja budućih povreda prava na privatnost iz člana 8 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, sa posebnim osvrtom na predmet *Špadijer protiv Crne Gore*;

- sprovede djelotvoran i efikasan nadzor nad sprovođenjem Zakona o upravnom postupku, naročito u oblasti blagovremenog postupanja i donošenja upravnih akata od strane prvostepenih i drugostepenih javnopravnih organa u zakonskom roku, kako bi se spriječilo potencijalna povreda prava na pravično suđenje od strane države Crne Gore i nadležnih organa i obezbijedila pravna sigurnost naših građana.

4. Preporučuje se Vrhovnom državnom tužilaštvu Crne Gore da u okviru svoje nadležnosti:

- posebnu pažnju usmjeri na efikasnije izvršavanje presuda Evropskog suda za ljudska prava u kojima je utvrđena povreda člana 3 Konvencije (zabrana mučenja) i preduzme sve neophodne mjere i korake kako bi se okončala istraga u predmetima koji još nisu zatvoreni pred Komitetom ministara Savjeta Evrope (predmeti *Siništaj i drugi protiv Crne Gore* i *Baranin i Vukčević protiv Crne Gore*), kao i da se nadležni državni tužioci u cjelosti pridržavaju obavezujućeg *Uputstva opšteg karaktera* Vrhovnog državnog tužilaštva, Tu.br. 10/19 od 27. juna 2019. godine;

- u cilju postizanja što veće efikasnosti tužilačkog sistema, obezbjeđivanja jednake pravne zaštite građana u krivičnim postupcima, rješavanja predmeta u skladu sa načelima pravičnosti postupka i uz poštovanje ljudskih prava zagantovanih Konvencijom, razmotri mogućnost unaprijeđenja mjera koje je neophodno preduzeti na nacionalnom nivou kako bi se smanjio broj neriješenih predmeta i skratilo vrijeme postupanja državnih tužilaca po podnijetim krivičnim prijavama, te na taj način obezbjedila pravovremena, efikasna i djelotvorna zaštita prava i sloboda građana i pravna sigurnost;

- u cilju ostvarivanja i postizanja standarda koji se tiču djelotvornosti istrage u što većem nivou afirmiše standarde razvijene kroz praksu Evropskog suda koji nalažu da istraga mora biti odgovarajuća, temeljna, brza, nezavisna i podvrgnuta javnoj kontroli sa posebnim akcentom u predmetima istraživanja policijske torture, kako bi u što većem broju rezultirala identifikovanjem počilaca i njihovim krivičnim gonjenjem.

5. Preporučuje se Centru za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu da:

- nastavi sa kontinuiranim stručnim usavršavanjem i obukom sudija, državnih tužilaca, savjetnika i pripravnika u sudovima i državnim tužilaštvima u cilju njihovog profesionalnog osposobljavanja za jasnu i pravilnu primjenu standarda iz prakse Evropskog suda na nacionalnom nivou, s posebnim akcentom na član 3 Konvencije i zabranu torture, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i obavezu sprovođenja djelotvorne istrage u tom smislu i član 5 Konvencije (pravo na slobodu i sigurnost);

- razmotri mogućnost dodatne edukacije sudijskog kadra o implementaciji Zakona o zabrani zlostavljanja na radu u svim građanskim postupcima sa posebnim akcentom na postupak posredovanja, u cilju djelotvornije i dosljednije primjene ovog zakona, što bi sveukupno sa drugim preduzetim mjerama doprinijelo većoj zaštiti potencijalnih žrtava mobinga;

- razmotri mogućnost dodatne edukacije sudijskog kadra u oblasti utvrđivanja i uspostavljanja pravilnog balansa između ugroženih i suprotstavljenih prava, prilikom procjene i dosuđivanja naknade štete u građanskim postupcima.

6. Preporučuje se Sudskom savjetu Crne Gore i Vrhovnom sudu Crne Gore, da u cilju postizanja što veće efikasnosti sudskog sistema, obezbjeđivanja jednake pravne zaštite građana u sudskim postupcima, rješavanja predmeta u skladu sa načelima pravičnosti postupka i uz

poštovanje ljudskih prava zagwarantovanih Konvencijom, razmotri mogućnost unaprijeđenja mjera koje je neophodno preduzeti na nacionalnom nivou kako bi se smanjio broj neriješenih predmeta i skratilo vrijeme trajanja sudskih postupaka, čime bi se doprinijelo smanjenju broja novih predstavki pred Evropskim sudom za ljudska prava, kao i povećanju povjerenja javnosti u rad nacionalnih sudova i sudija.

7. Preporučuje se Ustavnom sudu Crne Gore da:

- uz angažovanje svih svojih kadrovskih i stručnih kapaciteta sačini izmjenu Akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, radi stvaranja neophodnih uslova za unaprijeđenje kadrovskih kapaciteta Ustavnog suda za efikasno postupanje po ustavnim žalbama i dostavi ga Vladi na razmatranje,

- sačini program rješavanja zaostalih predmeta, naročito onih predmeta u kojima se odlučuje o ustavnoj žalbi, sa rokovima i indikatorima uspjeha, u cilju preduzimanja generalnih mjera u postupku nadzora od strane Komiteta ministara Savjeta Evrope nad presudama Evropskog suda u odnosu na Crnu Goru u kojima je utvrđena povreda prava na pravično suđenje zbog dužine trajanja postupaka pred Ustavnim sudom Crne Gore, kao i spriječavanja budućih potencijalnih povreda prava na pravično suđenje zbog dužine trajanja postupaka pred Ustavnim sudom Crne Gore koje mogu biti utvrđene od strane Evropskog suda;

- u cilju postizanja adekvatnog stepena ažurnosti i efikasnosti svog rada po pitanju rješavanja predmeta po ustavnim žalbama, prilikom uzimanja u rad predmeta, ne uzima u obzir samo hronološki red po kojem se predmeti primaju, već i druga pitanja - značaj predmeta u političkom i socijalnom smislu i dr., a sve u skladu sa kriterijumima Evropskog suda u tom smislu.

- započne međusudski dijalog sa Vrhovnim sudom Crne Gore u cilju unaprijeđenja domaćeg sistema zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda kao i o drugim važnim pitanjima od značaja za vladavinu prava na nacionalnom nivou.

**Zastupnica Crne Gore pred
Evropskim sudom za ljudska prava
Valentina Pavličić, s.r.**